

T.C
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

YARATICI DRAMA KURSUNA KATILAN VE
KATILMAYAN OKUL YÖNETİCİLERİNİN YARATICI
DÜŞÜNMEYE YÖNELİK ALGILARININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Mustafa KALE

NİĞDE 2011

T.C
NIĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

YARATICI DRAMA KURSUNA KATILAN VE
KATILMAYAN OKUL YÖNETİCİLERİNİN YARATICI
DÜŞÜNMEYE YÖNELİK ALGILARININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Mustafa KALE

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Ayhan DİKİCİ

NIĞDE 2011

ONAY SAYFASI

Yrd.Doç.Dr.Ayhan DİKİCİ danışmanlığında Mustafa KALE tarafından hazırlanan “**Yaratıcı Drama Kursuna Katılan ve Katılmayan Okul Yöneticilerinin Yaratıcı Düşünmeye Yönelik Algılarının İncelenmesi**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim ve Öğretim Programları Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

20 / 06 / 2011

JÜRİ :

Danışman : Yrd.Doç.Dr.Ayhan DİKİCİ

Üye : Yrd.Doç.Dr.Yasemin YAVUZER

Üye : Yrd.Doç.Dr.Bekir Necati ALTIN

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

/ /

Prof. Dr. Selen DOĞAN
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Yaratıcılık her bireyde bulunan, ortaya çıkarılması gereken gizli bir güç ve potansiyeldir. Günümüz dünyasında hayatın tüm alanlarında yer alan yaratıcılık kavramı, tüm alanlarda aranan önemli bir özellik olagelmıştır. Yaratıcı özelliklere sahip bireyler, hedeflerine daha hızlı ulaşabilmektedirler. Bu sebeple, bireyde var olan yaratıcılık özelliğinin desteklenerek, uygun ortam ve koşullar sağlanarak ortaya çıkarılması büyük önem taşımaktadır. Bu konuda bireye aile-okul-çevre üçgeninde destek verilmelidir. Yaratıcılık eğitimi erken yaşlarda başlanması önemlidir. Aile ortamından başlayarak eğitim hayatı boyunca bireyler desteklenerek yaratıcılık eğitiminin devamı sağlanmalıdır. Bu destek, evde aile bireyleri, okulda yöneticiler, öğretmen ve diğer personelinde katkısı ve çevresel faktörlerinde desteğiyle yürütülmesi gereken bir süreçtir. İnsan yaşamında önemli bir yere sahip olan, yaratıcılık özelliğinin ortaya çıkarılması ve geliştirilmesinde, son yıllarda eğitim alanında sıkça karşılaştığımız ve öğretim tekniği olarak ta kullanılan yaratıcı drama kavramı ön plana çıkarmaktadır. Yaratıcı drama, genel olarak belli bir yazılı metne bağlı olmadan katılımcıların yaşantılarına, deneyimlerine ve gözlemlerine dayalı olarak olay, olgu, durumları doğaçlama yoluyla canlandırmalarıdır. Yaratıcı Drama konusunda yapılan çalışmalar, yaratıcı dramanın bireylerin sosyalleşmesine, iletişim becerilerini, özgüven duygularına, problem çözme vb. becerilerine olumlu etkilerde bulunduğunu göstermektedir. Bu çalışmada, yönetim ve yaratıcılık konuları kavramsal olarak ele alınarak ve yaratıcı drama kursu düzenlenmiş ve yaratıcı drama kursuna, katılan ve katılmayan okul yöneticilerinin yaratıcı düşünmeye yönelik algıları incelenmiştir.

Bana çalışma boyunca, değerli bilgilerini esirgmeden ve yapıcı eleştirileri ile beni motive eden danışmanım, Yrd.Doç.Dr.Ayhan DİKİCİ'ye öncelikle teşekkür ederim. Tüm çalışma boyunca bana destek olan kardeşlerime, kıymetli annem ve babama, tezi hazırlamamdaki destekleriyle yanımda olan, Kırıkkale Üniversitesi Öğretim üyesi Yar.Doç.Dr.Hüseyin DEMİR'e teşekkür eder ve saygılarımı sunarım.

Mustafa KALE
Kasım 2011 – Niğde

ÖZET

Yaratıcı Drama Kursuna Katılan ve Katılmayan Okul Yöneticilerinin Yaratıcı Düşünmeye Yönelik Algılarının İncelenmesi

Mustafa KALE

Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi
Haziran – 2011, Sayfa:102

Bu çalışmada Yaratıcı Drama Kursuna Katılan ve Katılmayan Okul Yöneticilerinin Yaratıcı Düşünmeye Yönelik Algılarının İncelenmesi yapılmıştır. Yaratıcı Drama Kursunun, okul yöneticilerinin yaratıcı düşünmeye yönelik algılarında ve yönetim sürecinde yaratıcılığa bakış açılarında ne gibi farklılar yarattığı araştırılmıştır. Araştırma, ön ve son görüşme şeklinde kontrol gruplu deneysel araştırma modeline göre düzenlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, 2009 –2010 eğitim-öğretim yılında Mersin İl merkezinde görevli, değişik tür ve derecedeki 52 okul yöneticisinden oluşturulmuştur. Araştırmada, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Çalışma sürecinde Yaratıcı Drama Kursuna katılan 26 okul yöneticisi ve kursa katılmayan 26 okul yöneticisiyle yüz yüze görüşmeler yapılmış ve veriler 30 işgünü içerisinde toplanmıştır. Toplanan veriler içerik analiz yöntemine göre analiz edilmiştir. Verilerin çözümlenmesi sürecinde, okul yöneticilerinin verdikleri yanıtlar, araştırmanın amacına göre kodlanmış ve daha sonra cevaplarının hangi sıklıkla tekrar ettiği (frekans) bulunarak nitel veriler nicelleştirilmiştir. Araştırma sonunda, Yaratıcı Drama Kursunun, okul yöneticilerinin yaratıcı düşünmeye yönelik algılarını olumlu yönde değiştirdiği ve yönetimde yaratıcı düşünmenin gerekliliği konusunda bakış açılarında farklılıklar oluşturduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler :Yaratıcılık, Yaratıcı Düşünce, Yaratıcı Drama, Okul Yöneticisi

An investigation on the perceptions of creative thinking of school managers attending and not attending to course of creative drama

Mustafa KALE

**Niğde University, Institute of Social Sciences, Department of Educational Sciences,
Curriculum & Instruction Mastery Thesis
June – 2011, Pages: 102**

ABSTRACT

This study is about a comparison for the perceptions towards creative thinking of school managers who have participated in the creative drama course and who have not. The differences in the perspectives about creativity in management process and the perceptions towards creative thinking of school managers which have been caused by Creative Drama Courses were researched.

The research was designed according to the methodology of pretesting –post testing and experimental research model with control groups. The study group was been consisted of fifty two school manager who work in different level and different school in Mersin. In this research semi-structured interview technique was used. Half of the study group were chosen from the managers who were attended a Creative drama Course. The other half was not. These managers were interviewed and the data was collected in 30 days. The collected data was analyzed according to the methods of description and content analysis. At the end of the study it was observed that the creative drama course positively affects the perception of school managers towards creative thinking and make differences in their perspectives about necessity of creative thinking for management.

Key Words: Creative, Creative Thinking, Creative Drama, School Managers.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	III

I. BÖLÜM

GİRİŞ.....	1
Problem Durumu.....	2
Problem Cümlesi.....	4
Alt Problemler	4
Araştırmanın Amacı	5
Araştırmanın Önemi	5

II. BÖLÜM

KURAMSAL AÇIKLAMALAR.....	7
2.1.YARATICILIK	8
2.2. Yaratıcı Düşünce	12
2.3.Yaratıcı Düşünme Süreci ve Aşamaları.....	14
2.3.1. Hazırlık Dönemi:	14
2.3.2.Kuluçka Dönemi:.....	14
2.3.3.Aydınlanma Dönemi:	14
2.3.4. Değerlendirme Dönemi (Sınama):.....	14
2.4.Yaratıcı Düşünce Kuramları	15
2.4.1. Psikoanalitik Kuram:	15
2.4.2. Gestalt Kuramları	16
2.4.3. Çağırışım (Association) Kuramları:.....	16

2.4.4. Q Algısal Kuram:.....	17
2.4.5. İnsancıl Kuram:	18
2.5. YARATICILIK VE YARATICILIK EĞİTİMİ EĞİTİMİ.....	18
2.5.1.Yaratıcılığa Ait Süreçler:.....	18
2.5.1.1. Algı	18
2.5.1.2. İmge (Simulacrum).....	19
2.5.1.3. Duygu	20
2.5.1.4. Simgeler.....	20
2.5.1.5. İmgelem(Hayal Zenginliği).....	21
2.5.1.6. Mecaz.....	21
2.6. OKULDA YARATICILIK.....	22
2.6.1. Okul Yönetimi ve Öğretmen:	23
2.6.2. Yardımcı Personel:	24
2.7.YARATICILIĞIN GELİŞİMİ.....	24
2.7.1. Deney Evresi:	24
2.7.2. Sembolik Evre:	25
2.7.3. Gerçekçi Evre	26
2.8. YARATICI BİREYLERİN ÖZELLİKLERİ:	26
2.9. YARATICI ESERİN ÖZELLİKLERİ:	27
2.10. YARATICILIĞIN ÖLÇÜLMESİ:	28
2.10.1. Bilimsel Yaratıcılık Ölçeği.....	29
2.10.2. Sanatsal Yaratıcılık Ölçeği	29
2.10.3. Yanal (Lateral) Düşünme Girişimi.....	30
2.10.4. Sosyo- Dramatik Model Kullanma.....	30
2.11. DRAMA	31

2.11.1. Eğitimde Drama:.....	32
2.11.2. Psikodrama:	32
2.11.3. Yaratıcı Drama:	33
2.11.3.1. Yaratıcı Drama Çalışmalarında Ortam:.....	33
2.11.3.2. Yaratıcı Dramanın Aşamaları	35
2.11.3.2.1. Isınma Aşaması:	35
2.11.3.2.2. Oynama (Pantomim ve rol oynama-Canlandırma):.....	36
2.11.3.2.3. Rahatlatıcı ve Dinlendirici Çalışmalar:	36
2.11.3.2.4. Süreç Değerlendirme:.....	37
2.11.3.3. Yaratıcı Dramanın Bireye Sağladığı Yararlar:	37
2.11.3.4. YARATICI DRAMA LİDERİ:	38
2.12. OKUL YÖNETİMİ VE YARATICILIK	39

III. BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	43
3.1. Araştırmanın Deseni	43
3.2. Çalışma Grubu	43
3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi	45

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	46
4.1. Yaratıcı Drama Kursuna Katılan ve Katılmayan Okul Yöneticilerinin Yaratıcı Düşünmeye Yönelik Algılarının İncelenmesi İle İlgili Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular ve Yorumlar:.....	46

BÖLÜM V

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	62
5.1. Yaratıcı Drama Kursuna Katılan Ve Katılmayan Okul Yöneticilerinin Yaratıcı Düşünmeye Yönelik Algılarının İncelenmesine İlişkin Olarak Elde Edilen Sonuçlar:	62
5. 2. ÖNERİLER	66
EKLER:.....	67
KAYNAKÇA.....	88

TABLolar LİSTESİ

- Tablo.1.** Yararıcı Drama Kursuna Katılan ve Katılmayan Okul Yöneticilerinin Yararıcılık Nedir? Neden Açıklar mısınız?47
- Tablo.2.** Yararıcı Drama Kursuna Katılan ve Katılmayan Okul Yöneticilerinin Bir ürünün yararıcı olabilmesi için Özellikleri neler olmalıdır?49
- Tablo.3.** Yararıcı Drama Kursuna Katılan ve Katılmayan Okul Yöneticilerinin Bireyin yararıcı olmasının onun yaşamına neler kazandırır?50
- Tablo.4.** Yararıcı Drama Kursuna Katılan ve Katılmayan Okul Yöneticilerinin Yararıcı Bireyin özelliklerine Nelerdir?.....52
- Tablo.5.** Yararıcı Drama Kursuna Katılan ve Katılmayan Okul Yöneticilerinin, Yönetimde Yararıcılık gerekli midir?53
- Tablo.6.** Yararıcı Drama Kursuna Katılan ve Katılmayan Okul Yöneticilerinin Yararıcılığın gelişimi için uygun ortam nasıl olmalıdır? Neden? Açıklar mısınız?54
- Tablo.7.** Yararıcı Drama Kursuna Katılan ve Katılmayan Okul Yöneticilerinin Herkes yararıcı mıdır? Neden? Açıklar mısınız?55
- Tablo.8.** Yararıcı Drama Kursuna Katılan ve Katılmayan Okul Yöneticilerinin Yararıcılık en çok hangi alanda işe yarar? Neden Açıklar mısınız?56
- Tablo.9.** Yararıcı Drama Kursuna Katılan ve Katılmayan Okul Yöneticilerinin Okulda, öğrencinin yararıcılık gelişiminde temel görev kime/kimlere aittir? Neden? Açıklarmısınız?57

Tablo.10. Yaratıcı Drama Kursuna Katılan ve Katılmayan Okul Yöneticilerinin Okul yöneticisinin, öğrencilerin yaratıcılık gelişiminde sorumluluğu var mıdır? Neden? Açıklar mısınız?59

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Günümüz dünyasında, küresel boyutta var olan gelişmeler ve bunun sonucu olarak oluşan hızlı değişim süreci, yaşamın tüm alanlarını etkilemektedir. Değişim ve gelişim sürecine uyum sağlayabilen bireyler başarılı olurken, uyum sağlayamayanlar ne yazık ki değişimin dışında kalmakta ve başarısız sayılmaktadırlar. Bireyler, sistemin dışında kalmamak için fark yaratmak zorundadırlar. Yaratıcı düşüncenin ve yaratıcılığın önemi de burada ortaya çıkmaktadır. Son yıllarda, yaratıcı düşünce ve yaratıcılık, tüm alanlarda olduğu gibi, eğitim ve eğitim yönetimi alanında ön planda yer almaya başlamıştır. Bu etkiyle, eğitim alanında yenilenmeye ihtiyaç duyularak yaratıcı düşünceye yönelik eğitim anlayışı, eğitim sistemlerinde de etkili olmaya başlamıştır (Çalık, 2003:544).

Son yıllarda, gelişmiş ülkelerde bile zorunlu eğitime ve eğitim sistemine getirilen en temel eleştirilerden birisi öğrencilerin, yaratıcılığının gelişiminin engellenmesiyle ilgilidir. Eğitim sistemlerimizde, öğrencilerde var olan yaratıcı düşünmeye yönelik potansiyeli geliştirmelerine yönelik fırsatlar oluşturulabilir. Bireylerin, ülke kalkınmasında etkin rol alabilmeleri için öğretimin içerik ve yöntemleri eleştirel düşünme, bilimsel düşünme, ilişkisel düşünme, akıl yürütme ve yaratıcı düşünme gibi becerileri kazandıracak şekilde yeniden düzenlenmelidir (Doğan, 2007). Ülkemiz eğitim sistemi üzerinde de, yaratıcı düşünce ve yaratıcılık eğitimi üzerine yeni düzenlemeler yapılmaktadır. Bireylere, düşünce yapılarını geliştirmeye, değişik biçimlerde kullanmayı, yapıları tekrar etmelerinden farklı ve yeni şeyler yapabilmelerine yönelik yeni planlamalara gidilmektedir (Yolcu, 1995). Bunu tam anlamıyla, gerçekleştirebilmek için de eğitim sisteminde, yaratıcı düşünce ve yaratıcılığın önemine ilişkin daha fazla düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu düzenlemeler, okulun fiziki ortamından başlayarak, yönetici ve öğretmenlerin hizmet içi eğitiminden tutunda, ailelerin ve okulun dış öğelerini de içine alarak yapılmalıdır. Elbette, tüm bu düzenlemelerde, okulun değişimlere hazır olmasını sağlayacak, farklılıkları yönetebilecek ve eğitimsel liderlik yapacak okul yöneticilerine büyük sorumluluklar düşmektedir (Yenilmez ve Yolcu, 2007: 18). Okul yöneticileri, okul personelini ve öğrencileri risk almada cesaretlendirmelidir. Onlara, farklı işler yapma özgürlüğü vererek yaratıcı düşünme becerilerini temel noktada arttırılabilir. Diğer yönetim alanlarında olduğu gibi, eğitim örgütlerinde de yönetsel faaliyetler büyük önem taşımaktadır. Eğitim örgütlerinde, okul yöneticileri, toplumda yaşanan değişimlere ayak

uydurarak ve çağın gerisinde kalmadan, örgütlerini gelişmeye yönelik faaliyetlerde bulunmalıdırlar (Çelik, 2007: 45). Eğitim örgütlerini geliştirmeye yönelik çalışmalar da ise: yöneticilerin yaratıcılık becerileri, yönetsel faaliyetlerin yerine getirilmesinde kolaylık sağlayacaktır. Yaratıcı düşünceye inanan bir yönetim anlayışı, eğitim kurumlarının en önemli ögesi olan öğrencilerin de yaratıcılık becerilerine katkı sağlayacaktır.

Problem Durumu

Günümüz dünyasında, yaratıcı düşünebilen ve yaratıcı özelliklere sahip bireylerin fark yarattığı göz önünde tutulduğunda, eğitim dünyasında, yaratıcılık eğitimi bir zorunluluk haline gelmiştir. Eğitim örgütlerinin en önemli amaçlarından birisi de; araştırma- sorgulama, eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verme becerilerini geliştirmeleri, hayatı boyunca merak eden ve keşfetme, yeni şeyler deneme çabası içinde bireyler yetiştirmektir. Yeni nesli geleceğe hazırlamak amacı ile öğrencilerin yaratıcı düşünebilen bireyler olarak yetişmeleri, gelişen ve değişen dünyada artık bir zorunluluktur. Öğrencilerin, yaratıcı düşünebilen bireyler olarak eğitim almasında öncelikle ailelerine, yaşadığı çevreye ve en önemlisi okullara büyük sorumluluklar düşmektedir (Kara ve Çam, 2007:147).

Öğrencilerin, okul ortamında yaratıcı düşünmeye yönelik eğitimlerinde, okulun tüm personeline sorumluluklar verilmelidir. En önemlisi de, okul personeline rehberlik ederek, eğitimsel liderlik yapabilecek ve öğrencilerin yaratıcılık gelişimi için uygun ortamı sağlayacak, okul yöneticilerine ihtiyaç vardır (Kaya,1991). Ülkemizde, okul yöneticilerinin yeterliliği ile ilgili çalışmalar yürütülmekte olsa da bir meslek olma yönünde henüz netlik sağlanamamıştır. Bu sebeple, okul yöneticiliğine ilişkin yeterliliklerin belirlenmesine gerek duyulmaktadır. Yöneticilerin yeterliliği, görevleriyle ilgili sorumluluklarını, üstlenmiş oldukları rolleri, okulun amaçlarını gerçekleştirmeye dönük olarak bilgi, beceri ve tutumlara sahip olması anlamına gelmektedir. Ülkemizde, eğitime siyasetin karıştırılması ve alınan kararların sürekli olarak değiştirilmesi, okul yöneticiliğinin bir meslek dalı olması yolundaki en büyük engellerinden biri olmuştur. Ülkemizde okul yöneticileri sınavla seçilmekte ve bu sınavlar kavramsal bilginin ölçülmesiyle yapılmaktadır ve teorik nitelikte bilgi ölçmektedir (Onural, 2005: 79).

Eğitimsel liderliğe yönelik liyakatin, yönetici adaylarında yeterince aranmıyor olması, yaratıcı düşünmeye yönelik eğitimin ülkemizde yeni yeni önemsenmeye başlanması, eğitim sistemimizde yer alan ezberci yapı, öğrencilerin sınavlara hazırlanma telaşı gibi sebepler, eğitim örgütlerinin, yaratıcı düşünceye yönelik olarak işlevsellik kazanmasına, engel teşkil etmektedir. Bu durum eğitim örgütlerinde, değişimi ve gelişimi sekteye uğratmaktadır. M.E.B, Hizmet İçi Eğitim Daire Başkanlığına bağlı olarak, Merkezi ve Mahalli Hizmet içi eğitim kursları vasıtasıyla, yetersiz sayıda da olsa öğretmenlerimize yaratıcı drama kursu yoluyla yaratıcı düşünmeye yönelik eğitimler zaman zaman verilmektedir. Fakat okul yöneticilerine yönelik hâlihazırda böyle bir çalışma Milli Eğitim Bakanlığınca uygulanan Yaratıcılık ve yaratıcı dramanın yönetimde kullanılmasına yönelik Hizmet içi eğitim yürütülmemektedir. Ankara Üniversitesi, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Tiyatro bölümü öğretim üyesi, Prof.Dr. Hasan Nami GÜNER liderliğinde yöneticilere yönelik drama çalışmaları yapılmış ve bu kurslara Aras Kargo, Yapı kredi bankası, Carrefour gibi firma yöneticilerine katılmıştır. Boğaziçi Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezince(BUYEM) de farklı hizmet alanlarından yöneticilere yönelik drama eğitimleri verilmektedir (Güner, 2011).

Çoğu kurumda olduğu gibi, eğitim kurumu yöneticilerinin de güçlü bir örgüt oluşturmaları, örgüt ve örgüt yönetimi açısından büyük önem taşımaktadır. Okul yöneticileri, kurumlarında örgütsel iklimi yaratmak, örgütsel iletişimi güçlendirmek, örgütü motive etmek ve kurumlarını bir adım öne taşımak için vizyon geliştirmekte yaratıcı düşünceye ihtiyaç duyacaktır. Okul yöneticilerin, yaratıcı düşüncenin önemini kavramaları sağlamak ve yaratıcı düşünmeye yönelik algılarını geliştirmek amacıyla bu konuda eğitim verilmesi büyük önem taşımaktadır(Kovancı, 2001). Bu aşamada, okul yöneticilerinin, hizmet içi eğitim faaliyetleriyle, yaratıcı drama kursuna alınması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışma da, yaratıcı drama kursunun okul yöneticilerinin, yaratıcı düşünceye yönelik algıları üzerindeki etkisi incelenmektedir. Buna bağlı olarak, problem durumu, problem cümlesi ve alt problemler belirlenmiştir. Bu bölümde araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, alt problemleri, önemi, sınırlılıkları ve araştırma ile ilgili tanımlara yer verilmiştir.

Problem Cümlesi:

Yaratıcı drama kursuna katılan ve katılmayan okul yöneticilerinin yaratıcı düşünmeye yönelik algılarında farklılık var mıdır?

Alt Problemler:

1. Yaratıcı drama kursuna katılan ve katılmayan okul yöneticileri yaratıcılığı nasıl tanımlamaktadırlar? Tanımlamalar arasında farklılık var mıdır?
2. Yaratıcı drama kursuna katılan ve katılmayan okul yöneticilerinin bir ürünü yaratıcı olarak nitelendirmeleri bakımından aralarında farklılık var mıdır?
3. Yaratıcı drama kursuna katılan ve katılmayan okul yöneticilerinin yaratıcı düşünmenin bireyin yaşamına kazandırdıklarını ifade etmeleri açısından aralarında farklılık var mıdır?
4. Yaratıcı drama kursuna katılan ve katılmayan okul yöneticilerinin yaratıcı bir bireyin özelliklerini ifade etmeleri açısından aralarında farklılık var mıdır?
5. Yaratıcı drama kursuna katılan ve katılmayan okul yöneticilerinin okul yönetiminde yaratıcılığın gerekliliği konusundaki düşünceleri arasında farklılık var mıdır?
6. Yaratıcı drama kursuna katılan ve katılmayan okul yöneticilerinin yaratıcı düşünmenin gelişimi için uygun ortamın özelliklerine ilişkin yaptıkları betimlemelerinde farklılık var mıdır?
7. Yaratıcı drama kursuna katılan ve katılmayan okul yöneticilerinin herkesin yaratıcı olup olamayacağına ilişkin düşünceleri arasında farklılık var mıdır?

8. Yaratıcı drama kursuna katılan ve katılmayan okul yöneticilerinin yaratıcılığın en çok hangi alanda işe yaradığına ilişkin düşünceleri arasında farklılık var mıdır?
9. Yaratıcı drama kursuna katılan ve katılmayan okul yöneticilerinin okulda öğrencilerin yaratıcı düşünme gelişiminde sorumluluk sahibi olarak kimi /kimleri gördüklerine ilişkin düşünceleri arasında farklılık var mıdır?
10. Yaratıcı drama kursuna katılan ve katılmayan okul yöneticilerinin, öğrencilerin yaratıcı düşünme gelişiminde yönetici olarak kendilerini sorumlu görüp görmediklerine ilişkin düşünceleri arasında farklılık var mıdır?

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, yaratıcı drama kursuna katılan ve katılmayan okul yöneticilerinin yaratıcı düşünceye yönelik algılarının incelenmesi ve yaratıcı drama kursunun yöneticilerin yaratıcı düşünceye yönelik algılarına etkisini ortaya koymaktır.

Araştırmanın Önemi

Ülkemiz eğitim sisteminde de son zamanlarda yeni yapılanmalara gidilmiş olmasıyla ezberci eğitim anlayışı ve öğretmen merkezli eğitim, hakimiyetini kaybetmeye başlamış olsa da, yaratıcı düşüncenin geliştirilmesine yönelik düzenlemelere hala ihtiyaç duyulmaktadır (Doğan, 2005). Çocuklar, eğitim sistemi içersine dahil olmadan önce, çevrelerini incelemeye meraklı, deneme -yanılma yoluyla durum ve olayları kavramaya çalışırken, eğitim sistemi içersine girdiğinde ise çocuklardan yetişkinlerin istediği gibi düşünceleri ve düşüncelerini, merak ettiklerini ifade etmemeyi öğrenmelerinden sonra yaratıcılıkları geriye ket vurmaktadır (Güneş, 2010).

Eğitim sisteminde, gelenekselci yaklaşımın hakim olması, sürekli sınavlara hazırlık amacıyla öğrencilere kitaplarda ki bilginin aynen kaydedilmeye çalışılması, uygulama ve deneysel öğretimden uzak öğretim yöntemleri kullanılması, yaratıcılık eğitiminin sadece sanat alanında yararlı olacağı düşüncesi yaratıcı düşünmenin bir tarafa itilmesine, çocuklarda var olan yaratıcılığın körelmesine neden olmaktadır. Eğitim sistemleri,

basamaklıp yinelemelerin yaşama geçirildiği eğitim tarzıyla değil, hayal gücü ve farklı düşüncelerin arkasında durmak, orijinaliteyi yakalamakla olur. Bu da eğitimde yaratıcılığın ön plana alınmasıyla gerçekleşir (Çellek, 2002).

MEB'in ders programlarına genel olarak bakıldığında, her tür ve derecedeki okulların programlarında yaratıcılığın geliştirilmesine yönelik ifadeler bulunsa da, öğretmen odaklı ve bilgi aktarımına dayalı bir eğitim anlayışı hakimdir. bunun sebebi ise okul yöneticileri ve öğretmenlerin yaratıcı düşünce ve yaratıcılık eğitimi konusunda hizmet içi eğitim eksikliklerinden kaynaklanmaktadır. Ülkemizde Hizmetiçi eğitim ihtiyacının saptanmasında, bilimsel yöntemlerin kullanılmaması, yönetici görüşlerine göre ihtiyaçların belirleniyor olması, öğretmen ve yöneticilerin ne yönde eğitim ihtiyacı olduğunu saptamada problem oluşturmaktadır (Budak ve Demirel, 2003: 66).

Okullarda uygulanan eğitim ve öğretim programlarında, yaratıcı düşünme ve yaratıcılık ile ilgili konulara ağırlık verilmesi, bilgi aktarımında dramanın kullanılması, üniversitelerin eğitim fakültelerinde yaratıcılık eğitimine ilişkin derslerin seçmeli değil zorunlu ders olarak yer alması, okullarda yaratıcılık eğitimine ilişkin olarak düzenlemelerin yapılması, okul yöneticilerinin genel anlamda eğitimsel liderlik yapmaları, yönetimde yaratıcılığın önemi ve yaratıcı düşünce/yaratıcılık eğitimi konusunda hizmet içi eğitimler programlanması yaratıcılık eğitime katkı sağladığı gibi, çocuklar da var olan yaratıcılık özelliklerini geliştirecektir.

Genel olarak bakıldığında, okullar da yaratıcılığın gelişimde sadece öğretmenlerin sorumluluğu olduğu düşünülmektedir. Oysa ki, okul yöneticilerinin, yaratıcılık ve yaratıcı düşünmenin önemine inanmaları, tüm personele bu konuda rehberlik ederek ve personele sorumluluklar vererek sürece tüm personelin dahil edilmesi önemlidir. Okul müdürleri, görev yaptıkları okullardaki eğitimin nitelikli olabilmesi için, okulu belirlenen yasalar ve yönetmelikler gereğince yöneten birinci derecede sorumlu kişilerdir. Ancak, örgüt yönetimindeki yeni anlayış ve yaklaşımlar ve bunun yanı sıra öğretme ve öğrenme anlayışındaki esneklik, çeşitlilik, yaratıcılık, öğrenci merkezli öğretim gibi unsurların önem kazanmasıyla okul müdürlerinin rolleri çeşitlenmiş ve görevlerinin güçlük derecesi fazlaşmıştır. Okul müdürlerinin üstlendikleri görevi etkili şekilde gerçekleştirebilmeleri için, yasalar ve yönetmelikler gereğince yapacakları bütçe, planlama vb. idari işler yanında, örgütteki insan unsurunu, örgütün amaçları doğrultusunda güdülemek,

demokratik bir okul iklimi oluşturmak, örgüt üyelerini okul amaçlarının gerçekleştirilmesi yönünde işbirliği içinde çalışmaya sevk etmek gibi önemli görevleri bulunmaktadır. Okulda sürekli öğrenmeyi egemen kılarak, değişim ve gelişime açık bir örgüt oluşturabilmeleri için okul müdürlerinin etkili liderlik nitelikleri kazanmaları yönünde eğitilmeleri gerekmektedir (Özmen ve Batmaz, 2004). Yine okul yöneticileri, okul içi düzenlemeler için gerekli tedbirleri almaları, okulda yaratıcılığın gelişimi için uygun ortam oluşturmaları gerekmektedir. Tüm bunları sağlamakta anahtar rol ise okul personeline gerekli rehberliği yapacak olan, okul yöneticilerindedir. Bu sebeple, okul yöneticileri için, hizmet içi eğitim planlamalarında yaratıcı drama kursları düzenlenerek yaratıcılık konusunda bilinçlendirme yoluna gidilmeli, yaratıcılığın yaşamın her alanında olduğu gibi, yönetim alanında da kullanılabileceği inancı oluşturulmalıdır.

Literatüre bakıldığında, genel olarak yönetim alanında yaratıcılıkla ilgili çalışmalar bulunmasına karşın, eğitim yönetimi alanında da yaratıcı dramın kullanılmasıyla ilgili araştırma bulunmamaktadır. Dolayısıyla yaratıcı drama kursuna, katılan ve katılmayan okul yöneticilerinin, yaratıcı düşünmeye yönelik algılarındaki farklılıkların incelendiği, bu araştırmanın eğitim yönetiminde yaratıcı düşünmenin önemi ve yaratıcı dramın okul yöneticilerine uygulanmasına yönelik yapılacak çalışmalarda yol gösterebileceği düşünülmektedir.

II. BÖLÜM

KURAMSAL AÇIKLAMALAR

2.1.YARATICILIK

Yaratıcılık kavramının Batı Dillerindeki karşılığı “**Kreativitaet, creativity**”dir. Latince “**creare**” sözcüğünden gelir. Bu sözcük, “doğurmak, yaratmak, meydana getirmek” anlamındadır; devingen, dirik bir süreç olma niteliği sözcüğün anlamında saklı bulunmaktadır”(San,1985: 9).

Yaratıcılığa ilişkin birçok tanım yapılmıştır, içlerinde en çok dikkat çeken tanım, Guilford’un yakınsak ve ıraksak düşünce tanımıdır. Yakınsak düşünce sahibi olan kişiler, daha geleneksel ve alışılmış yolları izleyen bireylerdir. Karşılaşılan sorunlar yada durumlarda alışılmış daha önceden denenmiş yolları kullanırlar. ıraksak düşünce ise, "karda varolan ayak izlerini izlemektense, yeni yolları dener". Daha önceden belirli olan ve denenmiş olan yolu seçmez. Herkesin geçtiği yolların dışında sapa yollar arar, tek bir doğruyu bulma çabasında değildir, farklı birkaç sonucu görmeyi çabalayan kişiler ıraksak düşünceye sahiptirler (Yıldız ve Şener, 2007: 1).

Uzun yıllara dayanan araştırmalara ve 9000’in üstünde bilimsel yayına rağmen yaratıcılık tam olarak açıklanamamıştır. 1950 den beri yaratıcılık dokuz farklı açıdan incelenmiştir (Runco,1997). Bunlar;

1-Bilişsel yaklaşım, yaratıcılığı problem çözme ve mantıksal düşünce süreciyle eşit tutar.

2-Sosyal-kişisel yaklaşım: Yaratıcılık kişisel özelliklerle, çevresel faktörlerle (özellikle aile içi), bireyin yaş ve gelişim evreleriyle bağlantılıdır.

3-Psiko-metrik yaklaşım: Bireyin yaratıcılığı, uygun psiko-metrik ölçümler yoluyla çalışılabilir. Çeşitli düşünceler ince detaylarla çalışılmış ve yaratıcılığı anlamak için iyi geliştirilmiş araştırmalar yapılmıştır.

4-Ruhsal (Mistik)Yaklaşım: Yaratıcılığı, bireyin etkilenmesinin ve biliş öncesine ait bağlantılarının bir sonucu olarak oluşacağını ele alır.

5-Psiko-dinamik yaklaşım: Bu yaklaşımın temeli Freud'a dayanmaktadır. Freud'a göre, bireyin içsel yaşantıları bilinçlilik bakımından farklı üç düzeyde bulunurlar. Bunlardan tam bilinç düzeyinde birey, anılar, düşünceler, duygular gibi içsel yaşantıların farkındadır. Bilinç tam olarak aydınlıktır. İkinci düzey bilinç öncesidir, burası bilince yakın olan anıların, arzuların bir deposu gibidir. Birey ikinci düzeyde yer alan bilgilerin farkında değildir, ama istediği anda bilinç alanına çıkarabilmektedir. En son düzey ise bilinçdışıdır. Bilinçdışında var olan yaşanmışlıkların deneyimlerin ortaya çıkarılarak, aralarında bağlantı kurulduğu düzeydir.

6-Faydacı ya da ticari yaklaşım: Bu yaklaşımda, yaratıcılıkla ilgili bilimsel araştırmalardan daha ziyade yaratıcılığın geliştirilmesine önem verilmektedir. Daha fazla nasıl yaratıcı olunabileceğine değinen bu yaklaşımda beyin fırtınası ve mantıklı düşünme ön planda tutulur.

7- Biyolojik ve bilişsel beyin bilim temelli: Bireylerin problem çözme becerilerinin yaratıcılıkla ilişkilendirilmiştir. Yaratıcı problem çözme becerisinin psikolojik değişikliklerle oluşabileceğine vurgu yapar.

8- Hesaplama olarak: Yaratıcılık zihinsel hesaplamalara bağlanır. Ve bu bilgisayar yaratıcı süreci benzetmek ya da buluşsal araştırmalar için ve benzer fikirler arasında sıra dışı ya da alışılmamış bağlantılar kurmak için kullanılır(Beatte, 2000: 1).

9- Bağlamsal ya da birliktelik: Birliktelik ya da sistemler yaklaşımı çok boyutluluk ya da çok farklı güçlerin etkileşimini vurgulamaktadır. Çok model bu değişik yüzlü konsepti destekler. Günümüzde yaratıcılığa ilişkin hala yeni tanımlarla karşılaşmaktayız. Bunlardan bazıları;

Yaratıcılık önceden birbiriyle ilişkisi olmayan malzeme ve düşünceler arasında bağlantılar kurar, bilinenin ve bilincin dışındadır. İnsanın görebilme ve algılamasına bağlıdır. Yenilik ve orijinallik şarttır’’ diye tanımlamaktadır(Dirim,1997: 19).

Yaratıcılık, bir ürünü meydana getirmek, devamını sağlamak anlamındadır. Diğer bir tanımda ise; yaratıcılık; karşılaşılan problemlere, uyumsuzluğa karşı ilgili olma var olan sorunu tanımlama, çözüm arama ve çıkarımlarda bulunma olarak tanımlamaktadır.

Yaratıcılık; " yeni fikirler ortaya çıkarmak için zihnini kullanma, zihnine yeni biçim verme, zihnini kullanarak yeni bir şeyin olmasını sağlama, yeni bir şeye neden olma, yeni bir şey yapma, hayal gücünü kullanarak yeni fikirler üretme, yeni bir şey tasarlama, yeni bir şey icat etmedir"(Weiss,1993: 36).

Yaratıcılık, aralarında bağlantı olmayan, nesne, durum yada olaylar arasında ilintiler kurma, ilişkiler arasında yeni anlamlandırmalar yapabilme, görebilme, yeni oluşumlarla eylemlerde orijinal olabilme yetisidir (Sükan,1983: 25). E.P. Torrance (Akt: San, 1979), yaratıcı düşünceyi bir sezgi süreci olarak kabul etmektedir. Ona göre; sezgi yoluyla görülen eksiklikler için düşünce varsayım kurarak sınaama, sonuçları karşılaştırarak yeniden sınaamadır. Thurstone ise yaratıcılığı, kişinin karşılaştığı problemlere çözüm bulması olarak nitelendirmiştir (Yıldız ve Şener, 2007: 1).

Yukarıda ki tanımlarda da görüldüğü üzere bir çok kişi yaratıcılığı tanımlamaya çalışmış; bazıları yaratıcılığı sezgi süreci olarak ele alırken, bazıları da kişilik ve ölçüm kısmıyla ilgilenmiştir.

Süreç yaklaşımının genel olarak, yaratıcılığa sanatsal anlam yüklemiş olduğu görülmektedir. Yaratıcılığı edebiyat, resim, heykel vb. sanat alanları üzerinden ele almıştır. Bu görüşe göre, kişinin yaratma anındaki içsel yapısı ve yaşadığı çevreyi ölçüt olarak kabul etmektedir (Rouquette, 1994).

Guilford(Akt: Yavuz, 1996 : 42-44), ölçüm yöntemini uygulayanlar arasında en başta anılabilir. en basit tanımıyla yaratıcılığı, yaratıcı bireylerin özelliklerinin incelenmesi olarak ele alır. Bireyin yaratıcı yetenekleri, bireyin bir yaratıcılık ortaya çıkarıp çıkaramayacağını belirler. Guilford, yaratıcılığın, bireyin zihinsel yetenek türlerinin incelendiği testlerde sonuç olarak tespit edileceğini savunmuştur. Yapılan testlerin, kişinin uygulamalarda hangi alanda yetersizliği olduğunu tespit edeceğini belirtmektedir.

Kişilik kavramı da yaratıcılığın bilimsel araştırmalarda incelenmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Öyle ki, yapılan araştırmalar, bireyin yaratıcı davranışta bulunabilmesi konusunda, bireyin motivasyonunu ve yaratıcı bireylere ait çevresel faktörlere (aile yapısı,

sosyo ekonomik düzeyleri vb.) ait özelliklerini göz önünde tutarak ikiye ayrılmaktadır. Çevresel faktörlere bakıldığında, bireyin çevresiyle iletişimde, bireye ait yetenek güçlerinin oluşmasına etki eden bir oluşumdan bahsedilmektedir. Diğer faktör ise, bireyin duygularıyla ilgili olarak, geriye itilmiş kabullenemediği duygusal tepkilerin sonucuyla varolan yan ürün oluşumudur.

Lowenfeld ise (Akt: Rouquette, 1994: 32-33), yaratıcılığı edimsel ve potansiyel olarak ele almıştır. Ve yaratıcılığın insanlarda az yada çok var olduğunu, değişkenlere (çevresel faktörlere vb.) bağlı olarak ortaya çıktığını belirtmektedir. Var olan yaratıcılığın, ortaya çıkması için kişinin koşullarının uygunluğunu beklediğini ve uygun koşullarda bulunan bir potansiyel güçtür. Çok sayıdaki yaratıcılık testlerinin ortaya konmasının kökeninde de aynı görüş bulunur.

Genel olarak bakıldığında, yaratıcılık alanındaki tüm sistemli araştırmalar, yaratıcılığın karmaşık ve tanımlanması çeşitlendirilebilir bir kavram olduğunu ortaya koymaktadır. Bilim adamları yaratıcılıkla ilgili olarak, doğuştan getirdiğimiz ve her kişiye normal olarak dağıtılmış bir özellik, bir yetenek olduğu konusunda birleşmektedirler. Yaratıcılık, bireylerin, günlük hayatlarında, bir durum yaşarken, karar almakta, sorun çözüme sürekli kullandıkları gerçek bir süreçtir (Taşdemir, 2007: 17).

Yaratıcılıkla ilgili tanımlama denemeleri, 1950'lerden başlayarak 1985 yılları arasında kesintisiz devam etti. Son yıllarda ise artık yaratıcılık zihinsel süreçler veya kişilik özellikleriyle tanımlamak yerine, ortaya çıkan özel davranışların ürünlerine yönelmiştir (Yavuz, 1996: 54-55).

Yaratıcılıkla ilgili en önemli araştırmacılardan Torrance (Akt: Yıldız ve Şener, 2007: 11), yaratıcılığı şöyle tanımlamaktadır: “ Problemlere, aksaklıklara ve eksik bilgi ve unsurlara, var olan uyumsuzluklara, değişikliklere karşı duyarlı olma; zorluğu fark etme ve tanıma, problem ve zorluklara çözümler arama, çözüm konusunda tahminler yapma varsayımlar kurma, bunları değiştirme veya tekrarlayarak deneme ve sonuçlarını inceleme” .

Barlett'in (Akt: San, 1985: 9-13), tanımında ise yaratıcılık; bireyin ana yoldan ayrılma, deneme ve yanılma yöntemiyle araştırma çabası içinde olma, varolan kalıpların dışına çıkmadır. Yaratıcılığın en etkin olarak sanat alanında ki yönü üzerinde çalışan diğer bir araştırmacı olan Read, yaratıcılığı, öncesinde var olmayan biçimi ve hiçbir yüzü olmayan bir şeyin varlık kazanması şeklinde tanımlamaktadır. Landau'nun yaratıcılık tanımı ise şöyledir: "Daha önce kurulmamış ilişkiler arasında ilişkileri kurabilme, böylece yeni bir düşünce şeması içinde, yeni yaşantılar, deneyimler, yeni fikirler ve yeni ürünler ortaya koyabilme becerisi".

Tüm tanımlara genel olarak bakıldığında, ortak noktalarında iki kavram dikkat çekmektedir; "yeni" ya da "yenilik" kavramlarıdır. Bunu göz önüne alarak yaratıcılık kavramının, bilinenin dışında, var olandan yapıdan farklı alışlagelmiş kalıplaşmışın tam tersi davranış biçimi ya da düşünme sürecidir. Yaratıcılıkta yer alan bu süreçte bilinene, tekrara, alışılmışa, kurallara ve sınırlara yer yoktur. Yaratıcılığı tanımlamaya yönelik çalışmalara bakıldığında çok eskiden beri tartışılmasına karşın, yaratıcılık kavramı önceleri yalnız güzel sanatlar alanına ilişkin bir olgu olarak benimsenmiş, üstelik çoğunlukla bir "deha" ya da tanrısal ve olağanüstü güçlerle açıklanmaya çalışılmış ve değerlendirilmiştir. Günümüzde artık, sanattaki yaratıcılık kadar, yönetim, bilim ve teknikteki yaratıcılıktan da söz edilmektedir. Yaratıcılık yalnızca sanatsal süreçlerde ya da sanat eğitimi ve öğretimine ilişkin etkinliklerde rol oynayan bir özellik olmayıp, insan yaşamına ilişkin olan her şeyin içinde yer almaktadır. Günümüzde, eğitim, politika, iletişim ve yönetim vb. bir çok alanda yaratıcılık ön plana çıkmakta ve yaratıcı düşüncenin önemi ortaya çıkmaktadır (San, 1985: 23-24).

2.2. Yaratıcı Düşünce

Yaratıcı Düşünce; araştırmacı, buluşçu, yenilik arayan ya da var olan eski sorunlara yeni çözümler getiren ve özgün düşüncelerin ortaya çıkmasını sağlayan bir düşünce biçimidir. Yaratıcı Düşünce, günümüz bilgi çağında, bilgi üretme ortamında yaşam bulması ve geliştirilmesi gereken bir olgudur. Yaratıcı düşünme özgürdür, hareketlidir, üretken bir süreçtir. Çok yönlü bakmak, çok seçenekli çözüm yolları bulmak gerekir (Yenilmez ve Yolcu, 2007: 96).

Bir konuda sonuca varabilmek amacıyla birtakım düşünceler ve yargıları birleştirip bunlardan yeni sonuçlar çıkarmak amacıyla yapılan bilişsel işlemler bütünüdür. Yaratıcı düşünmenin oluşumunda, bireyin çevresi ve iç dünyası etkilidir. Düşünme sürecinde iki temel öge vardır; birincisi gerekli ve yeterli neden ikincisi ise aynılıktır. Gerekli ve yeterli neden, her şeyin ve varlığın bir sebebi olmasına dayanır. Bir oluşumun nasıl ve neden, niçin olduğunu anlatan şeydir. Her şeyin bir amacı olduğu, bir nedenden ortaya çıktığını anlatan şeydir. Aynılık ise; her şeyin kendi kendisinin aynı olduğu esasına dayanır. (Sungur, 1997: 60-64). İnsanoğlunu diğer canlılardan farklı kılan en önemli özelliği düşünebilmesidir. Düşünmenin tanımlanabilmesi için onun özelliklerinden yola çıkmak gerekir. Bu özellikleri şöyle sıralayabilir(Dirim, 1997);

- Düşünme, bireyi bir amaca, yargıya veya sonuca götürebilir.
- Düşünme, bireyi düşeceği hata ve problemleri daha önceden görmesine yardım eder ve bireyin hata ve problemler için önlemler almasını sağlar. Birey, planlamalar yaparak, sorunlara karşı hazırlıklı olur. Çözüme daha kolay ulaşmayı sağladığı gibi, doğru davranış geliştirmesine katkı sağlar.
- Düşünme bireyin çevresinde ki uyarıcıların zenginliğiyle ilgilidir. Birey çocukluktan itibaren ne kadar sengin uyarıcıların olduğu bir ortamda yer alırsa o denli bireyin düşünme kapasitesi de genişler, kavram zenginliğine ulaşır.
- Düşünme, bireyin yaşamsal olanaklarını uygun hale getirmesinde yardım eder ve zenginleştirir. Özellikle erken çocukluk döneminde çocukların düşüncelerini yaratacak ortamların oluşturulmasında ailelerin ve okullara büyük sorumluluk düşmektedir. Çocuklara sunulan uyarıcıların zenginliği, problem çözme becerilerini geliştirmek amacıyla düşünmeye itici faaliyetler ve çalışmalar yapılması, çocuğu düşünmeye itecektir. Düşünme sayesinde çocuk karşılaştığı sorunlara kendi kendine çözüm üretmeye çalışacaktır. Çözüm üretmek için farklı yolları deneyecektir. Kalıplaşmış çözüm önerilerinden ayrılarak, yeni yollar deneyecektir. Bu süreç içerisinde, farklı yollar arayan çocuk, olay ve nesnel arasında ilişki kurma, neden-sonuca dayalı deneme - yanılma yöntemiyle keşiflerde bulanarak sonuçlara ulaşacaktır. Bu durum ise çocuğun yaratıcılığını geliştirerek farklı boyutlardan bakabilmeyi, değişik yollardan giderek farklı çıkarımlara gidebilme becerisini yani yaratıcılığını geliştirecektir.

2.3.Yaratıcı Düşünme Süreci ve Aşamaları

2.3.1. Hazırlık Dönemi:

Bu dönem var olan problemlere karşı bilinçli olmayı, mantıklı davranıp sistematik yaklaşma işlemlerini kapsar. İhtiyaç duyulan veya varılması hedeflenen şey saptanır ve tanımlanır. Probleme ilişkin tüm veriler toplanarak varılması hedeflenen nokta birey tarafından keşfedilip anlamlandırılır (Dirim, 1997).

2.3.2.Kuluçka Dönemi:

Birey probleme ilişkin verileri toplayıp varılmak istenen noktayı saptamış ve artık kendini rahatlamaya bırakmıştır. Problemin çözümü bireyin bilinçaltında gerçekleşeceğinden bu aşama çok uzun veya kısa sürebilir. Yine bireyin bu aşamada zihni dinginleştirecek faaliyetlerde bulunması önemli rol oynamaktadır. Ayrıca birey probleme ilişkin zihinsel faaliyetler gerektirmeyen işlerle uğraşmalıdır. Kuluçka döneminde düşünceye dalma, bilinçaltı süreçler, bilinçaltındakileri görselleştirme, duyumsama yetileri harekete geçer.

2.3.3.Aydınlanma Dönemi:

Probleme ilişkin çözümün bulunduğu aşamadır. Bu dönemde çözümler zihinde canlanır, belirginleşir ve netlik kazanır. Çözüm zihinde birden ortaya çıkıp, gelişme gösterir.

2.3.4. Değerlendirme Dönemi (Sınama):

Probleme ilişkin çözüm bulunduktan sonra birey çözümü değerlendirir, var olan aksaklıklar belirlenerek giderilir ve eksikler tamamlanır. Farklı bir şekilde ifade edilirse, tüm düzeltmelerin yapıldığı aşamadır. Değerlendirme döneminde, artık sona varıldığından, çözüme varılırken kullanılan tüm aşamalar kontrol edilerek çözüme son hali verilir. Bireyde mantıklı düşünmenin en hâkim olduğu evredir (Doğan, 2005: 172).

2.4.Yaratıcı Düşünce Kuramları

2.4.1. Psikoanalitik Kuram:

Psikoanalitik kurama göre yaratıcılık içgüdüselidir. Bireyin içsel yaşantılarında yer alan olumsuz enerjisini, çevresince onaylanacak ürünler olarak dışa vurması olarak ele almaktadır. Bu kuramın öncülerinden; Freud, bireyin yaratıcılığını, doyuma ulaşmamış kontrolsüz enerjilerinden kurtulmak için çıkış yolu ararken kısmen gerçek dünyasından ayrılarak düş kurmasına bağlamaktadır. Yaratıcılığın çocuklukta başlayan ve büyüdükçe gelişen bir süreç olarak nitelendirmiştir. (Akt.Argun, 2004: 19-20). Freud yaratıcılığın herkeste bulunduğunu fakat yaratıcılığın kişiden kişiye göre değişkenlik gösterdiğini, kimi bireyde az kimisinde ise az bulunduğunu ileri sürmektedir (Yavuzer, 1994: 53-54)

Ernest Kris ise yaratıcı düşünmeyi iki aşamada ele almıştır. Bunlar yaratıcılığın esin ile ilgili aşaması ve ayrıntılaştırma aşamalarıdır. Birincil süreç, düşünme, dürtü yönelimli fakat organize olmamış dominant öncesi yapıdadır. Sorunla ilgili düşünceler arasındaki işbirliğini kolaylaştırır. Bu tür bir düşünme anında oluşan nötr enerjisinin serbest bırakılması, zevk vericidir ve bu “işlevsel zevk” yaratıcılığa dönüştür. Lawrence Kubie de Kris gibi bilinç öncesinin, yaratıcı düşüncesinin esasını oluşturduğunu savunur. Ona göre, yaratıcılık için bilinç öncesinin değeri, bilgilerin bilince yerleştirilmesi, karşılaştırılması ve yeniden taşınmasındaki özgürlüktedir. Kubie'nin özel ilgisi yaratıcılığa nörofizyolojinin kalıcı etkisine dayanmaktadır. Kubie'e göre, bireyde korku, suçluluk, tedirginlik ve benzeri nörotik kişilik özellikleri, yaratıcı üretimi sınırlamaktadır. Slochower (1974) ise, yaratıcı sürecin birinci aşamasını esinlenme ve bilinçdışı olarak ele almaktadır. Slochower'a göre yaratıcı süreç düşlem ya da hayale dalma, herhangi bir yerde, zamanda ortaya çıkabilmektedir. Eissler'e göre (1963), yaratıcılık ele alırken, yaratıcı süreci engelleyen egodan bahsedilmelidir. Bireyde psikoz oluşumu ve bu psikozun egoyu kaplamasıyla yaratıcılığın yitirileceğini ve kişilik yapısında bilinçaltı, ego tarafından denetlenmesi gerektiğini vurgular.

Jung (Yavuz, 1996), psikolojik ve düşsel olmak üzere iki yaratıcı süreç tanımlı yapmıştır. Psikolojik model: Kişinin bilinç alanında türetilen öğelerle ilgilenir. Bireyin yaşantısında önemli yer tutan duygusal olay ve durumları, yaşadığı sorunları ve bu sorunlara

bağlı ruhsal durumuyla ilgilenmektedir. Düşsel süreç: içgüdülerin doyumuna harcanamayan enerji ile beslenir Fakat serbest çağrışımından farkı hayal gücünün sözel olmayan formları da olabilmektedir.

2.4.2. Gestalt Kuramları

Gestalt kuramı yaratıcılık kavramını, soruna çözüm bulma ve üretme kavramlarını temele alarak ele almıştır. Kuramın öncüsü, Max Wertheimer (akt.Argun, 2004: 19-20), sorun çözmede iki yol öne sürmektedir. Birincisi sorun çözmede yaratıcılığın kullanmasına dayalı çözüm yolu, ikincisi ise standartlaşmış yolları izleyerek çözüme gitmektir. Birinci tip ve ikinci tip çözümde deneyimlere dayalıdır fakat birinci tip çözüme gitme de sorunun çözümü yaratıcılığın örgütlenmesiyle ilgilidir. Bu yaklaşım, bireyin, doğru sonuca ulaşabilmesi ve bunu gerçekleştirirken çözüme alışılacağına dâhilinde önermelerle gitmesiyle ilgilidir.

2.4.3. Çağrışım (Association) Kuramları:

Rasyonalizm karşıtı olan empiristler, bilginin sadece duyumlardan geldiğini ve görgüsel deney dışında hiçbir yoldan bilgi edinilemeyeceğini savunmuşlardır. Hume ve J.S.Mill İngiliz empiristleri yaratıcılığın; düşünceler arasındaki çağrışımlar olarak nitelendirmişlerdir. Bu çağrışımların tekrarından ve farklı çağrışımlar olmasından ise yaratıcılığın ortaya çıktığını savunmuşlardır. Temelleri İngiliz empiristler Hume ve J.S.Mill'e kadar dayanan bu kuramın en önemli temsilcisi Sarnoff Mednick'tir. Mednick, uzak Çağrışım testini geliştirerek, yaratıcılık üzerinde uygulamıştır. Mednick'e göre yaratıcılık bireye göre farklılık gösterebilmektedir. Buna bağlı olarak da farklı denenceler geliştirmiştir. Ona göre, yaratıcı özelliğe sahip bireylerin iraksak düşünceye daha fazla ulaşabilme olanakları vardır. Bu tip kişilere bir resim gösterildiğinde resme karşı uzak tepkilerde bulunabilirler ve daha çok çıkarıma giderler, oysa yaratıcılığı düşük düzeyde bireyler olası birkaç benzer ve alışılmış tepkilerde bulunur ve bu yönde çıkarıma giderler. Bireyler yaratıcı çözümleri oluştururken olumlu rastlantı, benzerlik, aracılık yollarını kullandıklarını belirtilmektedir. Yaratıcı kişilerin içe bakışla anlattıkları süreçlerde benzerlikler görülmektedir. Rastlantılar; bireyde çağrışım yaratacak malzemeler, nesnelere vb. durumlar beraber verilerek bireyin bunların üzerine düşünerek yaratıcı süreçler oluşturulur.

Benzerlik; Bireye verilen yâda algıladığı uyarıcıların, bireyde çağrışım uyandırarak ve bu çağrışım öğelerinin benzerliklerini birleştirerek ortaya çıkar. Örneğin; Bireye verilen bir cımbızın farklı bir amaçla kullanıyor olsaydı ne olurdu? Sorusuna Mangal maşası cevabını vermesi gibi. Birey verilen cımbızın şekli ve fonksiyonunu benzeterek bu sonuca varabilir (Akt.Argun, 2004: 19-20).

Sözcüklerin yapılarında, ritimlerinde konu edilen nesnelere belirlemek için benzer ses ve kafiye gibi yaratıcı özelliklerden yararlanan dil yapıtlarında bu özellikler kolayca izlenebilmektedir. Aşağıdaki Ercişli Emrah'ın dizelerinde bu net olarak görülebilmektedir;

Bizim elde bahar olur, **yaz olur.**

Göller dolu ördek olur, **kaz olur.**

Sevgi arasında yüz bin **naz olur**

Suçumu başıyla ben sana kurban (Sakaroglu, 1997).

Aracılık; Çağrışım elemanlarının ortak öğelerinin aracılığıyla akla gelmesi sağlanır. Kimya, Felsefe, Matematik, Mantık vb. alanlarda aracılık yolunun izlenmesi önemlidir. Çünkü bireyin bu alanlarda çıkarımlara gitmesi zorunludur. Bu çıkarımlarda dil simgesi de etkili olmaktadır. Yaratıcı çözümleme sürecinde ortaya çıkacak etmenler de bulunur. Birbirinden uzak oluşum, nesne ya da düşünceleri yakınlaştıran herhangi bir yetenek ya da yatkınlık yaratıcı çözümü kolaylaştıracaktır (Yavuz, 1996: 24).

2.4.4. Q Algısal Kuram:

Algısal yaratıcı süreç olarak adlandırılan bu kuramın öncüsü; Ernest Schactel' dir. Kurama göre, süreç, bireyin güdülenmesi, dış dünya ile ilişki kurma gereksinmesinde yatar. Uyarıcı, bireylerin dikkatini çeker ve algılama başlar, farklı iki birey aynı olguyu farklı algılayabilir. Bunun sebebi bireylerin kişisel özellikleri, ihtiyaçları, gelişim seviyeleri, yaşları gibi değişkenlere bağlıdır. Algısal eylem, ilgiyle bir arada bulunur, geleneksel düşünce ve kurallar tarafından sınırlandırılması mümkün değildir (Argun, 2004: 25).

2.4.5. İnsancıl Kuram:

İnsancıl Kuramın savunucularından, Cari Rogers'a göre; yaratıcı süreç, bir taraftan bireyin birtekliliği dışında gelişen bir karmaşık ilişkisel ürünün ortaya çıkışı; öte yandan maddelerin, olayların, insanların, bireyin yaşantısının koşullarının ortaya çıkışıdır. Ona göre bireydeki bazı koşullar yaratıcılıkla bir arada bulunur. Yaratıcılık tek tek özgül alanlarla sınırlanamaz. Yağlı boya tablo yapma, senfoni besteleme, yeni bir işkence aracı geliştirme, insan ilişkilerinden yeni bir yaklaşım bulma, yeni bir sağaltım süreci geliştirme, yaratıcı süreç bakımından temelde bir farklılık yoktur(Artut, 2001).

2.5. YARATICILIK VE YARATICILIK EĞİTİMİ

2.5.1.Yaratıcılığa Ait Süreçler:

Yaratıcılığın oluşmasının da, işlem basamakları gibi değişik süreçlerden geçtiği ve daha sonra yaratıcı eylemin oluştuğu düşünülmektedir. Bu süreçler; algı, imge, duygu, simgeler, imgelem ve mecazdır (Ünver, 2007).

2.5.1.1. Algı

Yaratıcılığın, var olmasında en önemli süreç, düşünce sürecidir. Düşünmenin oluşumunda ilk adım, bireyin dış çevreden uyarıcıları algılamasıyla başlar. genel bir ifadeyle algı, duyarlarla uyarıcıların, anlamlı deneyimlere çevrilme sürecidir. Bu deneyim, yani algı, uyarım ile sürecin ortak ürünüdür. Algılama sürecinin özellikleri, ışık, ses gibi değişik uyarılar ile bu uyarılardan doğan deneyimler yada algılar arasındaki ilişkilerden çıkartılabilir ve bu çıkarımlar üstüne algılama kuramları geliştirilebilir (Ülgen ve Fidan, 1991: 14).

Algılamamanın oluşmasında üç süreç vardır bunlar;

1- Bireyin uyarıcıyı, dış dünyanın algılanmasıdır,

2-Algılanan uyarıcının daha önceden kazanılmış olan bilgilerle harmanlanması ve yeni bilgilerin düzenlenmesi,

3- Var olan bilgilerle, yeni bilgilerin bütünleştirilip, birleşime geçirilmesi, yeni duruma göre anlama ve davranış göstermedir.

Algı gelişimi hem olgulaşma hem de öğrenme ile ilgilidir. Çocuk büyüdükçe benzerlikleri kavrama ve farklılıkları görme yeteneği artmaktadır. Algılamakta olduğu bir şeyin daha önceden tanıdığı bir şeyle özdeş olduğunu anladığında, bildiğine gördüğünü uygulamış olmaktadır. Yeni öğrenilen şey eskiden öğrenilen şeylerden farklı olduğunda organizma kendini yeni olguya göre hazırlamaktadır. Çocuk olgunlaştıkça bildiklerini, gördüklerine bildiklerine ekleme beceri ve yeteneğini artırır (Jersild, 1972: 26).

2.5.1.2. İmge (Simulacrum)

Zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi özlenen şey, düş, hayal, hülya; duyularla alınan bir uyarıcı söz konusu olmaksızın bilinçte beliren nesne ve olaylar, hayal, imaj. özellikle şiirde söylenmek isteneni benzerlik ve anırtımayla çarpıcı anlatma, imaj. duyu organlarının dıştan algıladığı bir nesnenin bilince yansıyan benzeri, hayal, imaj. Herhangi bir uyarıcı olmaksızın zihinde kendiliğinden canlanan duyular olarak isimlendirilmektedir. İmgenin oluşabilmesi için somut deney ve yaşantılara gereksinim vardır. Bu da ancak daha önce beş duyu algıları ile zihne yerleştirilebilmektedir. Her imge içinde duygusal, nesnel birçok bilgi bulunmaktadır. İnsanlar zaman ve mekân olarak başka boyutlara ulaşırlar. Bu oluşum da görsel algının bir sonucudur (Atkinson, 1990).

2.5.1.3. Duygu

Kavramsal olarak duygu, belirli nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim olarak tanımlanabilir (Parlatır ve diğerleri,2000). Tüm insanların kendine özgü olarak ruh hali farklılık gösterir. Çünkü duygular kişinin iç dünyasının durumuyla şekil almaktadır, bireyin yaşadıkları ve edindiği tecrübelerle meydana gelir. Yaratıcılığın oluşmasında ve gelişmesinde duygular büyük önem taşımaktadır. Çünkü; yaratıcılık kavramı düşünsel ve duygusal yaşamın oluşturduğu bir süreçtir (Ömeroğlu ve diğerleri, 2004).

Bir yandan da duygu oluşumunda bilişsel süreç önemlidir. Duyularımız aracılığı ile aldığımız renkler, kokular, biçimler, duygusal özellik de taşırlar. Ancak bu duygular hamdır. Bunların bilincine varılırsa bir üst basamağa çıkılabilir. Duyguların farkına varma ve ayırt etme bilişsel bir sürecin başlangıcıdır. Duyguları kıyaslama bağlantılar kurma ya da neden sonuç ilişkileri arama daha sonraki bilişsel süreçlerde gelişir (Pala, 1999).

2.5.1.4. Simgeler

Simgeler, “Bir olayı, duyguyu düşünceyi veya nesneyi somut nesne veya işaret gibi kısıtlamalarla anlatma şekilleridir” (Parlatır ve diğerleri, 2000). Simgeler eşya veya olayın geçici temsilcileridir. Simgelerin kullanılmasında, üç etmen vardır. Bunlar; simge, araç ve duydur. Duyu organları uyarılır, uyarıcıdan etkilenir ve zihinde uyarıcıya cevap vermek için araçlar kararlaştırılır (Ülgen, 1995).

Etkin bir düşünme süreci içinde imgeler oluşur. İmgeler yerini bir takım simgelere bırakabilir. Bu aşamada imgeler artık özdeki biçimlerinin yitirirler. Seçilip düzenlenmiş, akıl tarafından irdelenmiş soyutlanmış düşüncenin en etkin araçları haline gelmiştir (Pala, 1999). Örneğin araç olarak konuşma seçilmiş ise sözel sembollerle düşünceler ifade edilir. Bir yaşından küçük bebekler nesnelere simge olarak kullanamamaktadır. Örneğim çamuru sembolik pasta olarak görememektedir. Piaget 2–7 yaş arasını simgeler süreci olarak kabul eder. Çünkü bu dönemde düşünce mantık dışıdır ve anlık görülür koşullara son derece

bağlıdır. Simgeleri kullanmada en köklü gelişmenin beş – yedi yaşlarda olduğu görüşü yaygındır (Ülgen ve Fidan, 1989).

Çocuklar, kültürleri yansıtan simgeleri, öğrendikleri zaman birçok kelime yaratabilir, yok edebilir, tasarlayıp uygulamaya koyabilirler. Simgeler çocuğun yarattığı renkler, sesler, biçimler, doku ve örüntülerin tanıdık bir şeyler ettiğini ayırt etmesinden sonra ortaya çıkmaktadır (Pala, 1999).

Bilişsel etkinliklerle düşünür hale gelen çocuğun yaratıcı güçleri simgelerle gelişir. Simgeler özellikle sanatsal etkinliklerde değişik ifade kalıplarıyla kendini ortaya koyma biçimi olarak da karşımıza çıkmaktadır.

2.5.1.5. İmgelem(Hayal Zenginliği)

İmgelem; çocuktaki hayal zenginliğinin kullanımınıdır. Jerome Singer ise, çocukların imgeleri üzerindeki araştırmalarının sonucunda “erkenmiş gibi” etkinliği ile sonraki yaratıcılık arasında yakın bir ilişki bulunduğu sonucuna varmıştır. Singer “miş gibi” etkinlikler ile sonraki imgesel oyunların çoğunun bireyin sonraları kendini gösterebilecek sanatsal ve bilimsel eğilime işaret ettiği bulgusuna ulaşmıştır. “miş gibi” soruları ve etkinlikleri imgelemi bir yandan etkilerken bir yandan da hareket ettirerek çocuğu yaratıcılığa ve yaratıcı düşünmeye götüren etkinliklerdendir. Isenberg ve Jalongo imgelemi; “ Yer, şey ve insanların kavramları veya hayallerin zihinsel türlerin ve zenginliklerinin olabilmesi yeteneğidir.” diye ifade etmektedirler. Yaratıcılığın oluşabilmesi için imgeleme ve fanteziye ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Fanteziyi ise; gerçek dünya için küçük benzetmeler ve özel bir zihinsel imaj yaratmak için imgenin güçlü kullanımı olarak ifade etmişlerdir. İmgelem; çocuktaki hayal zenginliğinin kullanımınıdır. (Yıldız ve Şener, 2007:6).

2.5.1.6. Mecaz

Var olan anlamın dışına çıkmak olarak ifade edilebilir. Çocukların yaşantılarına, anlatımlarına, coşkularına, duygularına anlam vermelerinde etkili olan çağrışımlar mecazı yaratmaktadır. Mecaz; ilginçlik, farklılık, özgünlük, esneklik ve duyarlılığı bir arada getirir. Bir kez oluştuktan sonra daha karmaşık üretici ve yaratıcı süreçlere yönelmeye olanak

vermektedir. Mecazın en rahat uygulanabileceği ortam mizahtır. Mizahın kişilere sağladığı en önemli becerilerden biri de zihinsel esnekliktir. Bu zihinsel esneklik; uyaranlara farklı perspektiflerden bakabilmeyi, belirsizliklere tahammül edebilmeyi daha kolay risk alabilmeyi, hatalarımızdan öğrenmeyi ve problem çözerken yeni yollar deneyebilmeyi sağlamaktadır(Ülgen ve Fidan, 1991: 21).

2.6. OKULDA YARATICILIK

Zengin uyarıcılarla dolu bir çevrede yetişen çocukta, zihinsel ve ruhsal faaliyetler artmaktadır. Uyarıcı eksikliği ya da yokluğu, bütün ruhsal süreçlerin geri kalmasına neden olmaktadır (Ataç,1991).

Okul yönetimi, öğretmenler ve yardımcı personelin yaratıcılığın gelişimi ve desteklenmesinde ki rolü;

Erken çocukluk eğitim kurumlarında eğitim tam ve yarım gün olmak üzere iki şekilde verilmektedir. Okulda geçirilen bu süre, çocukların aileleriyle geçirdikleri süreden daha fazladır. Okulda geçirilen sürenin verimli olabilmesinde okul yöneticileri, öğretmenler ve yardımcı personelin eşgüdümlü olarak çalışması, çocukların tüm gelişim alanları ve yaratıcılığının desteklenmesi için düzenlemelere gitmeleri gerekir. Okul; binası, fiziksel özellikleri, hizmet veren insanlarıyla ve eğitim programlarıyla bir bütünlük oluşturur. Çocuklarda üstün yaratıcı yeteneklerin ortaya çıkmasında uygun çevre koşullarının belirleyici rol oynadığını, bu nedenle çocukların yaratıcılıklarının ortaya çıkaracak olanakların sağlanması gerektiği üzerinde durulmaktadır (Önder,1999: 28).

Yaratıcılık, beynimizin aldığı dürtüler sonucunda ortaya çıkar. Kişiyi güdüleyen mekanizma kişiden kişiye değişmektedir. Herhangi bir öğrenme etkinliğinin mümkün olduğunca farklı duyulara hitap etmesiyle, gerçekleşecek olan öğrenmenin kalitesi ve niteliği arttırılabilir. Çocuklar için okul ifadesi öğretmenle eş değerdir. Çünkü ancak bir öğretmen okuldaki her türlü olumsuzluğu ortadan kaldırabilir. Diğer etmenler dolaylı olarak çocuğu etkilemesine karşın öğretmen direk çocukla bire bir ilgilidir. Eğitim programını hazırlayan, uygulayan, değerlendiren ve bunları yaparken de kendisinden bir şeyler katan, çocuğu tanıyan bireysel özelliklerini bilen ve öğrenci veliyle okul arasında iletişimi direkt kuran yine

öğretmenlerdir. Dolayısı ile de çocuklar öğretmenleri ile çok fazla etkileşmekte ve etkilenmektedirler. Bu noktada da öğretmenin kişiliği önem kazanmaktadır. Hiç kimse yetişen bir bireyin kişiliğini değiştiremez. Ancak, birey değişmeye ve yenileşmeye açıksa bu gerçekleşebilir. Çocukları yaratıcı yetiştirmek isteği içinde olan öğretmenler, rehber olmanın verdiği ciddi sorumluluğun farkındadır (Aslan ve diğerleri, 1997: 17).

2.6.1. Okul Yönetimi ve Öğretmen:

Okul yönetimi, okulda alınacak kararların odak noktasındadır. bu nedenle yaratıcılık eğitiminin önemine öncelikle okul yöneticileri inanmalıdır ki öğretmen ve diğer personeli bu yönde güdüleyebilsinler. Okul yönetimi ve öğretmenler, yaratıcılık eğitimi için ortak hareket etmeli ve okul içinde yaratıcılık eğitiminin uygulanması için ortam hazırlanması konusunda düzenlemelere gitmelidirler. Okulda ki eğitimin yanında aile eğitimi programlarıyla, çocukların yaratıcılığının gelişimine evde katkı sağlamaya yönelik çalışmalar planlamalıdır(Kavcar, 1985: 37).

Yaratıcılığın gelişmesinde öğretmenin, nasıl bir eğitim aldığı ve kişisel özellikleri çok önemlidir. Çocuğun günlük yaşamının büyük bir kısmını birlikte geçirdiği ve onun eğitiminden sorumlu kişi olarak öğretmen bu konuda eğitilmiştir ve istenen bazı davranışlara sahiptir. Eğitim, çocuğu merkez alan bir sistemdir. Öğretmenin bu durumda gereken rehberliği yapabilmesi gerekir. Öğretmen ortamın düzenlenmesinde de görevlidir. Yaratıcılık amacıyla kullanılacak araç gereç zaman zaman yenilenmelidir. Okul yöneticileri ve öğretmenler, çocukların çağrışım yapılarını tetikleyicidir ve hayal güçleri ile yeni durumlar yaratmalarına yardımcı olur. Bu tür ortamlarda okul yöneticileri eğitim personeline eğitsel rehberlik etmeli ve öğretmenler de bu yönde çocukları desteklemeli; onlara gerekirse ek zamanlar vermeli sorduğu açık uçlu sorularla düşüncelerini ifade etmelerini sağlamalıdır. Öğretmen; çocuğun yaratıcılığına katkıda bulunacak her türlü etkinliğe açık olmalıdır. Örneğin; değişik ses tonlarından yeni müzikler oluşturmalarına rehber olabilir ya da dramatik etkinlikler için her zaman materyalleri hazır olmalıdır(Balcı, 1989: 129).

Okulda yapılacak yaratıcı etkinlikler; çocukların zihin gelişiminde de etkilidirler. Çocuğun kendi zihninde yaratıcılığı öğrenme stratejisinin oluşmasında yeni yöntemler geliştirmesini sağlayabilir. Çocukların yaptıkları etkinliklerin, yine çocukla birlikte

değerlendirilmesi önem taşır. Öğretmenin birçok kavramı çocuğun kendi yaptığı etkinlikle öğrenmesini sağlaması çocuk için öğrenmeyi kalıcı kılacaktır. Bu destekleyici davranış özellikleri, yaratıcılığı engelleyen, çocuğun cesaretini kıran, çocuklara güvensiz, aşırı eleştiren, istikrarsız, tek düze, dogmatik ve katı davranan kişilerin, iyi okul yöneticisi ve iyi öğretmen özelliklerini taşımadıkları bilinmelidir. Öğrencinin çalışmalarını sürekli eleştiren ve cesaretini kıran bir okul yönetimi ve öğretmen yapısı, çocukta yaratıcılığı geliştirmeden ziyade engelleyecektir. Bu sebeple öğretmenlerin yetiştirilmesinde yaratıcı düşünce ve yaratıcı birey olmanın önemi ile ilgili programların yer alması bir zorunluluktur (Dirim, 1997: 44).

2.6.2. Yardımcı personel:

Yaratıcılık eğitiminde, okul yöneticileri ve öğretmen dışında yardımcı personele de sorumluluklar düşmektedir. Çocuğun yaratıcılığına katkıda bulunabilecek personel; sabırlı ve çocuk sevgisine sahip, yumuşak bir kişiliğe sahip olmalı, çocuklar için korku unsuru oluşturmamalıdır. Bunun yanı sıra, yaratıcı ortamın hazırlanması, ısı ve ışık sistemlerinin kullanımı, temizlik ve düzenin sağlanmasında, gerekli resmi yazışmaların yapılmasında yardımcı hizmetleri yerine getirmesi gerekmektedir (Argun, 2004).

2.7.YARATICILIĞIN GELİŞİMİ

Yaratıcılığın gelişimi üç evrede incelenir;

2.7.1. Deney Evresi:

Birey, dünyaya geldiği günden itibaren çevresini tanımaya yönelik tüm girişimlerinden tecrübeler edinmektedir. Zaman içinde çevresel uyarıcılara daha duyarlı hale gelen birey reflekslerini kullanır, nesnelere odaklaşmaya başlar. Bu dönemde, -cee oyunları, çingirak ve zil sesleri, beşik üstü mobiller, bu reflekslerle ilgili ilk oyuncaklarıdır. Bebekler, bu oyuncaklarla nesnelere tatma, dinleme, dokunma gibi süreçler izler. Zamanla bu nesne ve oyuncakları farklı katkılar yaparlar, tutma-fırlatma, sallama, atma, ağzına alma vb. denemeler yapar. Elindeki malzeme üzerinde herhangi bir şekilde etki yaratmak bebeklere doyum verir.

Bu dönemde merak duygusu çok yoğundur. Paralel oyun döneminden bir süre sonra çocuk, eşyaların canlı olduğunu, hayvanların kendisiyle konuşabileceğini düşünmektedir. Onun için mavi güneş, mor ağaç olabilir (Karadağ, 1997) .

2.7.2. Sembolik Evre:

Sembolik evre; 4-9 yaş arasına karşılık gelmektedir. Çocuklar bu dönem içinde biryandan deneysel çalışmalar yaparken diğer yandan da sembolik çalışmalar devam eder. Hayalindeki ile gerçeği ayırt edemezler ve hayal gücünün ürünü olan öğelere de bir anlam vermeye çalışırlar. Yetişkinler bu dönemde çocuğun yalan söylediğini düşünür ve korkuya kapılırlar. Çocuklar ise bu dönemde, yalan söylememekte, hayallerini sözlerle sembolleştirmektedirler. Kendi kendine şarkılar uydurma, hayal gücüne dayalı hikayecikler oluşturma bu dönemde sık karşılaşılan bir durumdur (Bozoklu, 1994). Bu dönemde çocuk plan yapma becerisini geliştirmektedir. Çocuklar, merakı sayesinde deneme yanılma ile doğruyu-yanlış öğrenir. Çevresinde bulunan nesnelere ve ilişkilerin nedenlerini anlamasa da bağlantı kurmaya çabalamaktadır. Bu dönemde, çocuklar bir çok hayali oyun oynarlar ve bu oyunlarda farklı rolleri denerler. Empati duyguları gelişmeye başlamıştır. Çocuğun yaptığı davranışlara, tüm deneme yanılmalarına değer vermek, düşüncelerinden yararlanmak, çocuğun güven duygusunu kazanmasını sağladığı gibi çocukların yeni bir şeyler denemesini körükleyecektir (Karadağ, 1997).

Bireyde yaratıcılığın geliştirilmesi için erken yaştan itibaren aile ve çevrenin bireyin eğitimine özen göstermesi gerekmektedir. Çocuklara hikayeler anlatarak, resimler göstererek, farklı ortamlar sunularak, konuşarak, tartışarak hayal gücünün gelişmesine yardımcı olunmalıdır. Erken çocukluk döneminden itibaren çocukların, yaşadığı çevresini algılamasına, gözlem yapmasına ve gözlemlerini değerlendirerek çıkarımlara varmasına fırsat vermelidir. (Yıldız ve Şener, 2007: 10). Çünkü yaratıcılığın ortaya çıkarılması, olumlu bir şekilde kullanılması ve geliştirmesi için hazırlanacak eğitim programlarında; yaratıcılığın kendinden öğrenilebilecek bir özellik olmadığı, uygun eğitim ortamı düzenlendiğinde geliştirilmesinin mümkün olduğu temel hareket noktası olmalıdır. Yaratıcılığın gelişmesinde öğretmenin rolü büyüktür. Çocukta hala bağlantı kurma, oranlama ve anlam çıkarma yetenekleri tam olarak gelişmemiştir (Bozoklu,1994: 26). Çocuklar 5–6 yaşlarına kadar yaratıcılık bakımında hiç de fena değillerdir. Yaşı ilerledikçe çocuk, kelimelerle çağrışım unsurlarını kullanacaktır. Yaşı

ve düzeyine uygun olarak şiir ezberleyecek, şiirin kafiyesinin değiştirecek, ebeveynine kendince şakalar, espriler yapacaktır. Çocuğun bu etkinliklerde beklenmeyen yeni yollara başvurması, yaratıcılığının en büyük göstergesidir.

2.7.3. Gerçekçi Evre

Bu devreye dokuz yaş civarında ulaşabilirler. Bu evrede çocuğun yaptığı her şey gerçeği yansıtmaktadır. Peyzajı anlamaya çalışarak, renkleri doğru olarak kullanma konusunda ısrarcı olacaktır. Sekiz yaşlarında okudukları kitapları, çocukların yaratıcılıklarını geliştirmelerine önemli katkıda bulunur. Hobiler de yine yaratıcılığı destekleyen etkinliklerdir. Çocuğun, kendi odasındaki eşyaları yerleştirilmesine izin verilmeli, duygu ve düşüncelerini yazarak, resim yaparak, ritim tutarak yaratıcı bir biçimde ifade etmesi sağlanmalı. Kuşkusuz tüm bu aşamaları gerçekleştirmede okul öncesi kurumlardaki eğitimin; çocuğa verdiği ön bilgi, uygulama kolaylığı, güven duygusunun kazanılmış olması açısından katkısı büyüktür(Karadağ, 1997).

2.8. YARATICI BİREYLERİN ÖZELLİKLERİ:

Düşünsel sermayenin dayanağı, düşünen yaratıcı insandır. Çağımızda bu özellikleriyle yaratıcı insan, örgütlerin en önemli zenginlik kaynağı haline gelmiştir (Düren, 2000: 100).

Yaratıcı bireyin özellikleri şu şekilde sıralanabilir: Problemlere duyarlılık gösterme, derin anlayış sahibi olma, araştırmacı ve meraklı olmak, fazla sayıda işe yarar fikir üretebilmek, özgün ancak işlevsel fikir üretebilmek, yeniliğe ve değişime açık olmak, bir fikirden diğerine rahatlıkla geçebilme akışkanlık ve değişim özelliğine sahip olmak, sentez yeteneğine sahip olmak, analiz yeteneğine sahip olmak, karmaşık ilişkileri kontrol altına alma ve değerlendirme yorumlama yapabilme özelliğine sahip olmak(Jersild, 1972).

Yaratıcılık kavramı kadar yaratıcı bireylerin özellikleri de merak konusu olmuştur, yaratıcı kişiler hayal güçlerine ve özgün düşüncelere önem verirler, yalnız kalmaktan ve yalnız çalışmaktan hoşlanırlar, başkalarını yaptığı iş/eser ya da ürün için ne diyeceklerini düşünmezler, başkalarının iyi yada kötü olduğunu belirtmelerini önemsemezler. Yaratıcı

birey, yaratıcı olduğunu düşündüğü bir şeyi beğenilmeyeceğini düşünse bile yine de özgün orijinal ürünler oluşturmaya devam eder (Açıköz,1996: 49-51).

Yaratıcı bireyin özelliklerinden birkaçı;

- Başarılıdır,
- Yaratıcı insan düzen gereksinmesi ile güdüdür.
- Meraklıdır
- Öz kanıtlama içersindedir,
- Özgün düşünür ve orijinal eserler oluşturmaya yöneliktir,
- Özgürdür,
- Yüksek üretim gücüne sahiptir
- Kuşkuludur
- İlgi alanları çok yönlüdür
- Estetiksel yargı içindedir
- İçer dönük bir yapısı olabilir
- Coşkuludur
- Öncezlidir
- Diğer bireyleri etkileyendir,
- Problemlere çözüm arar,
- Farklı durum ve olaylar arasında bağlantı kurabilir.

Bu bağlamda genel olarak yaratıcı birey, malzemelerin kullanımını değiştirme, malzemelere var olan işlevleri dışında işlev verme, var olan yöntemlerin yerine farklı yöntemler geliştirme ve kullanma, yorumlama ve analiz edebilme yetilerine sahip olan kişidir(Sükan, 1983: 26-27).

2.9. YARATICI ESERİN ÖZELLİKLERİ:

Eser kavramı; 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 4630 Sayılı Yasayla değişik 1b maddesinin (b) bendinde eser: "Sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsullerini ifade eder" şeklinde tanımlanmıştır (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/957.html>).

Karşılaştırma yapıldığında, genel olarak eser tanımının değiştirilmediği görülmektedir. Kanunun bu hükmüne göre, eser niteliğinin tespitinde biri esasa, diğeri şekle ilişkin iki şarta yer verildiği görülmektedir. Sahibinin özelliğini taşımak kavramında belirtilmek istenen eseri meydana getiren kişiye özgün düşüncelerden ortaya çıkması, orijinal olmasıdır. Oysa ki genellikle her fikir ve sanat ürünü kendisinden önce meydana gelenlerden az veya çok yararlanır. Türkmen yörüklerine ait kilim/Çuval desenlerinde hep bir önceki kuşağın desenlerinden izler taşımaktadır, her kuşak kendinden önceki kuşaktan etkilenerek sonraki nesillere kendi duygu ve düşünceleriyle birleştirerek yeni motifler sunmaktadırlar. Bu yararlanma farklı özellikleri bir araya getirerek çok daha farklı bir durum /eser/ürün yaratma olarak yorumlanabilir. bu ürün yada eser, sanatsal olabileceği gibi bilimsel, yönetsel ve hayatın tüm alanlarına yönelik olabilmektedir (Gökyayla, 2001).

2.10. YARATICILIĞIN ÖLÇÜLMESİ:

Yaratıcılıkla ilgili olarak ölçme çalışmalarıyla ilgili, geçmişten günümüze birçok çalışmalara yapılmıştır. Ölçme değerlendirme araştırmacıları zaman zaman, yaratıcılığın ölçülemeyeceğini savunmuşlardır. Bunun en önemli nedeni olarak, yaratıcılığın yapısı nedeniyle ölçülemeyeceğidir. Çünkü, yaratıcılığın tanımında yer alan özgünlük ve yenilik kavramları, daha önceden belirlenmiş ve yapılandırılmış ölçeklerle ölçmenin doğru olmayacağını belirtmişlerdir. Torrance ve Guilford, bireylerin yaratıcılıklarının ölçülmesine ilişkin meraklarından yola çıkarak, yaratıcılığın ölçülmesiyle ilgili testler geliştirmişlerdir. Bireylerin yaratıcılıklarının ölçülmesi, var olan yeteneklerin belirlenmesi, bireyin yaşamında daha etkin ve verimli olmasını sağlayacaktır(Torrance ve Hall, 1980: 16-17).

Bireylerin yaratıcı yeteneklerini ölçmek için değişik testler hazırlanmış olup, bu testlerin bazılarında, eksik verilen resimlerin tamamlanması istenmiştir. İlk önemli yaratıcılık testi ise 1962 yılında, Torrance tarafından geliştirilmiştir. Yaratıcı düşünme testi adında ki bu test, yaratıcı düşüncenin ne kadar özgün, akıcı ve esnek olduğuna ilişkin verileri elde etmek için geliştirilmiştir(Aslan, 2001: 21). Teste ilişkin güvenilirlik çalışmalarında test tekrar test güvenilirlikler 0,35 ve 0,73 olarak belirlenmiş. Testin geçerliliği ise çok değişik değerler elde edilmiş olmasından güven vermemiştir. Guilford'un geliştirmiş olduğu Yetenekleri Araştırma Projesinde(Aptitudes Research Project) yaratıcılığı ölçmeye ilişkin çalışmalar yapılmıştır. Yetenekleri Araştırma Projesinde yaratıcılığa ölçülen boyut 12'ye kadar çıkarılmıştır. ARP testi bu 12 boyuttan yola çıkarak oluşturulmuştur(Doğan, 2005: 180).

Yaratıcılıkla ilgili farklı testlerde kullanılmış olup, bunlara örnek olarak bireylere problem durumlar verilerek, bireylerden probleme ilişkin çözüm önerileri getirmeleri istenmiştir. Özellikle okul öncesi dönemde çocuklara yapılan hikâye tamamlama çalışmaları bu testlerle benzerlik göstermektedir. Yine başka bir testte ise bireylere değişik şekiller verilerek şekillerin onlar için ne ifade ettiği sorulmuştur. Görüldüğü üzere, yaratıcı yetenekleri ölçen testler sözel ve şekilsel olarak hazırlanmaktadır. Güvenilir ölçütlüğü ise paralel hazırlanmış formlar yardımıyla oluşturulmaktadır. Bu ölçeklerde resim oluşturma, resim tamamlama, paralel çizgilerden düzenlemeler yapma gibi testler yer almaktadır (Önder, 2000: 39).

Genel olarak Yaratıcılıkla ilgili ölçüm yaklaşımları ; (Ülgen, 1995: 50-53); Bunlar;

Bilimsel Yaratıcılık Ölçeği

Bu ölçeğin kriterleri şu şekilde belirlenmiştir;

- Profesyonel topluluklarca desteklenen bilimsel toplantılarda özgün bildiri sunma.
- Bilimsel araştırma yeteneğinde ödül alma.
- Kendi isteğiyle bilimsel aygıt yapma.
- Bir aygıt patenti bulma.
- Bir bilim dergisinde bilimsel makale yayınlama.

Sanatsal Yaratıcılık Ölçeği

- Bir ya da daha fazla konuşma ödülü alma.
- Bir gazete ya da magazinde şiir ya da öykü gibi yayınları bulunma.
- Yaratıcı yazımda ödül alma.
- Sanat alanına göre, benzeri etkinliklerde bulunma.

Yanal (Lateral) Düşünme Girişimi

Bu model Edward De Bono tarafından geliştirilmiştir. Mantığa ters düşen düşünmeyi cesaretlendirmektedir. Beynin sağ yarım küresindeki işlem gibi, sınır dışı düşünme ve olaya farklı bakış açısı geliştirmeyi esas almaktadır.

Sosyo- Dramatik Model Kullanma

Torrance'ın geliştirdiği bu modele göre, öncelikle bireyin problemle ilgilenmesi sağlanmalıdır. Daha sonra bireyin bu durum çevresine, duygularını oyuna dökerek yansıtmalıdır. Bireyin yaratıcılığını geliştirebileceği bu süreçte, dikkate alınması gereken ilkeler şunlardır;

- Problem ile ilgili çatışma ve sonuçları geliştirmede kilit karakterlerin düşünülmesi ya da bulunması sağlanmalıdır.
- Ürüne dinleyicilerinde katılması sağlanmalıdır.
- Çatışan düşünceleri, belli etme ve çatışmaları çözme denemeleri geliştirilmelidir.
- Olayı çözümlene durumunda, önemli noktalarda, yeri geldikçe etkinliğe yer verilmelidir.

Yaratıcılığı tanımlamak ve değerlendirmek için 200 den fazla araç geliştirilmiştir. En popülerleri, çeşitli düşünme becerileri testi olmuştur. Bu testten öğrencilerin tuğlaları kullanmak, bir kağıt ya da silgi parçasından yeni bir şeyler üretmek, verilen bir şeklin resmini yapmak ya da bir benzerinden bir resmi tanımlamak için çeşitli yollar listelemeleri istenir. İş dünyasından birinin yaratıcılığını geliştirmek ya da canlandırmak için çalışanlardan 'tavuk çığlığı' adında bir teknikle horoz gibi bağırmaları ya da uçurtma uçurtmaları söylenmiştir. Bunun yanında Sternberg'e göre hiçbir test aracı, bu konsepti yeterince ölçemez. Altı popüler yaratıcılık ölçeği çalışması Cooper, tarafından sınıflaması yapılmış ve bunların sadece yaratıcılığın anlamlı doğasında yerel etkilerinin olduğunu bulunmuştur.

- Torrance yaratıcı düşünce testi (TYDT),
- Yaratıcılığı değerlendirme paketi (Williams,1980)

- Zihinsel öğrenme becerileri test yapısı (Meaker,1985)
- Seslerle ve sözcüklerle yaratıcı düşünme (Torrance,1973)
- Hareket ve eylemde yaratıcı düşünme(Torrance,1981)
- Khatena-Torrance Yaratıcı Algı envanteri (Khtena ve Torrance,1976)

2.11. DRAMA

Literatürde, drama üzerine birçok tanım yer almaktadır. Drama, kelimesinin kökeni eski yunanca da "dran" kelimesinden gelmektedir. Kelimenin anlamı eski Yunanca'da incelendiğinde bir şey yapmak ve canlandırmak, oynamak kelimeleriyle kullanıldığı görülmektedir. Tiyatro sanatın gelişimiyle bilgi, yaşamsal deneyim vb. aktarılan sanatsal oyuna dönüşe gelmiştir. Dilimize ise Fransızca'dan geçmiş olan drama sözcüğü, " üzüntü verici sahne oyunu" anlamında kullanılmıştır. İnsanın olduğu her yerde ve yaşamın her alanında ve insan ilişkilerinde drama vardır. Kimi zaman sanatsal ürünlerde kimi zaman iletişimde aktarımları vurgulamada, kimi zaman ise yaparak yaşayarak anlatımda dramatizasyon olarak ortaya çıkabilmektedir. (San, 1977).

Drama, sanat, yönetim, iletişim, psikoloji, sanayi vb. birçok alanda kullanılmaktadır. Fakat, en yoğun olarak eğitim alanında kullanılmaktadır. Dramanın eğitim alanında kullanılmasındaki en önemli amaç; bireye kazandırılmak istenen davranışların, bireyin yaparak, yaşayarak etkin katılımı ile öğrenmesini sağlamaktır. Drama uygulamalarında, katılımcılar, verilen olay yada durumu yaşıyormuş, yapıyormuş gibi canlandırmaktadır. Bu canlandırmalar yoluyla katılımcılar, yaşayarak / yaparak deneyimler kazanmaktadırlar ve tüm duyu organlarını kullanıyor olmaları, öğrenmenin kalıcı olmasında etkili olmaktadır (Tuğrul, 2000: 38).

2.11.1. Eğitimde Drama:

Eğitim Literatüründe genelde Eğitimde drama kavramı yerine, bir yöntem olarak rol oynama yada dramatizasyon adıyla yer almıştır. Eğitimde drama bir anlamda da yaratıcı dramanın bir eğitim yöntemi olarak ta kullanılması denilebilir. Eğitimde drama, uygulandığı ortam uygun niteliklerde olduğu takdirde etkili bir öğretim yöntemidir. Geleneksel eğitim anlayışından uzak, bireyde kalıcı öğrenmelerin gerçekleşmesini ve bireyin tüm eğitsel uygulamalarda etkin olarak rol almasını desteklemektedir. Eğitimde drama, eğitim sistemimize yabancı kaynaklardan yapılan çevirilerden faydalanarak girmiş olsa da zamanla bu yönde yapılan araştırma ve çalışmalarla, kendi eğitim sistemimize ve kültürümüze uygun drama örnekleri de literatürümüzde girmiş ve geliştirilmeye devam etmektedir (Nuhoğlu ve Çakmakçı, 2007: 16)

Eğitimde drama, bireyin empati duygusunu kullanarak, tüm gelişim alanlarını geliştirmesi olarak açıklanabilir. Eğitimde drama, katılımcılara, günlük yaşamda yaşananları, rol yaparak o durum yada olayı yaşarmışçasına ortamlar sunar. Katılımcılar, bir sonra ki aşamada ne yaşanacağını ne olacağını bilmeden doğaçlamalarla çalışmalara devam etmektedirler. Katılımcılar, çalışmalar esnasında bir yandan eğlenirken bir yanda öğrenme eylemini gerçekleştirirler (Güneysu, 2006: 127).

Eğitimde drama, katılımcıların tüm gelişim alanlarında olumlu katkılar sağlamaktadır. Grup içi etkileşim, katılımcılarda işbirliği, sosyalleşme, özgüven, empati ve sempati geliştirme, problemleri farklı yolları sınavarak çözümlenme, özgüven duygusu, paylaşımcılık ve girişimcilik gibi olumlu özellikleri kazandırmada çok etkili bir eğitim yöntemidir. Eğitimde drama uygulamaları sırasında bireyler, karşılaştıkları sorunlara yaratıcılıklarını kullanarak çözüm yolları bulmalarına olanak verir.(Gönen ve Dalkılıç, 2002: 61).

2.11.2. Psikodrama:

Yunanca'daki "psyche" ve "drama" sözcüklerinden oluşur. 1920'li yıllarda geliştirilen ve Sosyometri olarak isimlendirilen bir yöntemidir. Psikodrama, literatürde grup psikoterapisi, psikodrama ve sosyometri kavramlarıyla beraber kullanılmaktadır. Tiyatro oyunlarından yola çıkarak, bireylerde kişilik bozuklukları, madde bağımlılarının tedavisinde

gruba dayalı olarak uygulanan drama faaliyetlerini kapsamaktadır. İlk aşamada terapi amacıyla uygulanmış olsa da daha sonra ki yıllarda farklı alanlarda da kullanılmaya başlanmıştır. Evlilik danışmanlığı, islahevleri, endüstrilerde, klinikler ve hapishaneler gibi değişik kurumlarda kullanılmıştır (Kaner, 2006: 58-60).

Psikodrama, bireylerin grup içerisinde yapılan uygulamalarla, kendilerini görmelerini, var olan sorunun temelini bireye göstererek çözmesine yardımcı olmaktadır. Bu çözümlere ulaşmada ise dramatik yöntemler kullanılmaktadır (Nuhoglu ve Çakmakçı, 2007: .20).

2.11.3. Yaratıcı Drama:

Yaratıcı drama; drama ve tiyatronun farklı tekniklerini kullanılarak (doğaçlama, rol oynama v.b.), grupta beraber, katılımcıların günlük yaşamdan bir yaşantıyı, olayı yada fikri, somut/soyut kavramı tepkiyi, önceden gelen yaşanmışlıklarından faydalanılarak anlamlandırması, canlandırması olarak tanımlanabilir (Morgül, 2004: 20).

Yaratıcı Drama, bir olay/durum, düşünce yada olayın beden dilini kullanarak, canlandırılmasıdır. Günümüz toplumunda Yaratıcı drama çok fazla ilgi görmeye başlamış olup, bunun bir nedeni de artık çocukların, oyun kültürünün teknolojinin de etkisiyle bilgisayar oyunları, grup oyunlarından ziyade bireysel oyun ve oyuncaklara dönüşmüş olması, televizyon vb. araçların etkisiyle kaybetmeye başlamasıdır. Yaratıcı drama ile günümüz insanı ve en önemlisi çocuklar, teknolojinin getirdiği bireysel oyunların sağlayamadığı grup oyunları ve gerçek yaşam yönelik oyuna olan açlıklarını bu yolla gidermektedirler. Yaratıcı Drama kuramsal ve uygulamalı atölye çalışmalarıyla sürdürülen bir grup etkinliği, bireysel ve grupta yaşanan yaşantıların oluşturulduğu bir süreçler bütünüdür. Yaratıcı drama, bireyin önce kendine daha sonra gruptaki diğer katılımcılara güven duymasını yardımcı, çevresindeki olay, durum ve diğer gelişmelere eleştirel gözle bakabilmesine yoğunlaştıran ve bireyin yaratıcı düşünebilmesine yardımcı olan öğrenme ve öğretme alanı olarak değerlendirilmektedir (Öztürk, 2001: 115).

2.11.3.1. Yaratıcı Drama Çalışmalarında Ortam:

Yaratıcı drama çalışmalarında, çalışmanın yapılacağı ortam çok önemlidir. Drama etkinlikleri kapalı mekânlarda yapılabileceği gibi açık alanlarda da yapılabilmektedir. Ortam

için sınıf, okul salonları, bahçe ve müze, orman, doğa gezi alanları vb. gibi gezi -gözlem yapılan kapalı ve açık alanlarda yapılabilir. En iyi ortam özel olarak düzenlenmiş drama atölyesi ya da drama salonu olan okullardır. Bu tür mekânların Yaratıcı drama çalışmalarına sağladığı faydaları şöyle sıralayabiliriz;

- Drama'da mekan; işlenecek konuyu özel bir duruma getirir, Yaratıcı drama eğitimine verilen değeri gösterir ve bu durum katılımcılarında drama eğitimine önem vermesi sonucunu yaratacaktır (Önder, 2000).
- Yaratıcı Drama sürecinde kullanılacak araç ve gereçlerin, sürekli ortamda bulunması taşınma sorununu ortadan kaldırarak, katılımcı ve lidere büyük kolaylıklar sağlayacaktır,
- Ortam havadar ve ışık almayacak bir yerde oluşturulmalı, ışık alan bir yerde ise mutlaka pencerelerde kararma yapılabilecek siyah perdeler kullanılmalı, ortamın temiz ve düzenli olması, katılımcıların eğitime istekle gelmesinde olumlu katkı sağlayacaktır,
- Drama yapılacak ortamda, ses ve ışık sitemlerinin olması çalışmalarda kolaylık sağladığı gibi, çalışmalara zenginlik katacaktır(Ömeroğlu ve diğerleri, 2004: 82).
- Drama çalışması yapılacak mekânın ses ve gürültüden uzak ve hatta yalıtılmış olması çalışmaya gizlilik ve özel bir durum oluşturmayı sağlayacak ve çalışmalarda konsantrasyonu arttıracaktır,
- Ülkemizde ki eğitim kurumlarında ne yazık ki drama için uygun sınıf ve ayrıca düzenlenmiş ortamlar bulunmamaktadır. Bu gibi koşullar da ise var olan masa, sandalye vb. araç gereçler bir kenara çekilerek, ortam yaratılabilir. Oluşturulan alanda katılımcıların rahat hareket edebilmesi ve hareketleri kısıtlamayacak şekilde tasarlandığı gibi çok fazla geniş bir alanda yaratılmamalıdır ki katılımcıların birbirinden ve çalışmalardan kopmamalarına engel olunmalıdır. Çalışmada ki motivasyonu düşürecek kadar geniş alanlarda drama için uygun olmayacaktır(Önder,1999: 23).

- Ortam da zemin çok önemli yer tutmaktadır, çalışmalarda zaman zaman yerlere uzanmak gerekebileceği düşünülerek yerler halı kaplı olmalıdır,
- Malzemeler ve araç gereçler, tüm katılımcıların rahatlıkla ulaşabileceği, taşınabilir nitelikte zaman kaybı yaratmadan kullanılabilir nitelikte olmalıdır,
- Ortamda nötr renkler olmalıdır ki bu durum ışık sisteminin rahat kullanılmasına katkı sağlayacaktır,
- Katılımcılar için, tehlike yaratabilecek durumlar için gerekli önlemler alınabilmelidir. Açık ya da kapalı alan olsa da katılımcıların güvenliği mutlaka sağlanmalıdır. Materyaller değişik anlamlar yüklenebilecek şekilde seçilmelidir (Üstündağ, 1995: 35-40).

2.11.3.2. Yaratıcı Dramanın Aşamaları

Yaratıcı drama uygulamaları belli aşamalarda gerçekleşmektedir. Bunlar; Isınma çalışmaları, canlandırma çalışmaları, doğaçlama çalışmaları, dinlenme ve rahatlama çalışmaları olarak sıralanabilir.

2.11.3.2.1. Isınma Aşaması:

San'a göre, drama çalışmalarında uygulanan ilk aşamadır. Katılımcıların zihinsel ve fiziksel olarak hazırlanmasını sağlamak amacıyla yapılan çalışmaları içerir. Katılımcıların çalışmalara hazırlandığı süreçte denilebilir. Farklı tekniklerle katılımcıların, gözlem deneyimlerine dayalı olarak, tüm duyularını kullanabilme yetilerinin yanında, bedensel hareketlerin yapıldığı aşamadır. Bu aşamada, katılımcıların etkileşimde bulunarak, sosyal yönden kaynaşmaları amaçlanmaktadır. Tanışma, selamlaşma, güven ve uyum özelliklerini kazandırılmak amaçlı çalışmalar yapılır (Nuhoğlu ve Çakmakçı, 2007) Katılımcılar, bu aşamadaki çalışmalarda, drama lideri tarafından verilen yönergelere uygun olarak hareket

ederler. Bu çalışmalarda bazen vücudu ısıdırma amaçlı basit jimnastik hareketleri kullanılabilir (Üstündağ, 2000).

2.11.3.2.2. Oynama (Pantomim ve Rol oynama- Canlandırma):

Özgür / özgün oyunların kurgulanıp, canlandırıldığı aşamadır (Kırkar&Yılmaz, 2008). Katılımcıların, yaratıcılıklarını en fazla kullanabilecekleri süreçtir. Drama Lideri tarafından verilen başlangıç noktalarıyla, katılımcılar sürecin devamını getirirler. Bu süreç, başlangıç noktası olarak verilen noktadan başlar, gelişme ve sonucu belli olmadan kendiliğinden gelişmesi beklenir. Çalışma sonunda katılımcılarla değerlendirmeye yönelik çalışmalar yapılması gerekmektedir (Adıgüzel, 2002).

2.11.3.2.3. Rahatlatıcı ve Dinlendirici Çalışmalar:

Bu aşamada yer alan çalışmalar; katılımcıların, dikkatlerini bedenlerine yoğunlaştırmalarını ve bedenlerinin farkına varmalarını, bedensel olarak rahatlamalarını sağlamaktadır. Rahatlama, gevşeme çalışmaları için ileri sürülen bir görüşe göre, bu çalışmalar yada uygulamalar sadece gerçeklerden bir kaçıdır. Eğer insan yaşamdaki düzensizlikleri, dengesizlikleri, problemleri değiştirmek istiyorsa pasif olarak kendi içine çekilmemeli, problemleri aktif olarak çözmeye çalışmalıdır. Yaşadığımız problemleri rahatlama çalışmaları ile çözemeyiz; ancak bu alıştırmalar bize problemleri çözebilmemiz için gerekli olan gücü ve enerjiyi sağlar. Böylece kişi yeni kandiği kaynaklarının yardımı ile gerçekte yaşadığı problemlere, çatışmalara yönelebilir, onları çözebilmek için gerekli olan tavrı alabilir. Kısacası, “rahatlama” sayesinde amaçlanan, kaçış değil, tersine sorumluluk alabilecek bir gücü, enerjiyi elde etmektir (Somers, 2008: 7). Rahatlama, canlı ve aktif olarak eylemde bulunmamızı engelleyen stres faktörlerinin olumsuz etkilerini azaltıcı bir önlemdir. Genellikle farkında olmadan çeşitli gerginlikler taşırız. Rahatlama çalışması sayesinde gerginliğin bedenimizde ve düşüncemizde nereye yerleştiğinin farkına varıp, onu gidermeye çalışırız. Böylesi gerginlikler, sadece uyku ile rahatlatılamaz. Dikkatin yoğunlaştırıldığı dinlenme dönemleri ile rahatlatılabilir. Bir süre sonra kişi, kedisini daha aktif olarak algılar. Drama gruplarında rahatlama çalışmaları stresi azaltıcıdır. Katılanlarda gevşeme, rahatlama sağlar ve genel olarak, rahat hoş bir sosyal çevre oluşturur. Çünkü rahatlamış, gerginliklerinden arınmış bir kişi, çevresindekilere daha açık ve olumlu yaklaşır. Sosyal ilişkilerinde daha başarılıdır. Rahatlamış, gevşemiş bir kişi, yapmak, tamamlamak

durumunda olduğu işi, kendini daha çok işe vererek yerine getirir. Performans düzeyi yüksektir. Çeşitli yaş gruplarından öğrenciler için bu yararlı etkinin önemi kabul edilmektedir (Adıgüzel, 2002: 60-198).

2.11.3.2.4. Süreç Değerlendirme:

Değerlendirme, yaratıcı drama aşamalarının hepsinin sonunda mutlaka yapılmalıdır. Çalışma hazırlıkları, çalışma anı ve çalışma sonrası da yapılabilir. Bu aşamanın önemi, birey başkalarının davranış biçimlerini, duygu ve düşünceleri konusunda bilgi sahibi olması ve kendi davranış biçimine,duygu ve düşüncelerine göz atmasını sağlar. Yaratıcı Dramanın aşamalarının ardından eleştirel-özeleştirel ve soru cevap şeklinde tartışmaların olması, değerlendirmenin somut başlangıcı olarak değerlendirilir (Önder, 1999).

2.11.3.2.5. Yaratıcı Dramanın Bireye Sağladığı Yararlar:

- Bireyin kendini tanımasını sağlar,
- Çok yönlü düşünebilme yetisini geliştirir.
- Bireyin bağımsız düşünebilme yetisini geliştirir.
- Grupla işbirliği yapmayı ve etkileşimi güçlendirir (Üstündağ,2000:6).
- Beden dilini olumlu yönde kullanabilme yönünde katkı sağlar,
- Sosyal duyarlılığın gelişmesine yardımcı olur,
- Bireyin kendine güven duygusunu geliştirir(Önder,1999).
- Problemlere farklı çözüm yolu bulma yetisi kazandırır,

- Farklılık ve yeniliklere açık olmayı sağlar, farklılıkları yönetme konusunda deneyim kazandırır(Memduhoğlu,2008; 65)
- Karar verme becerisini geliştirir,
- Olağandışı durumlarda yaratıcı çözümler üretmeyi ve sorunlarla baş etmeyi destekler,
- Bireyin bedensel olarak çok yönlü gelişmesini sağlar.
- Girişimci bir kimlik oluşturmada etkili olur,
- Bireyde sanat ve estetik duygusunun gelişimine katkı sağlar,
- Duyguları etkili ifade etmeye olanak tanır,
- Bilgiye ulaşmaya ve onu kullanmaya istekli duruma getirir,
- Sorun çözebilmeye becerisine katkı sağlar (Ömeroğlu ve diğerleri, 2001).

2.11.3.2.6. YARATICI DRAMA LİDERİ:

Drama lideri, uygulamalar esnasında başlangıç noktalarını veren, uygulamalarda katılımcılara rehberlik eden, tüm uygulamalarda etkin katılımın olmasında düzenleyici rolü olan, değerlendiren kişidir. Çalışmaya rehberlik eden kişidir. Drama lideri, iyi iletişim kurabilen, farklılıklara ve değişime açık, gelişme yanlısı, esnek bir kişiliğe sahip olmalıdır. Liderin, formasyonel eğitimi olan, sanata ilgili, tiyatro, müzik, plastik sanatlar, oyun gibi alanlarda yeterli olmalıdır. Drama çalışmalarında, liderin iyi bir iletişim kurabilmesi, iyi bir gözlemci olması, yaşamı analiz edip yorumlayabilen, çalışmalarda gruba hakim ve değişikliklere kolay adapte olan bir lider çalışmalarda katılımcılar tarafında da kolay kabul görür. Bu durum çalışmalarda verimliliği olumlu yönde etkiler (Öztürk, 2001).

2.12. OKUL YÖNETİMİ VE YARATICILIK

Okul Yönetiminde rol oynayan iç ögeler incelendiğinde bunlar; yöneticiler, öğretmenler, eğitimci olmayan personel, öğrenciler ve anne babalardır, dış ögeler ise; baskı grupları, yönetimin yapısı ve iş piyasasıdır. Bu ögeleri kullanarak, okulun amaçlarını gerçekleştirecek, yapısını yaşatacak ve havasını koruyacak iç ögelerin lideri okul müdürüdür. Okul müdürü gücünü, formal yetkilerden alıyor görünse de, diğer iç ögelerce kabul görürse ve benimsenirse liderlik statüsü kazanacaktır (Can,2005: 233). Okul müdürü, geleneksel yönetim anlayışından ne denli uzaklaşırsa, o denli lider olmaya yaklaşacaktır (Bursalıoğlu, 2005: 39-40). Okul yönetimi, iç ögelere kendini benimsetmesinin yanında dış ögeler tarafından da kabul görebilmelidir ki, okulun işleyişini ve dış çevresiyle olan etkileşimini sağlayabilsin. 1994 yılında Sammons tarafından yapılan eğitim kurumlarının etkinliği ve gelişimi üzerine yapılan bir araştırma, başarılı ya da başarısız kurumlar arasında ki en önemli farkın bu kurumlardaki liderlerin ve yönetimin kalitesinden kaynaklandığını göstermiştir (Bridge, 2003).

Eğitim örgütün, Yaratıcılığın geliştirilmesinde örgüt üyelerinin özellikleri kadar içinde bulunulan ortam ve bu ortamın kültürü de önemlidir. Bu ortam ve ortam kültürünü oluşturma da en etkin rol, anahtar konumdaki okul yöneticisine bağlıdır. Eğitim örgütün gelişmesi ve devamını sürdürebilmesi için gerekli koşullar, yaratıcı bir önder ve yaratıcı bir ortamdır (Çelik, 2007: 58).

Yaratıcılığı özendiren bir okul yöneticisinin özellikleri şu şekilde sıralanabilir ;

- Yaratıcılığa özendiren sağlıklı bir etkileşim ortamı oluşturmaya çalışır,
- Açık iletişim sistemi kullanmaya özen gösterir,
- Okulun yönetiminde rol oynayan iç ve dış ögelerle işbirliği içindedir,
- Yaratıcı düşüncenin gücüne inanırlar ve onu dönüşümün itici gücü olarak görür,
- Yaratıcılığın gelişimi ve sürdürülebilmesi için kaynaklar sağlamaya yönelik çalışır,
- Değişik fikirlere açık ve iş görme yollarını hoş karşılar / özeleştirden kaçınmaz,
- Yenilik yanlısı bir okul kültürü geliştirir,
- İki elini kullanan bir kurum yaratmayı çabalar

- Geleceğe yönelik ortak ve cazip bir vizyon yaratmayı hedefler,
- Farklılıkları daha kolay yönetebilir (Luecke,2008: 144)
- Eğitimsel Liderliği özelliklerine sahiptir, karizmatik yetkisini kullanır,
- Değişen dünyada var olan yeni gerçeklikleri sağlıklı bir şekilde tanımlar ve bunlara uygun hazırlıklar yapar (Michalko, 2008: 17)

Yaratıcı bir okul yöneticisinin başarısı, karşılaşılan bir sorun ya da yeni durum karşısında şaşkınlık yaşamaz, çünkü değişiklikleri karşısına çıkmadan tanımlar ve öngörüler geliştirir. Okulun iç ve dış öğelerini toparlar ve onlara rehberlik ederek, yöneltme çalışmalarında bulanabilir. Aksamalar ve yenilgiler karşısında yıkılmaz, kendini ve örgütün üyelerinin motivasyonunu sağlar. Bu, oldukça güç bir görevdir; çünkü lider de bir insandır; fakat yaratıcı okul yöneticileri, deneylerden yeni sonuçlar çıkarıp geçmişe değil; geleceğe bakarlar, yeniden ileriye atılırlar (Sungur, 1997).

Okulunu amaçları doğrultusunda geliştirmek isteyen, yaratıcı bir okul yöneticisi, etkili bir yönetim sağlayabilmek için lider olmak mecburiyetindedir. Çağdaş yönetim anlayışı ile eğitim yöneticisinin liderlik rolü ağırlık kazanmıştır. Eğer yönetici etkili olmak istiyorsa, grubun lideri olarak eylemde bulunması ve kendisini izleyenleri ikna etmesi gerekir (Kaya, 1991).

Eğitim ve okul liderleri öncelikle yeni gerçeklikleri sağlıklı bir şekilde tanımlayabilmelidir. Gerçekliği tanımlayamayanlar ne yapmaları gerektiğini, neden yapmaları gerektiğini ve nasıl yapacaklarını doğru bir şekilde tanımlayamazlar. Türkiye'de bu sorun hem sistem düzeyinde hem de okul düzeyinde çok yoğun olarak yaşanmaktadır. Eğitim liderliğini üstlenenler yeni gerçekleri tanımlayamadıkları ve yükselen yeni değerleri resimleyemedikleri için neyi, neden yaptıklarını bilememektedirler (Özçer, 2005).

Okulun iç ve dış öğelerine, gizil güçlerini, ve yaratıcılıklarını ortaya çıkarıcı olanaklar sağlarlar. Yaratıcı bir perspektife sahip bir örgütte, izleyenlere, zihinsel güçlerinin ve becerilerinin farkında olarak yaratıcılıklarını geliştirici bir ortam sunulur. Yaratıcılığın önemine inanan lider, onu izleyenlerin yaratıcı özelliklerini kullanmalarının okulun gelişimine katkı sağlayacağını bilincindedir (Özdemir, 2006).

Öğrenen organizasyon, liderlik, vizyon yönetimi, yorumlayıcı yönetim, anlam yönetimi gibi kavramlar artık günümüz yönetim bilimlerinin çoklukla üzerinde görüş birliği olunan kavramlardır. "Kavram geliştirme" de yaratıcılık prosesinin, yeni uygulamaların bir parçasıdır. Değişimi esas alan bu kavramlar değişimle esnekliğin birbirleri ile koşut gitmesi gerektiği konusunda hemfikir olunan kavramlardır (Memduhoğlu, 2008: 79). Gerçekten de, bir yandan hızla değişime, değişikliklere ayak uydururken, bir yandan da eğitim örgütlerinin, tüm birimlerinin verimli, etkin ve dinamizm orijinli olarak bir iletişim uyumuyla çalışması önem taşır. Eğitim örgütleri, belirsizliğe kolay adapte olabilme ve zorluklarla karşılaştığında bu durumla baş etmeye yönlenmez. Üyelerle, katılımcı karar alınabilmeli ve sorunlar örgütü durdurmaya, gerilemeye neden olmadan, örgüt içi yenilenmelere, uygulamalara yol açabilmelidir (Özçer, 2005). Örgüt içerisinde, olumsuz durumlar, avantaj durumuna dönüştürülebilir. Bunu başarma da en etkin rol okul yöneticisine düşmektedir. Yaratıcı okul yöneticisi, daha önceden uygulanmış yöntemleri uygulamaz. Problemleri çözmek için, orijinal ve yaratıcı yeni kaynaklar ortaya çıkarır. Daha önce aralarında ilişki kurulmamış nesnelere ya da düşünceler arasında ilişki kurulması olarak tanımlanan yaratıcı düşünce, dönüşümsel liderlik sürecinde önemli bir yere sahiptir (Gündüz ve Doğan, 2009). Yaratıcı yöneticiler, yaratıcı düşüncenin gücüne inanırlar ve örgütlerinde yaratıcılığı destekleyici ortamlar yaratma çabası içindedirler. Öğretmen ve öğrencilerin yaratıcı düşünceye yönelik çalışmalarını destek vererek, fiziki koşulları hazırlamada ve eğitimsel liderlik yaparak rehberlik eder (Bridge, 2003: 67).

ÜLKEMİZDE VE YURT DIŞINDA YARATICI DRAMA İLE İLGİLİ OLARAK YAPILAN ARAŞTIRMALAR:

Yaratıcı Drama ile ilgili olarak yapılan araştırmalarda genellikle olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Bu araştırmalardan bir kısmı özetle aşağıda sunulmuştur.

Flennoy(1992), başarı düzeyleri düşük ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin iletişim becerilerini geliştirmede yaratıcı dramının etkisini incelemiş ve dramının öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirdiği gibi öğrencilerin okuma-yazma etkinliklerinde daha istekli olmaya istekli hale getirdiğini ortaya koymuştur.

Üstündağ (1997), vatandaşlık ve insan hakları eğitimi dersinin öğretiminde yaratıcı dramının erişkiye ve derse yönelik öğrenci tutumlarına etkisi adlı araştırmasının bulguları

doğrultusunda, vatandaşlık ve insan hakları eğitimi dersinin bilişsel öğrenmelerle gerçekleştirmesinin yanı sıra duyuşsal özelliklerin kazanılmasında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öztürk (1998), öğretmen yetiştirmede yaratıcı drama yöntemiyle işlenecek tiyatro dersinin öğretmen adaylarındaki sözel iletişim becerilerine etkilerini incelemiş ve sözel iletişim becerilerinin geliştirilmesinde yaratıcı dramadan yararlanılarak işlenen tiyatro dersine katılan deney grubu ile geleneksel metotla işlenen tiyatro dersine katılan kontrol grubu arasında anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ders işlenişinde, yaratıcı drama yönteminin geleneksel yöntemle oranla daha etkili olduğu görülmüştür.

Freeman, Sullivan ve Fulton (2003), yaratıcı dramanın benlik kavramı ve problem davranışlar üzerindeki etkisini incelemişler, araştırma sonucunda yaratıcı dramanın benlik kavramı konusunda ve problem davranışların çözümü, çatışmaların çözümünde olumlu etkiler yarattığı sonucuna ulaşmışlardır.

Çam ve Kara (2007), yaratıcı drama yönteminin bazı sosyal becerilerin kazandırılmasına etkisi adlı çalışmaları sonucunda, grupta bir iş yapabilme, yürütebilme, başkalarıyla ilişkiye girme ve sürdürebilme, kendini kontrol edebilme becerilerini kazandırmada yaratıcı drama yönteminin etkili olduğunu göstermiştir.

Marşap ve Özsoy (2005), İnsan Kaynakları yönetiminde aktif öğrenme ve yaratıcı dramadan faydalanma konusunda yapmış oldukları araştırma sonuçları yaratıcı dramanın insan kaynakları yönetiminde ve çalışanların işbirliği içinde çalışma içinde ve verimli çalışma ortamı oluşturmada etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yavuzer, Dikici ve Gündoğdu (2008), öğretmen adaylarına farklı konuları öğretmede yaratıcı dramayı kullanma konusundaki çalışmalarında Mevlana felsefesi temasını ele almışlar ve araştırma sonucunda öğretme adaylarından alınan bilgilere dayalı olarak, öğretmen adaylarının Mevlana hakkında daha fazla bilgi sahibi oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca Öğretmen adaylarının, bu çalıştay sonucunda yaratıcı düşüncelerini ve hayal güçlerini harekete geçirdiğini ortaya çıkmaktadır. Araştırma sonucunda, diğer bir sonuç ise, katılımcıların, diğer öğretmen adaylarıyla ilişkilerinin geliştiğini ve kendilerini daha kolay ifade etmeye başladıklarını görülmüştür.

III. BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın deseni, çalışma grubu tanımlanmış; veri toplama aracı, verilerin toplanması ve analizi üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada, bilimsel araştırma yöntemlerinden biri olan nitel (qualitative) araştırma metodolojisi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, üzerinde araştırma yapılan çalışma grubunun deneyimlerden doğan anlamların, kodlanarak sistematik olarak incelenmesinde kullanılan yöntemdir (Karasar, 2005). Bu araştırmada, araştırma yöntemi olarak, görüşme yöntemlerinden, “Yarı Yapılandırılmış Görüşme” yöntemi kullanılmıştır. Görüşme yöntemi, görüşmecinin cevap almak amacıyla soruları sözlü ve genellikle yüz-yüze olmak koşulu ile deneklere yönelttiği bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 125). Yarı yapılandırılmış görüşme yönteminde, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları hazırlar. Ancak, araştırmacı görüşmenin akışına bağlı olarak beklenmedik durumlarda değişik yan ve alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılara inmesini sağlayabilmektedir. Kursa katılan ve katılmayan okul yöneticilerine yaratıcı düşünmeye yönelik olarak 10 soru yöneltilmiştir. Görüşmeler yazılı olarak kayıt altına alınmıştır. (Türnüklü, 2000).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma gurubunu, 2009-2010 eğitim -öğretim yılında, Mersin il merkezinde görev yapan, Yaratıcı Drama Hizmet içi eğitim kursuna katılan 26 okul yöneticisi ve kursa katılmayan 26 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırma dahilinde, kursa katılan okul yöneticilerinin 11'i kadın, 15'i erkek olmak üzere toplam 26 kişi, kursa katılmayanların ise 7'si kadın, 19'u erkek olmak üzere toplam 26 kişidir. Çalışma grubundaki yöneticiler, farklı tür ve derecede okullardan olması ve değişik branşlardan olmaları, farklı tür ve derecedeki okul yöneticilerinin yaratıcılık algılarının belirlenmesinde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yaratıcı Drama Kursu, Mersin İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Mahalli Hizmet içi Eğitim Faaliyeti olarak açılmıştır. Kursa katılan okul yöneticileri, Milli Eğitim Bakanlığının İlsis sistemi, Hizmet İçi Eğitim Modülü üzerinden başvuruda bulunmuşlardır. Başvuru kriteri olarak her tür ve derecedeki okul yöneticisi olmak koşulu aranmıştır. Kurs hafta içi her gün akşam 18:00/21:00 saatleri arasında günde 3 saat olmak üzere toplam 10 gün/30 saat sürmüştür. Kurs, iki Drama Formatör öğretmeni tarafından hazırlanan kurs programına göre yürütülmüştür. Araştırmacı drama lideri konumundadır. Programın içeriğinde, yaratıcılıkla ilgili temel kavramlar, yaratıcı dramının türleri, yönetim sürecinde yaratıcılığın gerektiği durumlara ilişkin olarak işbirliği, iletişim, takım ve koordinasyon geliştirici çalışmalarına yer verilmiştir. Yine, özgün ürün ve tasarımlar oluşturmaya ve atık ürünleri değerlendirerek yeni ürünler oluşturmaya yönelik konular ele alınmıştır. Kurs merkezi olarak, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bir okulun çok amaçlı salonu kullanılmıştır. Kurs ortamı, katılımcılar ve lider tarafından beraber düzenlenmiş olup, çalışmalar kimi zaman yerde oturmayı ve uzanmayı gerektiren çalışmalar olması sebebiyle katılımcıların kendilerini rahat hissedebilecekleri bir ortam olmasına özen gösterilmiştir. Katılımcıların, rahat hareket edebilmeleri için kurs süresince eşofman tarzı rahat kıyafetler giymeleri istenmiştir. Yine, oturma ve uzanma ile ilgili çalışmalarda kullanılmak üzere, her kursiyere minder sağlanmıştır.

Kurs etkinlikleri, Drama liderinin gözetiminde gerçekleşmiş olup, katılımcılara herhangi bir yönlendirmede bulunmadan, sadece çıkış noktaları verilerek etkinliklere, tüm katılımcıların katılımı sağlanmıştır. Etkinliklere, önce ısındırıcı çalışmalarla başlanmıştır, bu çalışmalarda farklı yürüyüş biçimleri, farklı hareket etkinlikleriyle katılımcıların ortama ve birbirlerine kaynaşmaları amaçlanmıştır. Lakap takma, Örümcek Ağı vb. oyunlarla katılımcıların birbirlerinin isimlerini öğrenmeleri ve özelliklerini öğrenmeleri amaçlanmıştır ve katılımcıların iletişime geçmeleri sağlanmıştır. Kursun birinci haftasından itibaren katılımcıların birbirlerine yakınlaştıkları ve sıkı bir iletişim kurdukları gözlenmiştir. Kurs sürecinde zaman zaman kısa zamanda sosyal yaklaşmanın oluşmasına şaşırduklarına ilişkin beyanlarda bulunmuşlardır. Etkinliklerde, çıkış noktası olarak, kimi zaman katılımcılardan istenilen eşyalar (çöpe atılmış bir kutu vb.), kimi zaman bir şarkı/şiir, lider tarafından verilen komut ya da kelimeler, kursiyerlere yaptırılan atık maddelerden oluşturulmuş maskeler, gazete kağıtları vb. araçlar oluşturmuştur. Bazı etkinliklerde özgün ürünler oluşturmaya dayalı olarak, resim-yazın çalışmaları yapılmış ve kurs sürecinde bu ürünler tüm katılımcılarla paylaşılmıştır.

Kurs sürecinde zaman zaman teorik bilgiler, etkinlik geçişlerinde Drama Lideri tarafından aktarılırken, bezende katılımcıların uygulamalardan çıkardıkları sonuçlarla pekiştirilmiştir. Her uygulama sonrasında katılımcılarla çalışma hakkında değerlendirme çalışmaları yapılmıştır. Yapılan değerlendirmeler, eleştirel olmakla birlikte katılımcıların neler hissettikleri, uygulama ile ilgili grup sohbeti niteliğinde olmuştur. Kursun son gününde, genel olarak kurs hakkında sohbet edilmiştir. Kursa ilişkin olarak kursiyerlerden dönütler sözlü olarak alınmıştır. Bazı kursiyerler, kursun ilk günlerinde çalışmalara katılırken diğer katılımcıların ne düşünecekleri vb. çekincemeleri olduğunu daha sonra ise bu durumun ortama ve kursun içeriğiyle ilişkili olarak kendiliğinden ortadan kalktığı ifade edilmiştir. Kursa katılanlara, yaratıcılıkla ilgili olarak hazırlanan görüşme soruları yöneltilerek, görüşmeler tamamlanmıştır. Bazı katılımcılar, ses kaydı yapmadan yazılı olarak cevap vermek istemişler ve cevapların güvenilir olması açısından bazı görüşmeler ses kaydı yapılmadan sözlü olarak sorularak, cevaplar yazılı kayda alınmıştır.

3.5. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada, nitel araştırma tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış olup, bu yöntem ne tam yapılandırılmış görüşmeler kadar katı ne de yapılandırılmamış görüşmeler kadar esnekler. Bu özelliğiyle de araştırmacıya gereken esnekliği ve kolaylığı sağlamaktadır (Baş ve Akturan, 2008: 80-97).

Katılımcıların, yaratıcılığa ilişkin algılarını belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından 10 görüşme sorusu hazırlanmıştır. Sözlü olarak müdürlere yöneltilen soruların kapsam ve görünüş geçerliliğini sağlamak için uzman görüşleri alınmıştır.

Araştırmada kullanılan soruların yanıtlarını bulabilmek amacıyla, Mersin İl merkezinde değişik tür ve derecedeki okullarda görev yapan 52 okul yöneticisiyle görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler, her bir katılımcıyla ayrı ayrı ve yüz yüze yapılmıştır. Görüşmeler soru cevap şeklinde kaydedilmiştir. Görüşmelerde ses kayıt cihazı kullanılmıştır, katılımcıların çoğu kayıt cihazının tercih etmemeleri sebebiyle görüşmelerin çoğunluğu yazılı kayıtlarla yapılmıştır. Ses kayıt cihazı kullanılan görüşmeler daha sonra yazılı metinlere dönüştürülmüştür. Görüşmeler, daha sonra çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesi

sürecinde, katılımcıların verdikleri yanıtlar, araştırma amaçlarına göre kodlanmış daha sonra cevapların hangi sıklıkla tekrar ettiği(frekansı) bulunmuştur. Nitel veriler, nicelleştirilmiştir. Buradaki temel amaç; araştırmanın güvenilirliğini arttırmak, yanlılığı en aza indirgeyerek, kategoriler arasında karşılaştırmalar yapmaktır(Yıldırım ve Şimşek,1999: 89).

Yaratıcı Drama Kursunun, okul yöneticilerinin, yaratıcılık ve yaratıcı düşüncüyü geliştirmede yönlendirici ve eğitsel liderler olabilmelerine, katkısı yönünde öneriler ortaya konmuştur.

Veriler, Yaratıcılık ve Drama konusunda uzman iki araştırmacı tarafından kodlanmıştır. Kodlayıcılar arası güvenilirlik birinci soru için %90, ikinci soru için %90, üçüncü soru için %80, dördüncü soru için %90,beşinci soru için %95, altıncı soru için %90,yedinci soru için %98, sekizinci soru için %90, dokuzuncu ve onuncu sorular içinse %95'tir.

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Yaratıcı Drama Kursuna Katılan ve Katılmayan Okul Yöneticilerinin Yaratıcı Düşünmeye Yönelik Algılarının Karşılaştırılması İle İlgili Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular ve Yorumlar:

Tablo.1. Yaratıcılık sizce nedir? Neden? Açıklar mısınız?

KODLAR	KURSA KATILAN		KURSA KATILMAYAN	
	f	%	f	%
Orijinallik/Özgünlük	19	73.07	3	11.53
Problemlere Çözüm Bulma	12	46.15	3	11.53
Farklılık Yaratma	14	53.84	8	30.76
Yeni Bir Ürün /Eser Yaratma	13	50.00	18	69.23
Hayal gücünü Kullanma	1	3.84	11	42.30
Toplam:	59	226,9	43	165,35

Tablo-1'de görüldüğü üzere; kursa katılan okul yöneticileri Yaratıcılığı tanımlarken, literatürde yer alan yaratıcılık tanımlarında ki birçok kavramı tanımlarında kullanırken, kursa katılmayan okul yöneticilerinin yaratıcılığı tanımlamalarında ise bu kavramları kullanma oranı daha düşüktür.

Kursa katılan okul yöneticilerinden bir meslek lisesi müdürü; Yaratıcılık nedir? sorusunu; " yeni, orijinal ve özgün fikirler, ürünler ortaya çıkarabilme, olmayan bir şeyi hayal edebilme, herhangi bir şeyi daha farklı yollarla ortaya çıkarabilme yeteneğidir" diye cevaplandırmıştır.

Kursa katılmayan okul yöneticilerinden bir ilköğretim okulu müdürü ise Yaratıcılık Nedir? sorusunu; " Yaratıcılık; hayatı kolaylaştırmak için bulunan araç, yöntem, vs.dir. Çünkü; mevcut durumu, aracı, aleti, işi daha kolay daha iyi daha verimli bir çözüm bulmak yaratıcılıktır" şeklinde cevaplandırmıştır.

Kursa katılan okul yöneticileri yaratıcılığı tanımlamada, birçok yaratıcılık tanımdan yola çıkarak hazırlanan kodları kullanma oranı kursa katılmayanlara oranla daha yüksek olduğu yukarıda verilen yanıtlarda da görülmektedir.

Torrance yaratıcılığı " Problemlere, aksaklıklara ve eksik bilgi ve unsurlara, var olan uyumsuzluklara, değişikliklere karşı duyarlı olma; zorluğu fark etme ve tanıma, problem ve zorluklara çözümler arama, çözüm konusunda tahminler yapma varsayımlar kurma, bunları değiştirme veya tekrarlayarak deneme ve sonuçlarını inceleme olarak ele almıştır"(Yıldız ve Şener, 2007:1). John Premaan ise yaratıcılığı; yeni ürün yada oluşumlar ortaya çıkarmak olarak ele almaktadır. Yaratıcılık ile ilgili olarak literatürde bir çok tanım karşımıza çıkmakta olup, konu üzerinde çalışan araştırmacılarda ortak bir tanımda görüş birliğine varamamaktadırlar. Ancak, literatürde yapılan tanımlar incelendiğinde tanımlara ilişkin temel noktalarda birbirine yaklaştıkları göze çarpmaktadır. Yaratıcılıkla ilgili tanımlardan yola çıkarak; var olan bir probleme ilişkin hayal gücünü kullanarak çözüm bulmaya yönelik etkinliklerin tamamını içeren bir süreç ve bu süreç sonunda daha önce denenmemiş orjinal bir ürün/ eser ya da çözüm ortaya çıkarma olarak ele alınabilir(Akt:Noyalpon,1990).

Torrance ve John Premaan'a ait yaratıcılık tanımları ele alındığında, kursa katılan okul yöneticilerinin yaratıcılığı tanımlarken benzer ifadeleri ve kavramları kullandıkları görülmektedir. Kursa katılmayan okul yöneticilerinin ise yaratıcılık tanımlarında ise literatürde yer alan yaratıcılık tanımlarındaki kavramları kullanmaları ve doğru tanımlama oranı daha düşük gerçekleşmiştir.

Tablo.2. Bir ürünün yaratıcı olabilmesi için en belirgin özelliği ne olmalıdır? Neden? Açıklar mısınız?

KODLAR	KURSA KATILAN		KURSA KATILMAYAN	
	f	%	f	%
Ergonomik	3	11.53	2	7.69
Kullanabilirlik	8	30.76	1	3.84
Orijinal /özgün olması	16	61.53	12	46.15
Yeni bir şey olması	11	42.30	3	11.53
İnsanların hayatını kolaylaştırması	6	23.07	4	15.38
Estetik olması	3	11.53	18	69.23
Teknolojik olması	3	11.53	1	3.84
Toplam:	50	192,25	41	157,66

Tablo-2'de görüldüğü üzere; kursa katılan okul yöneticileri "bir ürünün yaratıcı olabilmesi için en belirgin özelliği ne olmalıdır?" sorusuna, yaratıcılık kavramına ilişkin literatürde yer alan yaratıcı ürün özelliklerine vurgu yapmaları kursa katılmayan okul yöneticilerine göre daha yüksektir. Yaratıcı bir ürünün en belirgin özelliklerinden biri olan "Orijinal/Özgün olması" kodunu kursa katılan okul yöneticilerinin kullanma oranı % 61.53 iken,kursa katılmayan okul yöneticilerinin bu kodu kullanma oranı % 46.15 olarak görülmektedir. Yine, yaratıcı drama kursuna katılmayan okul yöneticileri, bir ürünün yaratıcı olabilmesi için en belirgin özelliği olarak "Estetik olması" kodunu % 69.23 oranında belirtirken, aynı kodu kursa katılan okul yöneticileri tarafından bu kod %11.53 oranında kullanılmıştır. Kursa katılmayan okul yöneticilerinden, bir okul öncesi eğitim kurumu müdürü; " Bir ürünün yaratıcı olabilmesi için en belirgin özelliği ne olmalıdır? Neden? Açıklar mısınız? sorusuna ilişkin olarak verdiği yanıt; "Benzeri olmamalı, özgün olmalı, göze

hoş gelecek şekilde estetik olmalıdır" şeklindedir. Kursa katılmayan okul yöneticileri yaratıcılığı daha çok estetik, açıdan değerlendirmişlerdir. Yaratıcı drama kursu değişkenine bağlı olarak, okul yöneticilerinin, yaratıcı bir ürünün en belirgin özelliğini algılamalarında farklılık oluşturduğu görülmektedir. Kursa katılan okul yöneticileri, yaratıcı bir ürünün özelliklerini hem estetik yönüyle hem de ürünün işlevsel yönünü ele alarak algıladıklarını göstermektedir. Ancak, kursa katılmayan okul yöneticileri ise büyük oranda eserin estetik yönüyle ilgilenmektedirler. Yaratıcı bir ürün, daha önce üretilmemiş, farklı, orijinal özellikler taşımalıdır. Daha önce denenmemiş yöntemler ve yaklaşımların denenmesi sonucunda ortaya çıkan ürünler yaratıcı özellikler taşımaktadır ve estetik özellikleri vardır (Çellek,2001).

Tablo.3. Bireyin yaratıcı olması onun yaşamına ne kazandırır? Açıklar mısınız?

KODLAR	KURSA KATILAN		KURSA KATILMAYAN	
	f	%	f	%
Estetik/Özgün/Orijinal Düşünebilir	24	92.30	2	7.69
Değişik yöntem ve teknikler kullanabilir	22	84.61	--	--
Farklı durumlar ve nesnelere arasında bağlantı kurabilir	19	73.07	--	--
Sorunlara çözüm önerir	14	53.84	--	--
Tasarım yapar	12	46.15	--	--
Hayatını Kolaylaştırır	21	80.76	19	73.07
Güzel sanatlar alanında başarılı olur	3	11.53	18	69.23
Kurallara uymaz/yaramazdır	--	--	1	3.84
Toplam:	115	442,26	40	153,83

Tablo-3'de görüldüğü üzere; kursa katılan okul yöneticileri "bireyin yaratıcı olması onun yaşamına ne kazandırır? Sorusuna, kursa katılan okul yöneticilerinin %92.30'u "estetik/özgün/orijinal düşünebilme" yetisi kazandırır olarak yanıtlarken, aynı kodu kursa katılmayan okul yöneticilerinden ise % 7.69 u yanıt vermiştir. Yine, tabloda 3'de görüldüğü üzere yaratıcı drama kursuna katılan okul müdürlerinin, kursa katılmayan okul müdürlerine göre yaratıcılık ve yaratıcı düşünmenin bireye olumlu özellikler kazandıracağına ilişkin algılarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yaratıcı drama kursuna katılan okul müdürlerinin, kursa katılmayan okul müdürlerine göre yaratıcılık özelliğinin geliştirilmesinin, bireye olumlu katkılar ve yaşamında kullanabileceği yetiler kazandıracağına inandıkları görülmektedir. Kursa katılmayan okul yöneticileri, tabloda da görüldüğü gibi %69.23 oranıyla yaratıcılığın sadece güzel sanatlar alanında başarı sağlayacağını düşünmektedir. Kursa katılmayan okul yöneticilerinden bir ilköğretim okulu müdürü; "Kurallara uymaz/yaramazdır " kodunu işaret ederek yaratıcı bireyi kurallara uymayan, uyumsuz bir birey gibi ele aldığı görülmüştür.

Yaratıcılık gerçek dünya ile hayal dünyası arasındaki ilişkiye dayalı olarak gerçekleşir. Yaratıcılık bireye, hayal gücünü kullanmasını ve kendini tanıyarak çevresini keşfetmesi yönünde destekler. Yaratıcı bireyler, sosyal hayatta iletişim becerilerini kullanarak olumlu ilişkiler geliştirebilmektedirler. Yaratıcı bireyler, sosyal yaşamda karşılaşılan sorunlara farklı çözüm yolları arar ve sonuçlandırır. Yaratıcı özelliğe sahip ve kullanabilen bireylerin sosyal becerileri, yaratıcılığını kullanmayan bireylere nazaran yüksektir. Bu durumda bireyin yaşamını kolaylaştırmada etkili olmaktadır (Freeman vd, 2003). Eğitim kurumlarında ve diğer iş alanlarında, tasarım ve inovasyon eğitimleri verilmekte olup, yaratıcılık yaşamın tüm alanlarına girmiş durumdadır. Güzel sanatlara ilişkin bir olgu gibi algılansa da, yaratıcılık günümüzde bilim ve diğer alanlarda da aranan önemli özelliklerden biridir (San:1985.s:9) Araştırma bulguları incelendiğinde, kursa katılan okul yöneticilerinin, bireyin yaratıcı özelliğe sahip olmasının yaşamında kolaylıklar sağladığı gibi, inovasyonel, özgün düşünebildiklerini ve belirtmişlerdir. Yaratıcı drama eğitiminin, okul yöneticilerinin, yaşamda yaratıcı olmanın önemine ilişkin algılarında olumlu yönde etkilediği araştırma bulgularındada görülmektedir.

Tablo.4. Yaratıcı Bireyin özellikleri nelerdir? Açıklar mısınız?

KODLAR	KURSA KATILAN		KURSA KATILMAYAN	
	f	%	f	%
Özgürdür	5	19.23	1	3.84
Meraklıdır	18	69.23	4	15.38
Önsezileri güçlüdür	19	73.07	2	7.69
Kuşkucudur	21	80.76	1	3.84
Üretkenliğe dönüktür	21	80.76	3	11.53
İlgi alanları çok yönlüdür	17	65.38	5	19.23
iyi bir gözlemcidir	13	50.00	8	30.76
Özgündür	17	65.38	6	23.07
Özgüven sahibidir	21	80.76	2	7.69
Yaramazdır,kurallara uymaz	-	--	4	15.38
Toplam:	154	584,57	36	138,41

Tablo-4'de görüldüğü üzere; kursa katılan okul yöneticileri yaratıcı bireyin özelliklerini, literatürde yer alan yaratıcı bireyin özelliklerinde yer alan kodları genel olarak yanıtlarında kullanırken, kursa katılmayan okul yöneticilerinde ise bu kodları kullanma oranı daha düşük. Yaratıcı drama kursu değişkenine bağlı olarak, okul yöneticilerinin, yaratıcı bireyin özelliklerini ifade etmelerinde farklılık oluşturduğu görülmektedir. Çalışma grubunda, yaratıcı drama kursuna katılmayan okul müdürlerinden bir lise müdürü, ‘‘Yaratıcılık, çocukların kurallara uymamasını sebep oluyor. Kimsenin aklına gelmeyecek yaramazlıklar yapıyorlar, söz dinlemiyor’’ diye belirtmiş ve yaratıcılığı yaramazlık olarak değerlendirmektedir. Yaratıcı bir bireyde merak, sabır, buluş yapma yeteneği, maceracılık,

hayal kurabilen ve denemekten korkmayan, olayları gözlemleyip sentezleyebilen, sentezlediği durum ve olguları net yargıları ulaştırıran özellikler bulunmalıdır (San,2008).

Tablo.5. Yönetimde yaratıcılık gereklimidir? Neden? Açıklar mısınız?

KODLAR	KURSA KATILAN		KURSA KATILMAYAN	
	f	%	f	%
Evet. Çünkü; yönetimde eğitimsel liderlik sağlar. Örgüt kültürü ve motivasyonu geliştirmede, yöneticinin farklı yöntemleri denemesinde yardımcı olacaktır	24	92.30	4	15.38
Evet, yöneticiye sorun çözmede yardımcı olur.	2	7.69	2	7.69
Hayır. Çünkü; yaratıcılık sanat alanında ve reklam alanında kullanılır	---	--	13	50.00
Hayır. Çünkü; yönetimde belli kurallar vardır ve yönetici bu kuralları uygular	--	--	7	26.92
Toplam:	26	99,99	26	99,99

Tablo-5'de görüldüğü üzere; kursa katılan okul yöneticileri yönetimde yaratıcılığın gerekliliği olduğunu belirtmektedirler. Kursa katılan okul yöneticilerinin %92.30'u yönetimde yaratıcılığın örgüt kültürünü oluşturmak ve yöneticinin örgütsel liderliğine katkı sağlayacağını, örgütü motive etmede yöneticiye kolaylık sağlayacağını belirtmişlerdir. Yine, kursa katılan okul yöneticilerinin %7.69'u ise yönetimde yaratıcılığın gerekliliğini belirtmiş olmalarına rağmen, yönetimde yaratıcılığın sadece sorun çözmede kullanılabileceğini belirtmişlerdir. Yaratıcı Drama kursuna katılmayan okul yöneticilerinin %50'si ise yönetimde yaratıcılığın gerekli olmadığını, yaratıcılığın sanat alanında ve reklam alanında kullanılabileceğini ifade etmişlerdir. Bir okul öncesi eğitim kurumu müdür yardımcısı " Hayır. resim, müzik vb. alanlarda yaratıcı olmak gerekir, yönetim kurallara dayanan bir alandır. Yine, kursa katılmayan okul yöneticilerinin %26.92'si yönetimde yaratıcılığa gerek olmadığını, yönetimin sadece kuralları uygulaması gerektiğine vurgu yaptıkları görülmektedir. Yaratıcı drama kursu değişkenine bağlı olarak, okul yöneticilerinin, yönetimde yaratıcılığın gerekliliğine ilişkin algılarında değişiklik oluşturduğu görülmektedir.

Tablo.6. Yaratıcılığın gelişimi için uygun ortam nasıl olmalıdır? Neden? Açıklar mısınız?

KODLAR	KURSA KATILAN		KURSA KATILMAYAN	
	f	%	f	%
Özgür düşünme ve çalışma olanağı tanınmalıdır	17	65.38	8	30.76
Ortamda farklı ve yeni durumlar oluşturulabilmelidir	16	61.53	2	7.69
Kalıplar olmamalı	19	73.07	3	11.53
Kurallar esnek ve herkesle beraber belirlenmelidir	12	46.15	3	11.53
Fırsat tanıyıcı/ teşvik edici olmalıdır	12	46.15	2	7.69
Model ve örnekler olmalıdır	1	3.84	11	42.30
Kurallar katı ve uygulanabilir olmalı	--	--	3	11.53
Bol materyal bulunmalıdır	--	--	13	50.00
Toplam:	77	296,12	45	173,03

Tablo-6'da görüldüğü üzere; kursa katılan okul yöneticileri, yaratıcılığın gelişimi için uygun ortam ile ilgili özelliklerle ilgili olarak, belirlenmiş kodları yanıtlarında kullanmışlardır, kursa katılmayan okul yöneticilerinin ise bu kodları kullanma oranı daha düşük olduğu görülmektedir. Kursa katılan okul yöneticilerinden, bir meslek lisesi müdür yardımcısı; "bireye, bağımsız, özgür bir çalışma ortamı sağlanmalı ve fırsatlar verilmeli" demiştir. Kursa katılmayan okul yöneticilerinden, bir meslek lisesi müdürü, " Bol materyal olmalı ve örnekler olmalı" diye yanıt vermiştir. Bireyin yaratıcılığın gelişiminde ortam önemli yer tutmaktadır, ortam bireyi özgür kılacak, fırsatlar sunacak nitelik taşımaktadır. yaratıcılık eğitiminde bireye asla örnek ve modeller sunulmamalıdır(Morgül; 2004.s.15). Yaratıcı drama kursu değişkenine bağlı olarak, kursa katılan okul yöneticilerinin % 65.38 "Özgür düşünme ve

çalışma olanağı tanınmalıdır", kursa katılmayan okul yöneticilerinde oran %30.76 olarak görülmektedir. kursa katılan okul yöneticilerinin yaratıcılığın gelişmesi için ortamın "Özgür düşünme ve çalışma olanağı tanınmalıdır" yaratıcılığın gelişimi için uygun ortam ile ilgili özelliklerle ilgili olarak, ifade etmelerinde değişiklikler olduğu görülmektedir.

Tablo.7. Herkes yaratıcı mıdır? Neden? Açıklar mısınız?

KODLAR		KURSA KATILAN		KURSA KATILMAYAN	
		f	%	f	%
Evet	Herkes yaratıcıdır, Yaratıcılığın ortaya çıkarılması ve geliştirilmesi gerekir.	20	76.92	3	11.53
	Yaratıcılık doğuştan gelen bir özelliktir. Bireyde ya vardır yada hiç yoktur.	4	15.38	5	19.23
	Yetenek işidir.	1	3.84	1	3.84
	Eğitimle oluşur	1	3.84	10	38.46
Hayır	Sadece, sanatçılarda vardır	--		7	26.92
	Toplam:	26	99,98	26	99,98

Tablo-7' de görüldüğü üzere; kursa katılan okul yöneticilerinin %76.92 si "Herkesin yaratıcı olabileceğini, yaratıcılığın ortaya çıkarılması ve eğitimle geliştirilmesi" gerektiğini belirtirken, kursa katılmayan okul yöneticilerinde bu oran %11.53 tür. Kursa katılmayan okul yöneticilerinin %38.46 sı yaratıcılığın eğitimle oluşacağını belirtirken, yine %26.92 si yaratıcılığın sadece güzel sanatlar alanında yeteneği olanlarda bulunan bir özellik olduğu ve sanatçılarda bulunabileceğini ifade etmişlerdir. Yaratıcı drama kursu değişkenine bağlı olarak, kursa katılan ve katılmayan okul yöneticilerinin, herkes yaratıcı mıdır? Sorusuna verdikleri cevaplar arasında farklılıklar bulunmaktadır. Kursa katılan Okul Yöneticilerinden bir İlköğretim Okulu Müdür Yardımcısı: "Evet, herkes yaratıcıdır, fakat açığa çıkarılması için bireye destek verilmesi gerekir" diye yanıt verirken kursa katılmayan okul yöneticilerinden,

bir Meslek Lisesi Müdürü;" Hayır, yaratıcılık eğitimle olur. Güzel sanatlar alanında birey eğitim alırsa yaratıcılık gelişir" yanıtıyla herkesin yaratıcı olamayacağına, yaratıcılık özelliğinin sadece güzel sanatlar alanında yeteneği olan bireylerde var olduğunu belirtmiştir.Eski çağlardan beri yaratıcılık, olağanüstü bir güç gibi ele alınırken, günümüzde insanoğluna ait bir yeti olduğu herkeste az yada çok bulunduğu, eğitimle ve rehberlikle ortaya çıkarılması, geliştirilmesi gerektiği yapılan araştırmalarda kesinleşmiştir (San:1985: 11).

Tablo.8. Yaratıcılık en çok hangi alanda işe yarar? Neden Açıklar mısınız?

KODLAR	KURSA KATILAN		KURSA KATILMAYAN	
	f	%	f	%
Yaratıcılık, her alanda kullanılabilir.	16	61.53	5	19.23
Eğitim	1	3.84	4	15.38
Güzel sanatlar alanında	--	--	16	61.53
Doğa bilimleri	2	7.69	6	23.07
Sosyal Yaşamda	1	3.84	5	19.23
Yönetimde	--	--	1	3.84
Teknoloji alanında	--	--	1	3.84
Toplam:	20	76,9	38	146,12

Tablo-8'de görüldüğü üzere; yaratıcı drama kursuna katılan okul yöneticilerinin %61.53'ü yaratıcılığın her alanda işe yaradığı görüşündedirler. Yaratıcı drama kursuna katılmayan okul yöneticilerinin, %61.53'ü yaratıcılığın güzel sanatlar alanında işe yaradığı görüşündedirler. Kursa katılmayan Okul Yöneticilerinden, bir halk eğitim Müdürü;" Sanat alanında işe yarar sanatçıların eğitiminde faydalanılması gerekir" diye yanıtlarken yine Kursa Katılmayan Okul Yöneticilerinden bir lise " Resim, müzik vb. derslerde faydası olur." yanıtı vererek,

yaratıcılığın sanat alanında fayda sağlayacağını belirtmişlerdir. Yaratıcı düşünme, insanoğlunun hem iş hem günlük hayatında, ihtiyaç duyduğu fikirleri, karşılaştığı sorunları ve yaratıcı çözümleri nasıl üretebileceğini gösterir (Michalko, 2008:17). Yaratıcılık görüldüğü üzere sadece bir alanda insanın hayatını kolaylaştırmamakta, her alanda insanoğluna kolaylıklar sunmaktadır. Yaratıcı drama kursuna katılmayan okul yöneticilerinin, yaratıcılığı sadece güzel sanatlar alanında işe yarayacağına ilişkin fikir belirtmeleri, toplumsal algımızda yer alan yaratıcılığın sadece sanat alanına ilişkin bir kavrammış olduğunu göstermektedir.

**Tablo.9. Okulda,öğrencinin yaratıcılık gelişiminde temel görev kime/kimlere aittir?
Neden? Açıklar mısınız?**

KODLAR	KURSA KATILAN		KURSA KATILMAYAN	
	f	%	f	%
Öğrenciye aittir. Çünkü; birey isterse yaratıcı olabilir.	1	3.84	12	46.15
Öğretmene aittir. Çünkü; çocuklarla birebir öğretmen ilgilenilir.	1	3.84	8	30.76
Öğretmen -Aile-Öğrenci, sorumludur.	3	11.53	5	19.23
Okulda bulunan tüm personel sorumludur. Çünkü,yaratıcılığın gelişmesinde, okulun düzenlenmesi ve ortam sağlanmasında, rehberlik etmekte herkese görev düşmektedir.	21	80.76	1	3.84
Toplam:	26	99,97	26	99,98

Tablo.9 da görüldüğü üzere; yaratıcı drama kursuna katılan okul yöneticilerinin %80.76 sı, kursa katılmayan okul yöneticilerinin ise %3.84'ü öğrencilerin yaratıcılığının gelişiminde temel sorumluluğun, okulda bulunan tüm personele ait olduğunu ve okulda yaratıcılığın desteklemek adına yapılacak tüm düzenleme ve ortam geliştirmede tüm okul personeline görev düştüğünü belirtmektedirler.Yaratıcı Drama kursuna katılan okul yöneticilerinin %3.84' ü, kursa katılmayan okul yöneticilerinin ise % 46.15' i ise bu sorumluluğun öğrenciye ait olduğunu ve bireyin isteğine bağlı olarak yaratıcılığının gelişeceğine inandıkları görülmektedir. Kursa katılmayan Okul Yöneticilerinden, bir meslek lisesi müdürü " Öğrencinin kendisine aittir. Çünkü, öğrenci isterse yaratıcı davranışlar

sergiler" diyerek yaratıcılık eğitiminde öğrencinin kendisinin sorumlu olduğuna işaret etmiştir.Yaratıcı Drama kursuna katılan okul yöneticilerinin %11.53'ü, kursa katılmayan okul yöneticilerinin ise %19.23'ü ise bu sorumluluğun öğretmen- aile ve öğrenci üçlüsüne ait olduğunu ve yöneticinin herhangi bir sorumluluğu olduğunu belirtmedikleri görülmektedir.Kursa katılmayan Okul Yöneticilerinden, bir meslek lisesi müdür başyardımcısı; "Öğretmen,öğrenci ve öğrenci velisine aittir. Öğretmen çocuklara zengin bir öğrenme ortamı sağlarsa ve aile yaratıcılığı destekleyici yöntem ve teknikleri kullanırsa o çocuklar yaratıcı birey olabilirler" diye yanıt vererek, yaratıcılık eğitiminde sorumlu olarak öğrenci-aile ve öğretmene işaret etmiş, okul yöneticisini bu sorumluluğun dışında tutmuştur. Yine, yaratıcı drama kursuna katılan okul yöneticilerinin %3.84'ü ve katılmayan okul yöneticilerinin %30.76'sı yaratıcılığın gelişiminden sorumluluğun öğretmene ait olduğunu belirtmektedirler. Kursa katılmayan Okul Yöneticilerinden bir Okul Öncesi Eğitim Kurumu müdürü;" Hayır, öğretmenin sorumluluğudur.Çünkü; sınıfta etkin olan öğretmendir" diyerek yaratıcılık eğitiminden sadece öğretmeni sorumlu tutmuştur.

Yaratıcılık eğitimi evde başlayarak, okulda devam eden bir süreç olarak ele alınmalıdır. Çocukların ilk eğitimini aldığı kurum ailedir. Aileler çocukları için evde yaratıcılıklarını destekleyici düzenlemeler yapmalıdırlar. Zaman zaman evdeki malzemeleri kullanarak,artık materyallerle, yeni durum ve oyunlar yaratılarak, yol göstererek çocuklara yaratıcılıklarını geliştirmede destek olunabilir.(Öztürk,2004). Eğitim okul- aile ve çevre üçgeninde ele alınması gerekir. Öğrencilerin gelişimine ilişkin tüm sorumluluğun öğretmene yüklenmesi doğru olmayacaktır. Çocukların eğitiminde eğitim örgütünün tüm üyeleri, aile, çevre, öğretmen ve eğitim sistemi gibi faktörler etkili olmaktadır. (Kolay, 2004). Okul çocukların yaratıcılıklarını desteklemede yönetim,eğitim hizmetleri ve yardımcı hizmetlerde görevli personelin yaratıcılığın önemine ve yaratıcılık eğitimine inanması önemlidir. Okul içindeki tüm düzenlemelerden sorumlu olan okul yöneticileri, alt birimlerle işbirliği içerisinde çalışarak, okulda yaratıcılık eğitimine ilişkin düzenlemeler yapmada kilit roledir. Yaratıcılık eğitimi için, fiziksel düzenlemeler de yardımcı hizmetlerde görevli personelle ve programın uygulanması için eğitim hizmetlerinde görevli personelle işbirliği ve eşgüdüm içinde çalışmalıdır(Darıca,1993.s:220-223). Yaratıcı drama kursuna katılan okul yöneticilerinin, okulda öğrencinin yaratıcılık gelişiminde tüm personelin sorumlu olduğunu ifade etme oranı %80.76 olarak belirlenmiştir. Bu sonuç, yaratıcı drama eğitimi alan okul yöneticilerinin okulda yaratıcılık eğitiminde kendilerini sorumlu gördükleri sonucunu ortaya koyması bakımından literatürde yer alan bilgilerle benzerlik göstermektedir.

Tablo.10. Okul yöneticisinin, öğrencilerin yaratıcılık gelişiminde sorumluluğu var mıdır? Neden? Açıklar mısınız?

KODLAR	KURSA KATILAN		KURSA KATILMAYAN	
	f	%	f	%
Evet,vardır. Çünkü;okulun ve öğrencilerin yaratıcılığını geliştirmek için, öğrenci ve öğretmenlerin araç-gereç,ortam vb. ihtiyaçlarını karşılamakta sorumludur.	4	15.38	3	11.53
Evet,vardır. Çünkü; okul üyelerini yönlendirmede,rehberlik etmede, örgüt kültürü oluşturmakla sorumludur.	17	65.38	7	26.92
Evet ,vardır. Çünkü; Okul yöneticisi okulun çevreyle iletişimini sağlar.	4	15.38	2	7.69
Hayır, yoktur. Çünkü;bu sorumluluk öğretmene aittir.	1	3.84	8	30.76
Hayır, yoktur.Çünkü;bu sorumluluk aileye aittir.	-	--	3	11.53
Hayır, yönetimin kuralları uygulaması yeterlidir.	-	--	3	11.53
Toplam:	26	99,98	26	99,96

Yaratıcı drama kursuna katılan okul yöneticilerinin %65.38' i Okul yöneticisinin, öğrencilerin yaratıcılık gelişiminde sorumluluğu olduğunu ve bu sorumluluğun eğitim örgütü üyelerine rehberlik ederek yönlendirme, örgüt kültürü oluşturmak, okulun çevreyle iletişimini sağlamak, öğretmen ve öğrencilerin kullanacağı araç gereci temin etmek olarak belirtmişlerdir.

Kursa katılmayan okul yöneticileri ise aynı koda %26.92 oranında yanıt verdikleri görülmektedir, bu oran kursa katılan okul yöneticilerinin oranına göre daha düşüktür. Kursa Katılan Okul Yöneticilerinden bir İlköğretim Müdür Yardımcısı;" Evet, vardır. Çünkü, öğretmen ve diğer personele rehberlik ederek okul içi ve çevreyle iletişimi sağlar. Yönetici okulu hazırlar, öğretmenleri. Yaratıcılık gelişiminde sorumluluğu vardır. Okul içinde ve dışında karşılaşılan problemlere yaratıcı çözümlerle yanıt bulur" diye yanıt vererek okul yöneticisinin eğitimsel liderlik yönüne vurgu yaparak yaratıcılık eğitiminde sorumlu olarak görmüştür. Diğer taraftan, kursa katılmayan okul yöneticilerinden bir İlköğretim Okulu Müdür Yardımcısı;" Hayır yoktur..Öğrencilere yaratıcılıklarını arttırabilme yönünden yapılacak her alanda yeniliklerde pozitif yönde etkisini gösterecek öğretmendir" diyerek sorumluluğun okul yöneticisine değil, öğretmende olduğunu ifade etmiştir.

Yaratıcı drama kursuna katılan okul yöneticilerinin %15.38' i, kursa katılmayan okul yöneticilerinin %11.53'ü ise okul yöneticisinin yaratıcılık gelişiminde sorumlu olduğunu belirtmekle birlikte sadece araç -gereç ve ortam sağlama konularında bu sorumluluğu sınırlı tutmuşlardır. Kursa Katılan Okul Yöneticilerinden bir İlköğretim Müdürü " Vardır. Onlara yol göstermeli, araç-gereç sağlamalı" diye yanıt verirken, kursa katılmayan okul yöneticilerinden bir okul öncesi eğitim kurumu müdür yardımcısı ;" Hayır, bu sorumluluk aile ve öğretmenindir. okul müdürü araç gereç temin edebilir ancak" diyerek okul yöneticisinin sorumluluğunu sadece araç gereç temin etmek olarak ifade etmişlerdir.

Yaratıcı drama kursuna katılan okul yöneticilerinin %15.38' i, kursa katılmayan okul yöneticilerinin %7.69'u ise okul yöneticisinin yaratıcılık gelişiminde çevreyle iletişim konusunda sorumlu olduğunu belirtmişlerdir. Kursa katılmayan okul yöneticilerinden bir meslek lisesi müdür yardımcısı ; "Evet, okulun çevreyle iletişimini sağlar" derken, Kursa katılan okul yöneticilerinden bir İlköğretim Okulu Müdür Yardımcısı "Vardır. İletişimsel sorumluluk yöneticiye aittir" demiştir. her iki okul yöneticisi de görüşmede verdikleri yanıtlarda okul yöneticisini sadece iletişim konusunda sorumlu görmekteyler.

Yaratıcı drama kursuna katılan okul yöneticilerinin %3.84' ü, kursa katılmayan okul yöneticilerinin %30.76'sı ise okul yöneticisinin yaratıcılık gelişiminde sorumluluğu olmadığını bu sorumluluğun öğretmene ait olduğu belirtmişlerdir. Kursa katılmayan okul yöneticilerinden bir İlköğretim Okulu Müdürü "Hayır yoktur..Öğrencilere yaratıcılıklarını arttırabilme yönünden yapılacak her alanda yenilik ilerde pozitif yönde etkisini gösterecek

öğretmendir" diyerek yöneticinin yaratıcılık eğitiminde herhangi bir sorumluluğu olmadığını belirtmiş, kursa katılan Okul Yöneticilerinden Okul Öncesi Eğitim kurumu müdürü" Hayır yoktur. okul müdürü yönetsel görevleri vardır" diyerek yöneticiyi sadece kural koyucu ve kural uygulayıcı olarak ele aldığı görülmektedir.

Yaratıcı drama kursuna katılmayan okul yöneticilerinin, %11.53 bu sorumluluğun aileye ait olduğunu belirtmişlerdir. Yine, yaratıcı drama kursuna katılmayan okul yöneticilerinin, %11.53'ü, okul yöneticisini yaratıcılık gelişiminde sorumlu tutmamakla birlikte, yöneticinin sadece kural uygulayıcısı olarak algıladıkları görülmektedir. Bu anlayış, yöneticilerin, okul yönetimini klasik yönetim anlayışına ilişkin olarak ele aldıklarını, bürokratik yönetim anlayışını savundukları göstermektedir.

Lider olan yönetici, örgütün amaçlarına ulaşması için gerekli tedbirleri alarak, değişen toplum yapısına örgütü hazırlaması ve yeniliklere açık olması gerekmektedir. Örgüt içerisinde, örgütsel sosyalizasyonu sağlayarak, örgütün iklimi canlı tutabilmelidir (Can, 2005: 406).

Yöneticiler, örgütün ihtiyaçlarını, örgüt üyeleriyle iletişime geçerek tespit ederek, gerekli durumlarda rehberlik ederek, örgütün amaçlarına ulaşmayı hedeflemelidir. Yöneticiler, örgütün içerisinde, yaratıcılık ve yenilik yanlısı ve örgütsel yaratıcılığı besleyen bir kültür geliştirebilmeli, yenilik yapılacak zamanı, stratejik yönü örgüt üyeleriyle birlikte belirlemelidir. Yaratıcı düşünceye inanç önce yöneticide bulunmalıdır ve bu inancı iş görenlere de aktarabilmelidir. Böylelikle kurumlar her iki elini kullanabilecek duruma gelebileceklerdir(Luecke,2008: 139). Okul yöneticilerine, öğrencilerin yaratıcılığını geliştirme ve yaratıcı düşünmeye yönelik eğitim almalarında sorumluluklar düşmektedir. Öncelikli olarak, eğitim örgütü içerisinde sağlıklı bir iletişim ortamı yaratmak, öğrencilerin eğitimlerinde, öğrenci özelliklerini de dikkate alarak, tüm okul personeliyle birlikte hedefler belirlemeliler ve yaratıcı düşünce gelişimi için uygun ortam, gerekli materyallerin sağlanmasında liderlik yapabilmelidir. Yine, okul içi iletişim kadar okul ve çevre iletişimini sağlamalı, okula yeni kaynaklar sağlamak için çabalamalıdır.

V. BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde verilerin çözümlenmesi ile elde edilen bulgulara dayanılarak ulaşılan sonuçlara, bu sonuçların birbiri içerisindeki benzerlik ve farklılıklarının ele alındığı tartışmaya, uygulamalarla ilgili konularda yapılabilecek araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Yaratıcı Drama Kursuna katılan 11 Kadın ve 15 erkek olmak üzere toplam 26 okul yöneticisi ve Kursu katılmayan, 7 Kadın ve 19 erkek olmak üzere toplam 26 okul yöneticisi ile çalışılmıştır. Toplam 52 okul yöneticisiyle yapılan uygulama sonucu elde edilen veriler ve derinlemesine araştırılmak üzere, birebir görüşmeler sonucunda ortaya çıkan sonuçlar, aynı zamanda literatür taraması analizi ayrı ayrı ele alınacaktır.

5.1. YARATICI DRAMA KURSUNA KATILAN VE KATILMAYAN OKUL YÖNETİCİLERİNİN YARATICI DÜŞÜNMEYE YÖNELİK ALGILARININ KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN OLARAK ELDE EDİLEN SONUÇLAR:

- **Yaratıcılık sizce nedir? Neden? Açıklar mısınız? Sorusuna ilişkin olarak elde edilen sonuç;** Kursu katılan okul yöneticileri, yaratıcılığı tanımlamada, birçok yaratıcılık tanımından yola çıkarak hazırlanan kodları kullanma oranı, kursu katılmayanlara oranla daha yüksek tespit edilmiştir. Kursu katılan okul yöneticileri, yaratıcılık tanımlarında, orijinallik/özgünlük, problem çözme, farklılık yaratma, yeni bir ürün ortaya koyma, hayal gücünü kullanma gibi literatürde de yer alan tanımlarda ki kavramları kullanarak yaratıcılığı tanımlamışlardır. Yaratıcı drama kursunun, okul yöneticilerinin, yaratıcılık kavramını tanımlamalarında ve kavramı algılamalarında olumlu etkisi olduğu tespit edilmiştir.

- **"Bir ürünün yaratıcı olabilmesi için en belirgin özelliği ne olmalıdır? Neden? Açıklar mısınız?" sorusuna İlişkin olarak elde edilen sonuç;** kursa katılan okul yöneticileri, yaratıcılık kavramına ilişkin literatürde yer alan yaratıcı ürün özelliklerine vurgu yapmaları kursa katılmayan okul yöneticilerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kursa katılmayan okul yöneticileri, yaratıcılığı daha çok estetik ve sanatsal açıdan değerlendirmişlerdir. Kursa katılan okul yöneticileri ise, yaratıcı ürünün özelliklerini hayatı kolaylaştıran, orijinal/özgün, yeni, kullanılabilir ve aynı zamanda estetik olarak nitelendirmişlerdir. Yaratıcı drama kursuna katılan okul yöneticilerinin yaratıcı bir ürünü değerlendirmeleri literatürde yer alan değerlendirmelere daha yakın ifadeleri kullandıkları görülmektedir.
- **"Bireyin yaratıcı olması onun yaşamına ne kazandırır? Açıklar mısınız? Sorusuna ilişkin olarak bulgulardan elde edilen sonuçlar;** Yaratıcı drama kursuna katılan okul yöneticilerinin, kursa katılmayan okul yöneticilerine nazaran, yaratıcılık ve yaratıcı düşünmenin bireye olumlu özellikler kazandıracağına ilişkin algılarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Yaratıcı drama kursuna katılan okul yöneticileri, kursa katılmayan okul müdürlerine göre yaratıcılığın geliştirilmesinin çocuğa olumlu ve yaşamının her alanında bu yetiyi kullanabileceği özellikler kazandıracağı konusunda anlamlı farkla görülmektedir. Kursa katılmayan okul yöneticileri, büyük oranda yaratıcılığın sadece güzel sanatlar alanında başarı sağlayacağını düşünmektedir. Yaratıcı drama kursu değişkenine göre, Yaratıcı drama kursu okul yöneticilerinin, yaratıcılığın kullanabileceği alanlara ilişkin olarak algılarında olumlu yönde değişiklikler yaratmaktadır. Hayatın tüm alanlarında yaratıcılığın kullanılabileceğine ilişkin olarak kurs değişkenine göre algıları değişmiştir.
- **" Yaratıcı bir bireyin özellikleri sizce nelerdir ? Açıklar mısınız ? "Sorusuna ilişkin olarak bulgulardan elde edilen sonuçlar;** Kursa katılan okul yöneticileri yaratıcı bireyin özelliklerini, yaratıcılıkla ilgili olarak literatürdeki kodları genel olarak yanıtlarında kullandıkları görülürken, kursa katılmayan okul yöneticilerinde ise bu kodları kullanma oranı daha düşük. Yaratıcı drama kursu değişkenine bağlı olarak, okul yöneticilerinin, yaratıcı bireyin özelliklerini ifade etmelerinde farklılık oluşturduğu görülmektedir. Yaratıcı bir bireyde merak, sabır, buluş yapma yeteneği, maceracılık, hayal kurabilen ve denemekten

korkmayan, olayları gözlemleyip sentezleyebilen, sentezlediği durum ve olguları net yargıları ulaştırıran özellikler bulunmalıdır. Bu bağlamda ele alındığında, yaratıcı birey, malzemelerin kullanımını değiştirme, malzemelere var olan işlevleri dışında işlev verme, var olan yöntemlerin yerine farklı yöntemler geliştirme ve kullanma, yorumlama ve analiz edebilme yetilerine sahip olan kişidir .

- **Yönetimde yaratıcılık gerekli midir? Neden? Açıklar mısınız? Sorusuna ilişkin olarak bulgulardan elde edilen sonuçlar;** Yaratıcı drama kursu değişkenine göre Kursta katılan okul yöneticileri yönetimde yaratıcılığın gerekliliği olduğunu belirtmişlerdir ve yöneticinin yaratıcılığı örgüt kültürünü oluşturmak ve yöneticinin eğitsel liderliğine katkı sağlayacağını, örgütü motive etmede yöneticiye kolaylık sağlayacağını belirtmişlerdir. Kursta katılmayan okul yöneticileri, ise genel olarak bakıldığında, yaratıcılığın güzel sanatlarda kullanılabileceğini belirtmişlerdir. Yaratıcı drama kursu değişkenine bağlı olarak, kursta katılan okul yöneticilerinin yönetimde yaratıcılığın gerekli olduğuna inandıkları ve yönetimde yararıktan faydalanılabileceğini belirttikleri görülmektedir. Yaratıcılığın, yöneticiye eğitsel olarak rehberlik etmede ve iletişimsel güç olarak kullanmada faydalı olacağını belirtmişlerdir.
- **Yaratıcı düşünmenin gelişimi için uygun ortam nasıl olmalıdır? Neden? Açıklar mısınız?** Sorusuna ilişkin olarak bulgulardan elde edilen sonuçlar; Kursta katılan okul yöneticileri, yaratıcılığın gelişimi için uygun ortamın özelliklerine ilişkin olarak literatürde yer alan bilgiler doğrultusunda yanıt vermişlerken, kursta katılmayan okul yöneticilerinin ise bu literatürde yer alan bilgiler konusunda cevap verebilme oranı daha düşük olduğu görülmektedir. Yaratıcı drama kursunun okul yöneticilerinin, yaratıcı bireylerin eğitiminde gerekli koşulların oluşturması için uygun ortam oluşturulmasına dönük algılarında farklılık oluşturduğu görülmüştür.
- **Herkes yaratıcı mıdır? Neden? Açıklar mısınız?** sorusuna ilişkin olarak bulgulardan elde edilen sonuçlar; Kursta katılan okul yöneticileri, herkesin yaratıcı olabileceğini, yaratıcılığın ortaya çıkarılması ve eğitimle geliştirilmesi gerektiğini belirtirken, kursta katılmayan okul yöneticileri ise yaratıcılığın herkeste bulunmayacağını ancak eğitimle oluşacağını belirtmişlerdir. Yaratıcı drama kursunun, kursta katılan okul yöneticilerinin her bireyde yaratıcılık yetisinin bulunduğu sadece ortaya çıkarılması gerektiği

algısında, kursa katılmayan yöneticilere oranla farklılık oluşturulduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

- **Yaratıcılık en çok hangi alanda işe yarar? Neden? Açıklar mısınız?** Sorusuna ilişkin olarak bulgulardan elde edilen sonuçlar; Kursa katılan okul yöneticileri, yaratıcılığın hayatın her alanında işe yaracağını belirtirken, kursa katılmayan okul yöneticileri ise yaratıcılığın genel olarak güzel sanatlar alanında işe yarayacağını belirtmişlerdir. Yaratıcı drama kursu, kursa katılan yöneticilerinin, yaratıcılığın hayatın her alanında bireye yarar sağlayacağı konusundaki algılarında olumlu yönde katkı sağladığı görülmüştür.
- **Okulda öğrencilerin yaratıcılık gelişiminde temel görev kime aittir? Neden? Açıklar mısınız?** Sorusuna ilişkin olarak bulgulardan elde edilen sonuçlar; Kursa katılan okul yöneticileri öğrencilerin yaratıcılık gelişiminde kendilerini sorumlu olarak görürken, okulun ve tüm iç ve dış öğelerinin de bu sorumlu olduğunu belirtmişlerdir. Kursa katılmayan okul yöneticileri ise, genel olarak yaratıcılık gelişiminde öğrenciyi sorumlu olarak görmektedirler ve kendilerini, öğrencilerin yaratıcılığın gelişiminden sorumlu olarak görmemektedirler. Yaratıcı drama kursu, kursa katılan okul yöneticilerinin, öğrencilerin yaratıcılığını geliştirmede sorumluluk duymaları konusunda katkı sağlamıştır.
- **Okul yöneticisinin öğrencilerin yaratıcılığının gelişiminde sorumluluğu var mıdır? Varsa bu alanlar nelerdir? Açıklar mısınız?** Sorusuna ilişkin olarak bulgulardan elde edilen sonuçlar; Yaratıcı drama kursuna katılan okul yöneticileri yaratıcılığın gelişimde kendini sorumlu olarak görmüşler ve yaratıcı düşünmenin, yöneticiye eğitsel liderlik konusunda fayda sağlayacağını, örgütte bağlılık ve kültürü oluşturmada katkı sağlayacağını belirtmişlerdir. Kursa katılmayan okul yöneticileri ise, genel olarak öğrencilerin yaratıcılık gelişiminde kendilerini sorumlu görmemekle beraber bu sorumluluğu aileye, öğrenciye ya da öğretmene yüklemektedirler. Yaratıcı drama kursu, okul yöneticilerin, okullarda yaratıcılık eğitiminin önemine ve bu eğitimden kendilerini sorumlu olarak görmeleri konusunda ki algılarında farklılık yaratmayı sağlamıştır.

Sonuç olarak; bu araştırmada “Yaratıcı drama kursunun, okul yöneticilerinin yaratıcı düşünceye ve yaratıcılığa yönelik algılarında farklılıklar oluşturmuş olduğu görülmüştür. Günümüz eğitim örgütlerinin, teknolojik, sosyal ve bilimsel değişimlere ayak uydurmasında, anahtar role sahip olan okul yöneticilerinin, eğitim örgütlerini geliştirmeye yönelik yapacakları çalışmalarında yaratıcılığa önem vermeleri, ülkemiz eğitim sisteminde ki ezberci eğitim yapısının kırılmasını sağlayacaktır. Bunun yanı sıra, eğitim örgütlerinin işleyişinde de kolaylık sağlayacağı, eğitim örgütlerinde, örgütsel kültürün ve örgütsel bağlılığın arttırılmasında olumlu etkileri olacaktır. Nitel uygulamada çalışma grubundan elde edilen bulgularda, kursa katılmayan okul yöneticilerinde ise yaratıcı düşünce ve yaratıcılıkla ilgili kavram yanılgıları tespit edilmiş ve yaratıcı düşüncenin önemi konusunda ki farkındalıklarının düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. ÖNERİLER

Araştırma sonuçlara dayalı olarak, uygulamaya ve yeni araştırmalara öneriler şunlardır;

Okullarımızda, okul yöneticilerinin yaratıcı düşünmeye inanıyor olmaları, yöneticilerin okullarda yeni düzenlemelere yapmalarına katkıda bulunacaktır.

Okullarda yaratıcı drama eğitimin, zorunlu ders olarak eğitim programlarında yer alması öğrencilerin yaratıcılık gelişimini destekleyeceği gibi ezberci eğitim anlayışının kırılıp yerini yaparak - yaşayarak, deneme - yanılma yoluyla etkin öğrenme yoluna gidilmesini sağlayacaktır. Yaratıcı drama programı hazırlanarak, etkinlik ve uygulamalarda ülke genelinde bütünlük sağlanabilir.

Ülkemiz genelinde yeni yapılan okulların projelerinde ve var olan okullarda ise yeniden yapılandırmaya gidilerek, yaratıcı drama sınıflarının oluşturulması, öğrencilerin yaratıcılık gelişiminde olumlu yönde rol oynayacaktır.

Okullarımızda, yaratıcılık eğitimine ilişkin yeni düzenlemelere gidilebileceği gibi, okullarda yaratıcı drama eğitimin ders olarak koyulması, yaratıcı drama

konusunda öğretmenlerin branşlaşması öğrencilerin yaratıcılık gelişimini destekleyecektir.

Üniversitelerin eğitim fakülteleri ve diğer tüm fakültelerinde yaratıcı drama dersinin zorunlu hale getirilmesi, tüm öğrencilerin iş hayatında (Hukuk, Mühendislik, Tıp, Eğitim alanları vb.) iletişim kurma problem çözme vb. becerilerini geliştirmelerini sağlayacaktır.

Okullarımızda Yaratıcı drama derslerinde kullanılmak üzere, ders araç ve gereçlerinin oluşturulması, konunun uzmanlarınca ülke genelinde eğitim de birliği sağlayacak şekilde Yaratıcı drama ders kitabının hazırlanması, yaratıcı bireyler yetiştirmede önemli katkı sağlayacaktır.

Okul yöneticilerine yönelik, M.E.B Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığınca, merkezi ve mahalli hizmet içi eğitim çalışmalarında, Yaratıcı Drama kurslarının açılması ve kursların tüm yöneticilere zorunlu olarak katılmalarının sağlanması, eğitim sistemimizin amaçlarını gerçekleştirmede ve yöneticilerin, yönetim becerilerine katkı sağlayacaktır.

Okul yöneticilerinin görevlendirilmesinde ve atamalarında önemli yer tutan liyakat konusunda, yönetici adaylarının değerlendirilmesinde, yaratıcı birey özelliklerinin de aranması ve bu konuda düzenlemelere gidilmesi, eğitim örgütlerine ve çıktılara (öğrencilere) fayda sağlayacaktır.

Ülkemizde uygulanan aile eğitim programlarıyla ailelerinde çocuklarının, yaratıcılık ve yaratıcı düşünceye yönelik farkındalıklarının artırılması sağlanabilir.

Okul yöneticilerinin, öğrencilerin yaratıcılık gelişiminde sorumluluk duyma yada duymama nedenleri kapsamlı olarak araştırabilir.

Yine, araştırma sonuçlarına dayalı olarak, eğitim yönetiminde, yöneticinin başarılı olmasında yaratıcı düşünme becerisine sahip olmanın önemi ve yaratıcılığı kullanma düzeyleri ilişkin çalışmalar yapılabilir.

EKLER:**YARATICI DRAMA KURS PLANI**

OKUL YÖNETİCİLERİNE YÖNELİK YARATICI DRAMA KURS PLANI			
SIRA	İŞLENECEK KONULAR	İÇERİK	SÜRE
1.Gün	Drama İle İlgili Temel Kavramlar-Drama Türleri-Drama Çalışmalarında Kullanılan Teknikler-Drama Çalışmalarında Aşamalar	Drama ve Yaratıcılık kavramları, Yaratıcı Düşünce İle İlgili Temel Kavramlar , Yaratıcı Drama Çalışmalarında Aşamalar, Çalışma Ortamı, Yaratıcılığın breye sağladığı yararlar, Drama Türleri: 1-Psiko-drama 2-Eğitici Drama 3-Yaratıcı Drama Drama Çalışmalarında Aşamalar 1-Isınma Çalışmaları 2-Oyun Zamanı (Canlandırma) 3-Dinlendirici Çalışmalar	3 Saat
2.Gün	Tanışma Oyunları	Katılımcılarla tanışma ve drama yoluyla tanışmaya yönelik çalışma örneklerinin uygulanması"Lakap Çalışması, Örumcek Ağı ve Ağa /Hanım ağa" Adlı Tanışma Oyunlarının Oynanması, Ardından grup içi kaynaşmayı sağlamak amacıyla 'Sonra Ne Oldu?',Vites,Gökyüzünde yükselen balonlar adlı oyunlar oynanır.	3 Saat
3.Gün	Doğaçlama Çalışmaları	Taklit Yürüyüşleri-Farklı Hareket Biçimleri-rüzgâr ve ağaç Olduğundan farklı kullan oyunu	3 Saat
4.Gün	Kendilik Değeriyle İlgili Çalışmalar	'Arkadaşının Reklamı Yap -Kendi Reklamını, Kendin Yap- Birde benden dinleyin "Adlı Çalışmaların Yapılması	3 Saat
5.Gün	Proje Yürütme (İşbirliği)-Güven Çalışması	Slogan Yarışması- Hikâyemi Sen Tamamla-Bir Şarkı bir öykü Hacıyatmaz-Kör Gezdirmе(Bana Göz Kulak) Ol vb. Oyunların Oynanması.	3 Saat
6.Gün	Yönlendirme ve Yönelme Çalışmaları-Takım/Koordinasyon Çalışmaları	"Sesimden Bul- Lider değışir- Su Damlası Vb." Adlı Çalışmaların Yapılması	3 Saat
7.Gün	Problem Çözme Çalışmaları	"Dans et ve Sarıl,Üç Kelime Bir Öykü,Ses Dinleme" Çalışmaların Yapılması	3 Saat
8.Gün	Ritim ve Dans Çalışmaları	"Ayağını Yerden Kes,Gazete Dansı, Hayali Rafting" çalışmaları yapılır.	3 Saat
9.Gün	Özgün Ürünler Oluşturmaya / Rol Canlandırmaya Yönelik Çalışmalar	'Değişik selamlaşma çalışması-Atık Malzemelerden Orijinal ürünler oluşturma, Atık kağıtlardan Maske Yapımı Çalışması -Maskelerle Rol Oynama-Rol Değişirme Çalışmaları"çalışmaları yapılır.	3 Saat
10.Gün	Değerlendirme	Kursun Genel Değerlendirmesi ve Görüşme Sorularının Katılımcılar Tarafından Cevaplandırılması	3 Saat
Toplam:			30 Saat

YARATICI DRAMA KURSU GÜNLÜK PLANLARI

I. GÜN DERS PLÂNI

Amaç: Başkalarıyla olumlu ilişkiler kurabilme.

Kazanımlar:

- 1- Diğer katılımcılarla iletişime geçer.
- 2- Diğer katılımcılarla olumlu ilişkiler kurar.
- 3- Grupla beraber hareket eder.

Amaç: Yaratıcılık ile ilgili temel kavramları tanıyabilme.

Kazanımlar:

- 1- Yaratıcılığı tanımlar.
- 2- Yaratıcı düşüncenin önemini bilir.
- 3- Yaratıcı bireyin özelliklerini sayar.
- 4- Yaratıcı düşünebilmenin bireye sağladığı katkıları bilir.

Amaç: Drama ile ilgili temel kavramları tanıyabilme.

Kazanımlar:

- 1- Dramayı tanımlar.
- 2- Yaratıcı drama, Eğitici drama ve Psikodramayı tanımlar.
- 3- Yaratıcı dramanın aşamalarını bilir.
- 4- Yaratıcı dramanın bireye sağladığı katkıları bilir.

Araçlar: Projeksiyon cihazı.

Süre: 120dk.

Drama Liderinin kendini katılımcıları kapıda karşılayarak selamlaşması, ardından liderin kendini tanıtması ve katılımcılardan kendilerini tanıtmaları istenir. Projeksiyondan Yaratıcı Drama ile ilgili kavramsal bilgilerin yer aldığı slayt izletilir. Karşılıklı olarak arar ara fikir alışverişi yapılır.

2. GÜN DERS PLÂNI

Amaç: Başkalarıyla olumlu ilişkiler kurabilme..

Kazanımlar:

- 1- Diğer katılımcılarla iletişime geçer.
- 2- Grup içinde duygu ve düşüncelerini ifade eder.
- 3- Grupla karar almaya katılır.

Amaç: Hayal kurabilme.

Kazanımlar:

- 1- Verilen başlangıç noktalarını kullanarak hayal kurar.
- 2- Verilen başlangıç noktalarını kullanarak hareket eder.
- 3- Verilen nesnelere hayalgücünü kullanarak farklı amaçlarla kullanır.

Amaç: Duygularını fark edebilme.

Kazanımlar:

- 1- Duygularını müzik, dans, drama vb. yollarla ifade eder.
- 2- Ritim tutar.
- 3- Başkalarına duygularını ifade eder.
- 4- Başkalarıyla duygularını paylaşır.

Süre:120dk.

Araçlar: Yer Minderi

Katılımcılarla selamlaşarak çalışmalara başlanır. Katılımcıların, drama yoluyla tanışma ve kaynaşmalarına yönelik çalışma örneklerinin uygulanması geçilir. Lakap Çalışması, Örümcek Ağı ve Ağa /Hanım ağa" adlı Tanışma Oyunlarının Oynanır.

İsındırıcı Oyun: Lider, katılımcılara serbestçe salonda gelişigüzel ayakta durmalarını ister ve Vites değiştirme oyunu adlı bir oyun oynayacaklarını belirtir. Liderin vereceği komutlara uygun olarak salonda dolaşmalarını ister. Komutlar, 1.vites denildiğinde en yavaş halde yürümeyi, 2.vites de biraz daha hızlı, 3.vites denildiğinde daha da hızlı olarak yürüyüş

hızlarını arttırmalarını, 4.vites de daha çok hızlanmaları ve 5.viteste ise koşmadan en fazla hızda yürümelerini ve yürürken birbirlerine çarpmadan yürümeleri istenir. Çarpışan katılımcılar oyun dışı kalırlar. Isınma çalışmasından sonra canlandırmaya geçilir.

Canlandırma: "Sonra Ne Oldu?" adlı oyunun canlandırılması; Lider, gruptaki katılımcılara, ikişer ikişer gruplar ve her gruba, farklı başlama noktaları tanımlar.

-Kapıya gelen bir dilenci ve evde yaşayan biri-Satılık bir ev-satıcı ve alıcı

-Kapı aralığına bırakılan bir köpek yavrusu ve çocuk-Balık avlayan biri ve balık

-Bozuk parası olmayan yolcu ve muavin-Arı ve papatya-At ve binicisi

-Yemek yiyen adam ve ekmek- Boğulan biri ve kumsalda güneşlenen adam

-Evden kaçan çocuk ve yaşlı adam -Banka veznesi önünde bekleyen kadın ve görevli vb.

başlangıç noktaları verilir. Lider, rolleri gruplara dağıtır ve "Sonra ne oldu? Bu olay nasıl

gelişti ve sonuçlandı? Rol oynayarak gösterin ."der. Her grup kendi arasında oyunu nasıl

geliştireceğini konuşarak kararlaştırır. Öğretmen grupları dolaşarak, olayı nasıl geliştirmeye

çalıştıklarını izler. Gerekirse, yön verir. Daha sonra her ikili, diğer arkadaşlarının önünde

kendilerine verilen başlama noktalarını nasıl geliştirdiklerini gösterirler.

Dinlenme Zamanı: "Gökyüzüne Yükselen Balonlar"

Öğretmen, Katılımcılara şu yönergeyi verir:

"Şimdi herkes oturduğu yerde içi boş bir balon gibi büzüşün, küçücük olsun...

Ben sizi yavaş yavaş şişiriyorum...

Fisss, fissss, fissssss. Fısssssss.iyice şiştiniz.

Hafiflediniz ve göğe doğru yükseldiniz. Gözlerinizi kapatın... Bulutların arasında göğe doğru yükseliyorsunuz.

Aşağıya bakın...

Ovaları, evleri, dağları görün...

Daha da yükseldiniz.

Gökyüzünün maviliği içinde, yukarı doğru yükselmeye devam ediyorsunuz.

Şimdi herkes, göğe yükselince neler gördüğünü ve başına neler geldiğini düşünecek ve gruba anlatacak.

Değerlendirme: Çalışmaların sonunda katılımcılardan, oynanan oyunlarla ilgili olarak duygu ve düşünceleri öğrenilmek amacıyla sohbet edilir.

3. GÜN DERS PLÂNI

Amaç: Başkalarıyla olumlu ilişkiler kurabilme.

Kazanımlar:

- 1- Diğer katılımcılarla iletişime geçer.
- 2- Diğer katılımcılarla olumlu ilişkiler kurar.
- 3- Grupla beraber hareket eder.

Amaç: Hayal kurabilme.

Kazanımlar:

- 1- Verilen başlangıç noktalarını kullanarak hayal kurar.
- 2- Verilen başlangıç noktalarını kullanarak hareket eder.
- 3- Verilen nesnelere hayal gücünü kullanarak farklı amaçlarla kullanır.

Süre: 120dk.

Isınma Çalışması: Lider, katılımcılara serbestçe salonda dolaşmalarını ister. Onlara ilk olarak bir masada oturur gibi öykünmelerini ve çatal bıçakla (yada kaşıkla) yemek yiyormuş gibi öykünmelerini söyler. Ancak yemek yeme rolü oynarlarken katılımcılara nasıl yemek yiyecekleri konusunda yön verir. Örneğin;”yavaş yavaş”, sonra “çok dikkatle ve lezzetli bir yemeğin tadını çıkararak” daha sonra işe geç kalmamak için çok hızlı gibi yönergelerle yön verir. Daha sonra eylemi değiştirir. Başlangıç noktası eylemler ; giyinme,saç tarama,yüz yıkama,diş fırçalama,dondurma yeme vb. Bu eylemleri yerine getirmek için farklı tarzlar sunulmuştur; hızlı hızlı, düşünceli bir şekilde,sinirli,gürültülü bir şekilde,uykulu bir şekilde, yavaşça, dikkatle ve tadını çıkararak vb.

Canlandırma: Farklı amaçla kullanma oyunu oynanır. Katılımcılar, daire şeklinde otururlar ve Lider ortaya değişik nesnelere koyar ve oyunculara önce birer nesne vererek bunları kendi kullanım alanları dışında bir yerde kullanarak rol yapmalarını ister. Daha sonra iki nesne verilir. Verilen nesnelere farklı kullanarak rol yapar ve grup olarak yapılan roller üzerine konuşulur.

Dinlenme Zamanı: "Rüzgar ve ağaç" adlı dinlenme çalışması yapılır. Her katılımcının gözlerini kapatarak, fondaki rüzgâr sesini dinleyerek kendilerini bir ağaç olarak görmeleri ve

rüzgârda kaldıklarını hayal etmeleri istenir. çalışma sonunda hangi ağaç olmayı seçtikleri ve nedeni hakkında sohbet edilir.

Değerlendirme: Farklı hareket çalışmalarında en zor hangi durumun çalışılmasının zor geldiği hakkında sorular verilir. Ardından en çok hangi hareketin hoşlarına gittiği sorularak değerlendirmelerde bulunur.

4. GÜN DERS PLÂNI

Amaç: Başkalarına kendini ifade edebilir.

Kazanımlar:

- 1- Diğer katılımcılarla iletişime geçer.
- 2- Diğer katılımcılarla olumlu ilişkiler kurar.
- 3- Grupla beraber hareket eder.

Amaç: Hayal kurabilme.

Kazanımlar:

- 1- Verilen başlangıç noktalarını kullanarak hayal kurar.
- 2- Verilen başlangıç noktalarını kullanarak hareket eder.
- 3- Verilen nesnelere hayal gücünü kullanarak farklı amaçlarla kullanır.

Amaç: Estetik özellikler taşıyan ürünler oluşturabilme.

Kazanımlar:

- 1-Estetik bedensel hareketlerle yürür/ dans eder.
- 2-Sunularında hayali/ gerçek nesnelere kullanır.
- 3- Farklı özellikte nesne/sözcük vb. kullanarak farklı bir estetik ürün oluşturur.
- 4- Müziğe ve ritme uygun hareket eder.

Süre: 120dk.

Isınma Çalışması: Farklı Hareket Biçimleri, Liderin vereceği komutlarla yapılır.

- Kızgın kumlarda çıplak ayakla yürüme,
- Dikenli tarlada çıplak ayakla yürüme,
- Buzlu zeminde yürüme,
- Taşlı yolda yürüme vb.

Canlandırma: "Kendi Reklamını kendin yap" adlı çalışma uygulanır. Katılımcılar daire şeklinde yer otururlar ve içlerinden biri seçilerek, bir sandalyeye grubun karşısına oturması istenir. Seçilen katılımcıdan, kendine ait özellikleri anlatması istenir ve katılımcılar ortak noktaları olan özellikleri paylaşımda bulunarak belirtirler."Arkadaşının Reklamı Yap "adlı çalışmasına geçilerek. Katılımcılar yine daire şeklinde yer otururlar ve içlerinden iki kişi seçilerek, biri sandalyede grubun karşısına oturur. Ve diğeri ayakta durur ve arkadaşının olumlu özelliklerini söylemesi istenir. Daha sonra diğerkatılımcılardan herbiri sandalyede oturan arkadaşlarının olumlu özellikleri bir kelime ile söylerler. "Yakışıklı, nazik, sıcakkanlı vb." (Önder,2000).

Dinlenme Zamanı: "Birde benden dinleyin" adlı drama çalışması yapılarak, herkesin bildiği kırmızı başlıklı kız hikâyesi kurdun gözünden anlatılır(Önder,2000).

Değerlendirme: Reklam çalışmalarında, kendini anlatırken ve hakkında arkadaşlarının olumlu şeyler söylemesi durumunda neler hissettikleri sorulur.Ortak noktaları olan arkadaşlarının olduğunu görmenin onlara neler hissettirdiği sorulur?"Birde benden dinleyin" adlı çalışmada, empati duyma ve farklı bakış açılarıyla olayları değerlendirmeler yapılır.

5. GÜN DERS PLÂNI

Amaç: Başkalarına kendini ifade edebilir.

Kazanımlar:

- 1- Diğerkatılımcılarla iletişime geçer.
- 2- Diğerkatılımcılarla olumlu ilişkiler kurar.
- 3- Grupla beraber hareket eder.

Amaç: Duygularını fark edebilme.

Kazanımlar:

- 1- Duygularını müzik, dans, drama vb. yollarla ifade eder.
- 2- Ritim tutar.

Amaç: Başkalarının duygularını fark edebilme.

Kazanımlar:

- 1-Başkalarının duygularını ifade eder.

2-Başkalarının duygularını paylaşır.

Amaç: Başkalarıyla ilişkilerini yönetebilme.

Kazanımlar:

- 1- Gerektiğinde lideri izler.
- 2- Gerektiğinde liderlik yapar.
- 3- Eşgüdümlü çalışır.
- 4- Gerekli durumlarda grup arkadaşlarını motive eder.
- 5- Empati kurar.
- 6- Takım duygusuyla hareket eder.

Amaç: Estetik özellikler taşıyan ürünler oluşturabilme.

Kazanımlar:

- 1-Estetik bedensel hareketlerle yürür/ dans eder.
- 2-Sunularında hayali/ gerçek nesnelere kullanır.
- 3- Farklı özellikte nesne/sözcük vb. kullanarak farklı bir estetik ürün oluşturur.
- 4- Müziğe ve ritme uygun hareket eder.

Amaç: Hayal kurabilme.

Kazanımlar:

- 1- Verilen başlangıç noktalarını kullanarak hayal kurar.
- 2- Verilen başlangıç noktalarını kullanarak hareket eder.
- 3- Verilen nesnelere hayal gücünü kullanarak farklı amaçlarla kullanır.

Amaç: Problem çözebilme.

Kazanımlar:

- 1- Problemi fark eder ve çözüm yolları arar.
- 2- Problemi farklı yönleriyle değerlendirir.

Araçlar: Eşarp, kağıt ve kalem.

Süre: 120dk.

Isınma Çalışması: "Kör Gezdirmeye" adlı güven çalışması, katılımcıların ikişer eşleşerek birinin görme engelli birini canlandırması ve gözleri kapalı olarak eşinin komutlarına uygun olarak dolaşması istenir. Daha sonra ise roller değiştirilir(Önder,2000).

Canlandırma: "Slogan" adlı oyun oynanır. Lider, daha önceden hazırladığı, birbiriyle bağlantısı olmayan kelimeleri bir keseye koyar ve Katılımcıları 3 gruba ayrılmasını ister ve her gruba kesenin içinden, üç kelime seçmeleri istenir ve her grup üç kelimenin yanında bir ürün adı verilir. Örnek; Kuytu-demir-huysuz kelimelerinden, şemsiye ürününü tanıtmaları istenir. Önce bir slogan oluştururlar ve her grup sloganını söyler fakat tanıtacağı ürünün adını vermez ve sloganını reklam filmi gibi kurgular ve oynarlar, diğerleri ürünün ne olduğunu tahmin ederler. "Öykümü Sen Tamamla" adlı oyuna geçer.Lider, kendi oluşturduğu öykü girişini söyler, " Ayşe, çıplak ayaklarıyla pencereden sarkarak, gizlice evden ayrıldı....." diyerek, öyküye sırayla katılımcılardan birer cümleyle devam etmeleri fakat öykünün giriş gelişme ve sonuç kısmı olarak son katılımcıya kadar sonuca bağlamaları istenir. Öykü tamamlanınca katılımcılardan öyküyü hemen canlandırmaları istenir. "Bir Şarkı bir öykü" adlı oyunda ise katılımcılar, 3 gruba ayrılır. Katılımcılara, nostaljik Türkçe pop müzik dinletilir, her gruba farklı şarkı verilir. Ve her grup şarkısından yola çıkarak bir canlandırma yaparlar.

Dinlenme Zamanı: "Yüz haritası" adlı oyun oynanır. Katılımcılar, ikişerli gruplanır ve birbirlerinin yüzlerine dikkatle bakmaları istenir ve biraz süre verilir. Daha sonra, gözleri kapatılarak, arkadaşının yüzündeki ayrıntıları gözleri kapalı sesli olarak söylemeleri istenir. Bakmanın görmek anlamına gelmediğine vurgu yapılır.

Değerlendirme: Kör gezdirme adlı çalışmada, görmeden başka birine güvenerek yürürken neler hissettikleri, roller değiştiğinde neler hissettikleri, karşılıklı güvenin önemi ile ilgili değerlendirmeler yapılır. Hangi rolde kendilerini daha rahat hissettikleri sorulur. Canlandırma ölümünde ise beraber çalışmanın önemiyle ilgili, proje oluşturma ve işbirliğinin önemi ile ilgili olarak grup sohbeti yapılır.

6. GÜN DERS PLÂNI

Amaç: Başkalarına kendini ifade edebilir.

Kazanımlar:

1- Diğer katılımcılarla iletişime geçer.

2- Diğer katılımcılarla olumlu ilişkiler kurar.

3- Grupla beraber hareket eder.

Amaç: Duygularını fark edebilme.

Kazanımlar:

1- Duygularını müzik, dans, drama vb. yollarla ifade eder.

2- Ritim tutar.

Amaç: Başkalarının duygularını fark edebilme.

Kazanımlar:

1-Başkalarının duygularını ifade eder.

2-Başkalarının duygularını paylaşır.

Amaç: Başkalarıyla ilişkilerini yönetebilme.

Kazanımlar:

1- Gerektiğinde lideri izler.

2- Gerektiğinde liderlik yapar.

3- Eşgüdümlü çalışır.

4- Gerekli durumlarda grup arkadaşlarını motive eder.

5- Empati kurar.

6- Takım duygusuyla hareket eder.

Amaç: Estetik özellikler taşıyan ürünler oluşturabilme.

Kazanımlar:

1-Estetik bedensel hareketlerle yürür/ dans eder.

2-Sunularında hayali/ gerçek nesnelere kullanır.

3- Farklı özellikte nesne/sözcük vb. kullanarak farklı bir estetik ürün oluşturur.

4- Müziğe ve ritme uygun hareket eder.

Amaç: Hayal kurabilme.

Kazanımlar:

1- Verilen başlangıç noktalarını kullanarak hayal kurar.

2- Verilen başlangıç noktalarını kullanarak hareket eder.

3- Verilen nesnelere hayal gücünü kullanarak farklı amaçlarla kullanır.

Amaç: Problem çözebilme.

Kazanımlar:

- 1- Problemi fark eder ve çözüm yolları arar.
- 2- Problemi farklı yönleriyle değerlendirir.

Süre: 120dk.

Isınma Çalışması: "Sesimden Bul" adlı güven çalışması için, katılımcılardan yan yana dizilmeleri istenir ve diğerleri duymayacak şekilde her bir katılımcının kulağına bir hayvan ismi verilir. Verilen hayvan isimleri her iki kişiye aynı hayvanın ismi verilir, fakat aynı hayvan ismi kimlere geldiğini katılımcılardan gizlenir. Ortamda ışıklar azaltılır ve katılımcılardan gözlerini kapatmaları istenir, gözleri kapalıyken lider tek tek kollarına girerek aynı hayvan ismini alan katılımcılar birbirinden uzak olacak şekilde salonun değişik yerlerine yerleştirilir. Ve Katılımcılardan, gözleri kapalı olarak salonda aldıkları hayvanın sesini çıkararak dolaşması istenir ve ilk eşini bulan ikili oyunu kazanır.

Canlandırma: "Lider Değişir" adlı oyun oynanır. Drama Lideri, katılımcılardan 3 erli arka arkaya sıra olmalarını istenir. Aralarından, bir lider seçilir ve liderden basit hareketler yapmasını ister ve liderin yaptığı hareketi katılımcılardan tekrar etmeleri istenir. Daha sonra katılımcılardan, üçgen bir şekil oluşturacak şekilde sıra olmaları istenir ve yeniden yeni bir lider seçilerek katılımcılardan yeni liderin hareketlerini tekrar etmeleri istenir. Ve son olarak katılımcılardan yarım ay şeklinde durmaları istenir, yeni lider seçilerek liderin yapacağı hareketleri yine tekrar etmeleri istenir.

Dinlenme Zamanı: "Su Damlası" Lider, katılımcılardan yere uzanmalarını ve 1'den 5'e kadar sayacağını 5 dediğinde gözlerini kapatmalarını söyler. Ardından söyleyeceği komutları hayal etmelerini ister, komutlar şöyledir; " Bir su damlasısınız, hava sıcak ve güneş sizin üstünüze vuruyor...yavaş yavaş buharlaşıp hafifliyorsunuz,,, ve havaya doğru yükseliyorsunuz ve bir buluta dönüşüyorsunuz.. Şimdi rüzgâr gelip sizi hareket ettiriyor ve gökyüzünde diğer bulutlarla birleşip dolaşıyorsunuz... birden hava soğuyor..... Ürperiyorsunuz ve minik kar taneleri olarak aşağıya düşüyorsunuz hafif hafif ve herkes düşüyorsunuz herkes nasıl bir yere düşmek istiyorsa orayı hayal etsin? Drama Lideri,1'den 5'e kadar sayacağını ve Drama Lideri, beş dediğinde gözlerini açmasını isteyerek, çalışmayı sonlandırır.

Değerlendirme: "Sesimden bul" adlı çalışmada gözleri kapalı olarak hareket ederken neler hissetlikleri sorularak değerlendirmelerde bulunur? Görme duyusunu kullanmadan (eksikliklerin olduğu bir ortamda farklı çözüm yolu bulma) işitme ve dokunma duyularını kullanarak, eşini aramada farklı duyularının ön plana çıkıp çıkmadığı hakkında konuşulur. "Lider değişir"adlı canlandırmada, Hangi şekilde durduklarında lideri rahat görebildikleri ve hareketleri daha kolay görerek tekrarı yapabildiklerine ilişkin sorular sorulur. Yöneticinin herkesin görebileceği bir alanda yer almasının önemi hakkında değerlendirmeler yapılır. Katılımcılara "Su damlası" adlı çalışmada, su damlası olup gökyüzüne yükseldiklerinde, gökyüzünde dolaşıp diğer bulutlarla birleştiklerinde beraber nasıl hareket ettikleri ve daha sonra nasıl yere düştükleri ve nasıl bir yeri hayal ettikleri hakkında konuşularak değerlendirmeler yapılır.

7. GÜN DERS PLÂNI

Amaç: Başkalarına kendini ifade edebilir.

Kazanımlar:

- 1- Diğer katılımcılarla iletişime geçer.
- 2- Diğer katılımcılarla olumlu ilişkiler kurar.
- 3- Grupla beraber hareket eder.

Amaç: Duygularını fark edebilme.

Kazanımlar:

- 1- Duygularını müzik, dans, drama vb. yollarla ifade eder.
- 2- Ritim tutar.

Amaç: Başkalarının duygularını fark edebilme.

Kazanımlar:

- 1-Başkalarının duygularını ifade eder.
- 2-Başkalarının duygularını paylaşır.

Amaç: Başkalarıyla ilişkilerini yönetebilme.

Kazanımlar:

- 1- Gerektiğinde lideri izler.

- 2- Gerektiğinde liderlik yapar.
- 3- Eşgüdümlü çalışır.
- 4- Gerekli durumlarda grup arkadaşlarını motive eder.
- 5- Empati kurar.
- 6- Takım duygusuyla hareket eder.

Amaç: Estetik özellikler taşıyan ürünler oluşturabilme.

Kazanımlar:

- 1-Estetik bedensel hareketlerle yürür/ dans eder.
- 2-Sunularında hayali/ gerçek nesnelere kullanır.
- 3- Farklı özellikte nesne/sözcük vb. kullanarak farklı bir estetik ürün oluşturur.
- 4- Müziğe ve ritme uygun hareket eder.

Amaç: Hayal kurabilme.

Kazanımlar:

- 1- Verilen başlangıç noktalarını kullanarak hayal kurar.
- 2- Verilen başlangıç noktalarını kullanarak hareket eder.
- 3- Verilen nesnelere hayalgücünü kullanarak farklı amaçlarla kullanır.

Amaç: Problem çözebilme.

Kazanımlar:

- 1- Problemi fark eder ve çözüm yolları arar.
- 2- Problemi farklı yönleriyle değerlendirir.

Araçlar: Kağıt, kalem, Cd çalar.

Süre: 120dk.

Isınma Çalışması: "Dans et ve sarıl" adlı oyun oynanır. Drama Lideri, katılımcılardan ayakta gelişigüzel durmalarını ve müzik eşliğinde farklı yerleri dolaşarak dans etmeleri istenir ve müzik durduğunda Drama Liderinin söyleyeceği sayı kadar katılımcının birbiriyle sarılmaları gerektiği istenir, söylenen sayı 4 ise; 4 kişi olarak sarılmaları gerektiği, fazla kişinin engellenmesi istenir. Verilen komuta uygun olarak sarılmayanlar oyun dışı kalacağı belirtilir ve verilen rakamdan az ya da çok sarılan gruplar oyun dışında kalırlar.

Canlandırma: "Üç Kelime, Bir Öykü" adlı canlandırma yazım çalışmasında ise katılımcılar gruplara ayrılarak, her bir gruba gelişigüzel birbiriyle bağlantısı olmayan üç kelime verilir. Verilen kelimelerden bir öykü oluşturmaları istenerek, kelimelerin öykü de geçmesi istenir. Daha sonra bu öyküler tüm gruplardan tarafından diğerlerini okunur ve katılımcılara gruplardaki kişilerin diğer gruplardaki kişilerle yer değiştirmesi istenir ve oluşturulan öyküleri canlandırmaları sağlanır. Başkalarının oluşturulmuş bir proje ya da çalışmayı devam ettirmeye, yeni ve farklı durumlara adaptasyon sağlamaya yönelik çalışmalarda neler hissettikleri ve nasıl adapte oldukları hakkında değerlendirmeler yapılır.

Dinlenme Zamanı: "Ses Dinleme" çalışma için Drama Lideri, tüm katılımcılardan en rahat edebilecekleri şekilde yer uzanmaları ve gözlerini kapatmaları isteyerek, binanın içinden ve dışından gelen tüm sesleri dinlemelerini ister. Daha sonra gözlerini açmaları ve neler duyduklarına ilişkin olarak, görüşleri alınır(Gönen,2002).

Değerlendirme:

"Dans et ve sarıl" adlı çalışmada, katılımcıların sarılmada fazla kişi olduklarında neler hissettikleri? Grup dışı kaldıklarında ki, duygularının neler olduğuna ilişkin değerlendirmeler yapılır. "Üç Kelime, bir öykü" adlı canlandırma çalışmasında, grup içi iletişim ve beyin fırtınası yapmanın gruptaki önemi hakkında değerlendirmeler yapılır. Öyküleri başkalarının hazırlayıp birden o öyküyü canlandıran kişi olduklarında neler hissettikleri ve adaptasyon süreci hakkında konuşulur. Ses dinleme çalışmasında ilk duydukları seslerin neler olduğunu, daha sonra hangi seslerin duyulduğu sorulur. Üst seslerin neler olduğu, alt seslerin neler olduğu sorulur, binanın içinden gelen seslerin ardından bina dışından gelen ne sesleri duydukları sorulur. Ayrıntıların aslında bir bütünü oluşturduğuna ilişkin olarak değerlendirmeler yapılır.

8. GÜN DERS PLÂNI

Amaç: Başkalarına kendini ifade edebilir.

Kazanımlar:

- 1- Diğer katılımcılarla iletişime geçer.
- 2- Diğer katılımcılarla olumlu ilişkiler kurar.
- 3- Grupla beraber hareket eder.

Amaç: Duygularını fark edebilme.

Kazanımlar:

- 1- Duygularını müzik, dans, drama vb. yollarla ifade eder.
- 2- Ritim tutar.

Amaç: Başkalarının duygularını fark edebilme.

Kazanımlar:

- 1-Başkalarının duygularını ifade eder.
- 2-Başkalarının duygularını paylaşır.

Amaç: Başkalarıyla ilişkilerini yönetebilme.

Kazanımlar:

- 1- Gerekliğinde lideri izler.
- 2- Gerekliğinde liderlik yapar.
- 3- Eşgüdümlü çalışır.
- 4- Gerekli durumlarda grup arkadaşlarını motive eder.
- 5- Empati kurar.
- 6- Takım duygusuyla hareket eder.

Amaç: Estetik özellikler taşıyan ürünler oluşturabilme.

Kazanımlar:

- 1- Estetik bedensel hareketlerle yürür/ dans eder.
- 2- Sunularında hayali/ gerçek nesnelere kullanır.
- 3- Farklı özellikte nesne/sözcük vb. kullanarak farklı bir estetik ürün oluşturur.
- 4- Müziğe ve ritme uygun hareket eder.

Amaç: Hayal kurabilme.

Kazanımlar:

- 1- Verilen başlangıç noktalarını kullanarak hayal kurar.
- 2- Verilen başlangıç noktalarını kullanarak hareket eder.
- 3- Verilen nesnelere hayal gücünü kullanarak farklı amaçlarla kullanır.

Amaç: Problem çözebilme.

Kazanımlar:

1- Problemi fark eder ve çözüm yolları arar.

2- Problemi farklı yönleriyle değerlendirir.

Araçlar: Gazete,Cd çalar,

Süre: 120dk.

Isınma Çalışması: "Ayağımı yerden kes" adlı oyun oynanır. Drama Lideri, katılımcılardan ayakta gelişigüzel durmalarını ve müzik eşliğinde farklı yerleri dolaşarak dans etmeleri istenir ve müzik durduğunda Drama Liderinin söyleyeceği sayı kadar katılımcının birbiriyle sarılmaları gerektiği istenir, söylenen sayı 4 ise; 4 kişi olarak sarılmaları gerektiği, fazla kişinin engellenmesi istenir. Verilen komuta uygun olarak sarılmayanlar oyun dışı kalacağı belirtilir ve verilen rakamdan az ya da çok sarılan gruplar oyun dışında kalırlar.

Canlandırma:"Gazete Dansı"adlı canlandırma çalışmasında katılımcılardan 2 şerli eşleşmeleri istenir. Ve her çifte gazete sayfası verilir. ve yer en çık haliyle sermeleri istenir. Müzik başladığında çiftlerin en kısa sürede gazetenin üstünde durmaları istenir ve ara ara müzik durdurulduğunda, gazete ikiye katlanarak küçültülür. Müzik durduğunda her iki çiftinde gazetenin üzerinde bir şekilde durmaları istenir. Gazetenin dışında kalırlarsa oyundan çıkarlar.

Dinlenme Zamanı: "Hayali Rafting "adlı çalışmanın uygulanaşına geçilerek lider ve katılımcılar, halka şeklinde yere otururlar. Lider komutları vermeye başlamadan önce katılımcılardan yere uzanmalarını ve beşe kadar sayacağını beş dediğinde gözlerini kapamalarını ve vereceği komutları dinlemelerini ister. Katılımcılar gözlerini kapadıktan sonra, sırayla komutlar verilir. Herkesin kendine ait bir kanosu var. Herkes kanosuna istediği iki arkadaşını alarak biniyor. Kanolarla uzun geniş bir nehirde yolculuğa çıkacağız. Kanonuzu batırmadan varış noktasına varacağız. Kanolarımızı suya indirdik. Kürekleri çekelim. Dikkat karşımızda kocaman bir kaya var. Oooh zar zor üstünden atlادık.. su giderek daha da çağlamaya başlıyor ve hızla yüzümüze çarpmaya başlıyor...dikkat edin kano kıyıya vuracak küreklere asılın...ve su sakinleşti, o kadar sakin ki etrafınızı izleyebiliyorsunuz...nehir ortasında minik kum adacıklarında kuşlar,kaplumbağalar var..izliyoruz..ve yeniden su

hırçınlaşıyor küçücük bir şelaleyi geçmek zorundayız sıkı sıkı tutunmalısınız...oooh bunuda atlattık..ve sonunda varış çizgisindeyiz denize ulaştık...kanodan inip incecik kumlara uzanıyoruz....Gözleriniz kapalı. Güneşin tepede olduğu bir saatteyiz ve vücudunuza ısısının değdiğini, kumların sıcaklığını hissedin. dalgaların sesini dinleyin. Vücudunuz gevşedi... Uykunuz geldi ve uyudunuz...

Değerlendirme: "Ayağını yerden kes" adlı çalışmada, katılımcıların ani hareket etme ve seri olmada güçlük yaşayıp yaşamadıkları sorulur ve görüşleri alınarak değerlendirmeler yapılır. "Gazete Dansı" adlı canlandırma çalışmasında, birlikte hareket etme ve karar vermenin gruptaki önemi hakkında değerlendirmeler yapılır. Katılımcılara, Hayali rafting adlı çalışmada, neler hissettiklerini, kano şelaleden düştüğünde ne hissettikleri ve nasıl çözüm aradıklarına ilişkin görüşleri alınarak çalışma değerlendirilir.

9. GÜN DERS PLÂNI

Amaç: Başkalarına kendini ifade edebilir.

Kazanımlar:

- 1- Diğer katılımcılarla iletişime geçer.
- 2- Diğer katılımcılarla olumlu ilişkiler kurar.
- 3- Grupla beraber hareket eder.

Amaç: Duygularını fark edebilme.

Kazanımlar:

- 1- Duygularını müzik, dans, drama vb. yollarla ifade eder.
- 2- Ritim tutar.

Amaç: Başkalarının duygularını fark edebilme.

Kazanımlar:

- 1-Başkalarının duygularını ifade eder.
- 2-Başkalarının duygularını paylaşır.

Amaç: Başkalarıyla ilişkilerini yönetebilme.

Kazanımlar:

- 1- Gerektiğinde lideri izler.

- 2- Gerektiğinde liderlik yapar.
- 3- Eşgüdümlü çalışır.
- 4- Gerekli durumlarda grup arkadaşlarını motive eder.
- 5- Empati kurar.
- 6- Takım duygusuyla hareket eder.

Amaç: Estetik özellikler taşıyan ürünler oluşturabilme.

Kazanımlar:

- 1-Estetik bedensel hareketlerle yürür/ dans eder.
- 2-Sunularında hayali/ gerçek nesnelere kullanır.
- 3- Farklı özellikte nesne/sözcük vb. kullanarak farklı bir estetik ürün oluşturur.
- 4- Müziğe ve ritme uygun hareket eder.

Amaç: Hayal kurabilme.

Kazanımlar:

- 1- Verilen başlangıç noktalarını kullanarak hayal kurar.
- 2- Verilen başlangıç noktalarını kullanarak hareket eder.
- 3- Verilen nesnelere hayalgücünü kullanarak farklı amaçlarla kullanır.

Amaç: Problem çözebilme.

Kazanımlar:

- 1- Problemi fark eder ve çözüm yolları arar.
- 2- Problemi farklı yönleriyle değerlendirir.

Araçlar: Eşarp,değişik şapkalar,giysiler.Maske İçin: mulaj kağıdı, beyaz tutkal, boyalar.

Süre: 120dk.

Isınma Çalışması: "Değişik şekilde selamlaşma" adlı oyun oynanır. Drama Lideri, katılımcılardan ayakta gelişigüzel durmalarını isteyerek. Elini bir kez çırtığında yürümelerini, iki kez çırtığında durmalarını ister. Durduklarında en yakınında olan arkadaşları ile selamlaşarak adlarını birbirlerine söylemeleri istenir.

Canlandırma: "Rol oynama" adlı canlandırma çalışmasında, katılımcılara bir cümle olarak başlangıç noktası verilerek o rolü oynamaları istenir.

Karşıdan kaşıya geçmeye çalışan yaşlı insan,

İşyerinde pantolonu sökülen adam/çorabı kaçan kadın,

Annesini partiye gitmek için, ikna etmeye çalışan genç kız vb.

"Maske Yapımı/rol oynama ve rol değişimi" atık kâğıtlar Drama Liderinin anlatımıyla maske oluşturulur. Her katılımcıya atık kâğıtlar, ağaç tutkalı verilerek bir maske yapmaları istenir.

Yapılan maskelerin özgün olması amacıyla lider tarafından hiçbir yönlendirme yapılmaz.

Yapılan maskeler, katılımcılar tarafından erkek ya da kadın karakteri olarak boyamaları istenir. Ve yapılan maskeler kullanılarak bireysel ve eşli canlandırmalar yapılır. Daha sonra roller değiştirilir. Canlandırmalarda aşağıdaki konu başlıkları başlangıç noktası olarak verilir;

- Amirinden izin almaya çalışan memur,
- Sorumluluğunu ailevi işlerinden dolayı yerine getiremeyen öğretmen,
- Yeni okula tayin olan öğretmen ve okulun yöneticisi,
- Derse geç kalan öğretmen ve okulun yöneticisi,
- Adam kayıran yönetici ve öğretmen gibi(Önder,2003).

Dinlenme Zamanı: "Özgürlük yapabilmektir" adlı çalışma için Drama Lideri, tüm katılımcılardan ayakta durmalarını ister ve ilk aşamada gözler kapatılır ve herkesin en sevdiği insanı düşünmesi ve o kişinin ödül alacağı bir törende olmalarını hayal etmelerini ister. Gururla beklediklerini düşünmelerini ister. O kişinin birazdan sahneye çıkacağını ve o kişiyi alkışlarınızla onurlandırınız fakat alkışlarınız ben komut verinceye kadar ses çıkarmadan fakat oldukça hızlı alkışlarmış gibi alkışlayın komut verdiğimde ise ses çıkararak alkışlayabilirsiniz diyerek çalışma başlar..... Ardından asker gibi törende yürüyeceğiz ayaklarımızı yere sert vurarak fakat ses çıkarmadan tören yürüyüşü yaparmış gibi yürüyeceğiz der komut verince ses çıkarabilecekleri söyler, ardından sessiz çılgılık atmaları istenir komut verince ses çıkarabilecekleri söylenir. Tüm çalışma boyunca komut almadan ses çıkarılmaması gerektiği vurgulanır(Önder,2003).

Değerlendirme: Rol Oynama ve Maske Çalışmalarında neler hissettikleri rolleri değişince nasıl duygular yaşadıkları hakkında konuşulur, hangi rolün ne gibi zorluğu olduğu sorulur. Öğretmen mi olmak zor? Ya da Yönetici mi? gibi sorular sorulur. Rol oynamada karşılaştıkları sorunlara nasıl çözüm ürettikleri hakkında görüşleri alınır. Özgürlük

yapabilmektir, çalışmasında sessiz alkışlama, yürüme, çığlık atmada ne hissettikleri, komut verilince ses çıkarabildiklerinde ne hissettikleri sorularak değerlendirilmeler yapılır.

10.Gün Ders Planı

Kursun genel işleyişi, uygulamalar hakkında grupla sohbet edilerek, kurs boyunca memnuniyetleri ya da memnuniyetsizlikleri ile ilgili sohbet edilir. Yaratıcı düşünceye yönelik olarak hazırlanan görüşme sorular katılımcılara uygulanır ve birebir görüşmeler yapılır. Görüşmeler ses kaydı yapılarak alınır. Ses kaydını istemeyen katılımcılardan, görüşme yanıtları yazılı olarak alınır.

KAYNAKLAR:

- AÇIKGÖZ, K. Ü. (1996). *Etkili Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Naturel Yayıncılık.
- ADIGÜZEL, H.Ö. (2002). *Yaratıcı Drama*. Ankara: Naturel Yayıncılık.
- ARGUN, Y. (2004). *Okul Öncesi Dönemde Yaratıcılık ve Eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- ARTUT, K. (2001). *Eğitim Fakülteleri ve İlköğretim Öğretmenleri İçin Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Birinci Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- ASLAN, E., AKTAN, E. & KAMARAJ, I. , (1997). Anaokulu Eğitiminin Yaratıcılık ve Yaratıcı Problem Çözme Becerisi Üzerindeki Etkisi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9: 37-48. İstanbul.
- ASLAN, N. (2001). *Dramaya Çok Yönlü Bakış"Yaratıcı Drama Liderliği"*. Fersa Matbaası. Ankara.
- ATKINSON, L.R. & ATKINSON, C.R. (1990) *Introduction to Psychology*. HBJ Inc. New York.
- ATAÇ, F.(1991) *İnsan Yaşamında Psikolojik Gelişim*.Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş. İstanbul.
- BALCI, E.(1989). Yönetimde Güdüleme ve Türk Eğitim Sistemindeki Durum. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 4.s.127-136 .Ankara
- BAŞ, T. ve AKTURAN, U.(2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri Nvivo 7.0 İle Veri Analizi*. Seçkin Yayıncılık. Ankara.
- BEATTE, D. K. (2000). Creativity in Art: The Feasibility Of Assessing Current Conceptions In The School Context. *Assessment in Education*. 7(2).s.175-192.

BRIDGE, B. (2003). *Eğitimde Vizyoner Liderlik ve Etkin Yöneticilik*. Birinci Baskı. Beyaz Yayınları. İstanbul.

BOZOKLU, F. (1994). Okul Öncesi Çağındaki Dört, Beş ve Altı Yaş Grubu Çocukların Tercih Ettikleri Oyun Köşeleri İle Yaratıcılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.Yayımlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.

BUDAK, Y. ve DEMİREL, Ö. (2003). Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitim İhtiyacı. *Kuramdan Uygulamaya Eğitim Yönetimi*, Sayı:33. S:62-81. Pegem Yayıncılık. Ankara.

BURSALIOĞLU, Z.(2005). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*. 13.Baskı. Pegem Yayıncılık. Ankara.

CAN, H. (2005). *Organizasyon ve Yönetim*. I.Baskı. Siyasal Kitabevi. Ankara.

ÇALIK, T.(2003) *Eğitimde Değişimin Yönetimi: Kavramsal Bir Çözümleme*. Kuramdan Uygulamaya Eğitim Yönetimi.Sayı:36.Cantekin Matbaası. Ankara.

ÇAM, F. ve KARA, Y. (2007) Yaratıcı Drama Yönteminin Bazı Sosyal Becerilerin Kazandırılmasına Etkisi.*Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.Sayı:32.S.145-155.Ankara*.

ÇELİK, V.(2007) *Eğitimsel Liderlik*. 4.Baskı. Ankara: Pegem Yayıncılık.

ÇELLEK, T. (2002) Yaratıcılığın Eğitimdeki Yeri.I.Ulusal Mezuniyet Sergisi.

<http://www.tulaycellek.com/tulay/eser.asp?id=267>(İ.Tarihi:21.11.2010)

ÇELLEK, T. (2002) *Yaratıcılık ve Eğitim Sistemimizdeki Boyutu*, Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi, 741, 18-19.

DARICA, N.(1993) *Okulöncesi Dönemde Sanat ve Estetik Algının Değerlendirilmesi*. 9. YA-PA Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri,s. 220-223. YA-PA Yayınları. İstanbul.

- DİRİM, A. (1997). *Okul Öncesi Yaratıcı Çocuk Etkinlikleri*. Esin Yayınevi. İstanbul.
- DOĞAN, N. (2005). “*Yaratıcı Düşünme ve Yaratıcılık*”, *Eğitimde Yeni Yönelimler*. ss. 163-188. Pegem A Yayıncılık. Ankara.
- DOĞAN, S. (2007), *Vizyoner Liderlik*, 2. Baskı, İstanbul: Kare Yayınları.
- DÜREN,Z.(2000). *2000’li Yıllarda Yönetim*.1.Basım. Alfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul.
- EİSSLER, K. R.(1963). *Goethe, a Psychoanalytic Study 1777-1786*. Vol.2. New York: Wayne State University Press.
- FLENNOY, A.(1992). *Improving Communication Skills Of First Grade Low Achievers Through Whole Language, Creative Drama And Different Styles Of Writing*.Thesis Florida.İN Nova Universty. Florida.
- FREEMAN,G.D.,SULLIVAN,K.,FULTON.C.R.(2003). Effects of creative drama on self concept, social skills, problem behavior. *Journal of Educational research*, 96(3),132-133. <http://theactionresearch.wikispaces.com/file/view/Effects+of+CD.pdf>(İ.Tarihi:23.03.2011).
- GÖKYAYLA,K.E.(2001). *Telif hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi*.s.330.Vedat Kitapçılık.Ankara.
- GÖNEN, M ve DALKILIÇ, N.U (2002). *Çocuk Eğitiminde Drama Yöntem ve Uygulamalar*. Epsilon Yayıncılık. İstanbul.
- GÜNDÜZ, H. B. ve DOĞAN, A. (2009). Okul Yöneticilerinin Liderlik Stilleri ve Yaratıcılık Düzeyleri.<http://oc.eab.org.tr/egtconf/pdfkitap/pdf/263.pdf>.(İ.Tarihi: 30/10/2010).
- GÜNER, S.(2011).Prof.dr. Hasan Nami Güner'in 02/10/2010 tarihli ve "Yöneticilerle Drama Çalışmaları "konulu e-postası. <https://mail.google.com/mail/?shva=1#search/nami/12ca8f49744fa996>

GÜNEYSU, S.(2006). *Eğitimde Drama. Yaratıcı Drama 1985-1998 Yazılar*. Editör: H.Ömer Adıgüzel. Naturel Yayıncılık. Ankara.

GÜNEŞ, D.(2010).*Yaratıcılık Kavramı, Kurumsal Yaratıcılık ve Önündeki Engeller*
<http://www.makalemarketi.com/kisisel-gelisim/yaraticilik/1368-kurumsal-sicramada-yaraticilik.html> (İ.Tarihi: 21/11/2010).

JERSİLD, A.T. (1972). *Çocuk Psikolojisi*. Cilt III, Çev.: Gülseren Günçe, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 27, Ankara.

KANER, S.(2006). *Psikodrama-Kuram,Teknik ve Amaçlar. Yaratıcı Drama 1985-1998 Yazılar*. Editör: H.Ömer ADIGÜZEL. Naturel Yayıncılık. Ankara.

KARADAĞ, A.(1997). *Okulöncesinde Dramatik Etkinlikler*. Kök Yayıncılık. Ankara.

KARASAR,N.(2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım Ltd.Şti. Ankara.

KAVCAR, C. (1985). *Örgün Öğretimde Dramatizasyon*. Türk Eğitim Derneği Eğitim ve Bilim Dergisi.Cilt,10.Sayı,56,S.32-41.Ankara.

KAYA,Y.K.(1991). *Eğitim Yönetimi: Kuram ve Türkiye’deki Uygulama*. Bilim Yayınları. Ankara.

KIRKAR, A. ve YILMAZ, A. (2008) *İlköğretim Derslerinde Yaratıcı Drama Uygulamaları*. Çınar Yayınları. İstanbul.

KOLAY, Y.(2004).Okul-Aile-Çevre İşbirliğinin Eğitim Sistemindeki Yeri ve Önemi.
<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/164/kolay.htm>(İ.Tarihi:18/03/2009).

KOVANCI, A. (2001). *Toplam Kalite Yönetimi*. 1.Basım. Sistem Yayıncılık. Ankara.

LUECKE, R.(2008)*İş Dünyasında Yenilik ve Yaratıcılık*. İş Bankası Kültür Yayınları. I.Bölüm. İstanbul.

MARŞAP, A. ve ÖZSOY, N.(2005) İnsan Kaynakları Yönetiminde Aktif Öğrenme ve Yaratıcı Dramadan Yararlanma.*Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı:18. Syf.4.İzmir.

MEMDUHOĞLU, H.B. (2008). *Ulusal Küresel ve Örgütsel Bağlamda Farklılıkları Yönetme*. Pegem Akademi. Ankara.

MICHALKO,M. (2008). *Yaratıcı Dehanın Sırları*. 1.Baskı. Koridor Yayıncılık. Çev. Zübeyde ABAT. İstanbul.

MORGÜL,M.(2004). *Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba*. 3.Baskı. Kök Yayıncılık. Ankara.

NOYANALPAN, N.(1993). *Eğitimde Yaratıcılığa Genel Bakış*. Yaratıcılık ve Eğitim. Editör:A.Ataman.Ankara TED yayını.Ankara.

NUHOĞLU,M. ve ÇAKMAKCI, C. (2007). *İlköğretim I.kademede drama ve etkinlikler*. I.Baskı. Kök Yayıncılık. Ankara.

ONURAL,H.(2005). Üst Düzey Eğitim yöneticilerinin, Eğitim Yönetimi Alanındaki Yeterlilik Sorunu ve Nedenleri. *Kuramdan Uygulamaya Eğitim Yönetimi Dergisi*. Sayı:11.Cantekin Matbaası.

ÖMEROĞLU,E. ve TURLA,A.(2001). *Okul Öncesi Dönemde Yaratıcılık Eğitimi ve Desteklenmesi*. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı:151. Milli Eğitim Basımevi. Ankara.

ÖMEROĞLU, E.,ERSOY, Ö., ŞAHİN,TEZEL.F., KANDIR,A.(2004) *Okul Öncesi Eğitimde Drama Teoriden Uygulamaya*. Kök Yayıncılık. Ankara.

ÖNDER,A. (2000). *Eğitici Drama Uygulamaları*.Epsilon Yayıncılık.İstanbul.

ÖNDER,A.(1999). *Yaşayarak Öğrenme için Eğitimde Drama*.Epsilon Yayıncılık. İstanbul.

ÖNDER, A. (2003). *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama*. Epsilon Yayınları, İstanbul.

ÖZÇER, N. (2005). *Yönetimde Yaratıcılık ve Yenilikçilik*. Rota Yayınları. İstanbul.

ÖZDEMİR, A. (2006). Okul Kültürünün Oluşturulması ve Çevreye Tanıtılmasında Okul Müdürlerinden Beklenen ve Onlarda Gözlenen Davranışlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(4), 411-436.

ÖZMEN, F. ve BATMAZ, C. (2004). *İlköğretim Okul Müdürlerinin Öğretmen Denetimindeki Etkililikleri- Cinsiyet Ve Yaş Değişkenine Göre Öğretmen Görüşleri*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya. Pegema yayıncılık.

ÖZTÜRK, A. (2001). *Dramaya Çok Yönlü Bakış, "Yaratıcı Drama Uygulamalarında Güncel Sorunlar"*. Fersa Matbaası. . Ankara.

ÖZTÜRK, A. (1998). *Öğretmen Yetiştirmede Yaratıcı Drama Yöntemiyle İşlenecek Tiyatro Dersinin Öğretmen Adaylarındaki Sözel İletişim Becerilerine Etkileri*. VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Cilt 1, 307-311, Konya.

ÖZTÜRK, Ş. (2004). Eğitimde Yaratıcı Düşünme. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı: 18. s. 77-84.

PALA, M. (1999). *“Çocuk Yuvalarında ve Aileleriyle Birlikte Yaşayan 7-11 Yaş Grubu Çocuklarda yaratıcılığın İncelenmesi”*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

PARLATIR, İ., ZÜLFİKAR, H., GÖZAYDIN, N. (2000). *Okul Sözlüğü*. 2. Baskı Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara.

ROUQUETTE, M. L. (1994). *Yaratıcılık*. İkinci Basım, Çev: Işın Gürbüz, İletişim Yayınları, İstanbul.

RUNCO, M. (1997). *Handbook of creativity research* (Vol. 1). Cresskill, NJ.: Hampton Press.

SAKAROĞLU, S.(1997). *Ercişli Emrah*. T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

SAN, İ.(1977). *Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık*.İş Bankası Kültür Yayınları.Ankara.

SAN, İ.(1979). *Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık*..İş Bankası Yayınları. Ankara.

SAN, İ.(1985). *Sanat ve Eğitim*. 2.Basım. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No:151.Ankara.

SAN, İ.(2008) *International Congress of Drama/Theatre İn Education.Ne zaman Eğitimde Yaratıcı drama Ne zaman Tiyatro/Drama?*. SMG Yayıncılık.Ankara.

SOMERS, J. (2008). International Congress of Drama/Theatre İn Education."Drama as alternative Pedogogy: Shifting the Educational Paradigm".SMG Yayıncılık. Ankara.

SUNGUR, N. (1997). *Yaratıcı Düşünce*. 2. Baskı, Evrim Yayınevi. İstanbul.

SÜKAN,Z. (1983). Okul Öncesi Etkinlikleri. M.E.B. İstanbul.

TUĞRUL,B.(2000). *Dramaya Çok Yönlü Bakış,"Öğrenme ve Öğretme Sürecinde Nasıl Daha Yaratıcı Olabiliriz?*. Fersa Matbaası. Ankara.

TAŞDEMİR, N. V.(2007). *İlköğretimde Drama Oyunları ile Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi,Sosyal Bilgiler,Fen ve Teknoloji Derslerinin Öğretimi*. Kök Yayıncılık.Ankara.

TORRANCE, E.P. & HALL,L.K., (1980). Assessing the further reaches of creative potential. Journal of Creative Behavior, 14(1), 1-19.

TÜRNÜKLÜ, A. (2000). Eğitim bilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilen nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 6(24), 543-559.

ÜLGEN, G. ve FİDAN, E. (1989). *Çocuk Gelişimi*, Beşinci Baskı, M.E.B Yayınları. İstanbul.

ÜLGEN, G. ve FİDAN, E. (1991). *Çocuk Gelişimi*, Yedinci Baskı, M.E.B Yayınları. İstanbul.

ÜLGEN, Gülten. (1995). *Eğitim Psikolojisi*. Bilim Yayınları. Ankara.

ÜNVER, G. (2007). *Eğitimde Yeni Yönelimler*. Editör: Özcan DEMİREL. Pegema Yayıncılık. 2.Baskı. Ankara.

ÜSTÜNDAĞ, T.(1997). *Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinin Öğretiminde Yaratıcı Dramanın Erişmeye ve Derse Yönelik Öğrenci Tutumlarına Etkisi*. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.Yayımlanmamış Doktora Tezi.Ankara.

ÜSTÜNDAĞ, T. (2000).*Yaratıcı Drama Öğretmeninin Günlüğü*. Pegema Yayıncılık. I.Baskı. Ankara.

ÜSTÜNDAĞ, T. (1995).*Temel Eğitimde Drama*. Eğitim ve Bilim. Cilt 19.Sayı,95.s:35-42.

WEİSS, H.D. (1993). *Problem Çözümünde Yaratıcılık (Creative Problem Solving)*, Çev: Şahiner Doğan.Cep Yönetim Dizisi, 1. Baskı, İstanbul

YAVUZ, H. S. (1996). *Yaratıcılık*. 3. Basım, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

YAVUZER, Y., DİKİCİ, A. ve GÜNDOĞDU, R. (2008). A creative drama study in Turkey about Mevlana philosophy. *Research in Drama Education*, 13:1, 87 - 94.UK.

YAVUZER,H.(1994). *Çocuk Psikolojisi*.Remzi Kitabevi.İstanbul.

YENİLMEZ, K. ve YOLCU, B. (2007). Öğretmen Davranışlarının Yaratıcı Düşünme Becerilerinin Gelişimine Etkisi. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı:18 - 95 - 106.Kırgızistan.

YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (1999). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayınevi. Ankara.

YILDIZ, F.Ü ve ŞENER,T. (2007). *Okul Öncesi Dönemde Yaratıcılık Eğitimi*, Nobel Yayın Dağıtım. 2. baskı. Ankara.

YOLCU, Enver. (1995). Eğitimde Yaratıcılık Sorunu ve Sanat Eğitimi, İlköğretim ve Sorunları Sempozyumu, Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Bolu.

(<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/957.html>).